

दीपप्रकाश 2024

NEU

Detergent Range

Trade Enquiry contact:

+ 91 8767807647

NEU

Detergent Range

Sugarcane Power

Also Available Online

Flipkart amazon.in

अंतरंग

संचालक मंडळ

श्री. हरदीपसिंग सलूजा
सौ. राखी कुहीकर
श्री. सुनील कुहीकर

अंक संपादक

स्मिता आनंद

जाहिरात व्यवस्थापक

विनोद अंभोरे

समन्वय व डिझाईन

देवनाथ गंडाटे

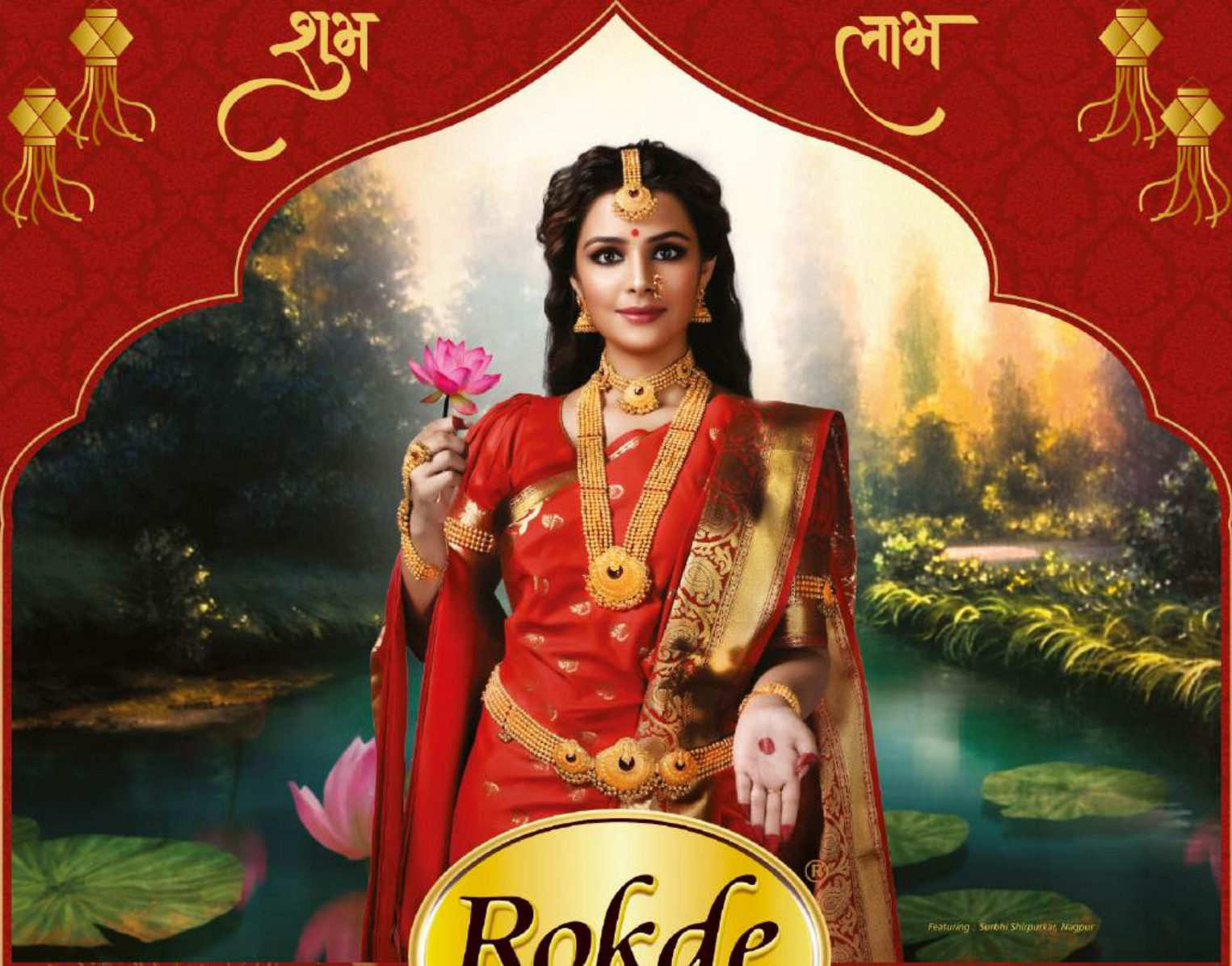
सहकार्य

सनी भोंगाडे
सचिन ढेंगरे
प्रवीण नन्नेवार
प्रियंका ठाकरे
नेहा फटिंग
आश्लेषा भट
रश्मी पाली
मालाबाई दोडके

- संपादकीय
- मातीत रुजलो...
- अनाथांच्या कल्याणासाठी लढणारे वड्डर आश्रम
- पर्यटन आणि सांस्कृतिक वारसा
- धडा
- कोणती पुण्ये अशी येती फळाला....
- पृथ्वीचा जन्म आणि विकास
- कुठे चाललाय समाज?
- साजरी करुया डिजिटल दिवाळी
- ऋतुराज - वसंत
- जानज्योती नमोस्तुते!
- सक्तीची 'पाळी'
- युवकांमधील मानसिक आरोग्य
- अभिनव वानप्रस्थ
- दीपावलीचे अध्यात्मशास्त्र
- कविता
- वार्षिक राशीभविष्य

शुभ

लाभ

Featuring - Surbhi Shripurkar, Nagpur

लक्ष्मीपूजन मुहूर्त

31 ऑक्टोबर दुपा. 3:52 ते 01 नव्हेंबर सायं. 6:16

संस्थान : अमर उजाला

Purely Yours

दागिन्यांना मिळणार अनोखी झळाळी...
अजून चमकदार बनणार दिवाळी!

शुभ दीपावली

CELEBRATION
JEWELLERY

खरेदी करा आणि नशीब चमकवा
ऑफर पर जानेवारी पर्यंत
विकली ड्रॉ | मंथली ड्रॉ | मेगा ड्रॉ
प्रत्येक ₹25000/- आणि त्याहून अधिक किमतीच्या खरेदीवर कूपन घ्या
आणि दर आठवड्याला आकर्षक बक्षिसे जिंकण्याची संधी मिळवा.

नवग्रह राशिरत्ने उपलब्ध

सोन्याच्या दरात वाढ (मागील ५ वर्ष)

2020 - ₹50 625 | 2021 - ₹47 400 | 2022 - ₹52 670 | 2023 - ₹63 820 | 2024 - ₹79 200*

उत्कृष्ट गुणवत्ता | खरे दर

नागपुर: लक्ष्मीनगर • महल • इतवारी • एयरपोर्ट • कोराडी • हिंगणा रोड • भंडारा | टोल फ्री क्रमांक 1800 268 1010 | www.rokdejeweller.com

सध्याच्या स्पर्धेच्या युगात एखाद्या क्षेत्रात, विशेषतः माध्यम जगतात उतरणं जिकिरीचं काम आहे. कुठल्याशा बळावर स्पर्धेत उतरण्यात यश आलं, तरी जीवघेण्या स्पर्धेत टिकून राहणं त्याहून अधिक कठीण आहे. अशा परिस्थितीत 'शंखनाद' ने स्थानिक वृत्त वाहिनी म्हणून, आधुनिक युगातील समाज माध्यमात वरचे स्थान असलेले यूट्यूब चॅनल म्हणून, पोर्टल म्हणून बातम्यांसोबतच विश्लेषण, अभ्यासपूर्ण विवेचन, खाद्ययात्रा, भक्तिगंगा, यंगिस्तान, सेकंड इनिंग, सल्ला डॉक्टरांचा, मेफल अशा विविधांगी कार्यक्रमांची रेलचेल आणि अल्पावधीत घटनेचे अंतरंग बातमी व विश्लेषणाच्या माध्यमातून वाचक-श्रोत्यांपुढे आणण्याची धडपड ही शंखनादची खैसियत राहिली आहे. बहुधा त्यामुळेच की काय पण, स्थापनेनंतरच्या फार थोड्या काळात स्वतःची अशी स्वतंत्र ओळख शंखनादला निर्माण करता आली आहे.

या तोकड्या यशावर समाधान न मानता सर्वांगीण विकासाचे, चौफेर प्रगतीचे टप्पे गाठण्याचे उद्दीष्ट नजरसमोर ठेवून कार्यप्रवण होण्याचा ध्यास ही देखील शंखनादची टीव्ही आणि समाज माध्यमांमध्ये काम करित असतानाच, त्या पलीकडे जाऊन साहित्यकृतीची मेजवानी रसिकांसाठी सादर करण्याचा एक अभिनव प्रयोग यंदा दिवाळी अंकाच्या माध्यमातून साकारण्याचा प्रयत्न शंखनादने केला आहे. शंखनादचा यंदाचा दिवाळी विशेषांक ही त्या प्रयत्नांची उपलब्धी आहे. दिवाळी अंकांच्या नेहमीच्या धाटणीतील स्वरूपापलीकडे विचार करून समाजात जगावेगळं काम करणाऱ्या, नवा आदर्श निर्माण करणाऱ्या व्यक्ती -संस्थांभोवती केंद्रीत लिखाणाच्या माध्यमातून त्या उपक्रमांचा परिचय जुन्या -नव्या पिढीला घडविण्याचा प्रयत्न याद्वारे होतोय, ही अभिमानाची बाब आहे.

डिजिटल माध्यम जगतात वावरतानाही प्रिंट मीडियाच्या क्षेत्राशी नातं सांगणाऱ्या अशा एखाद्या प्रयोगाच्या प्रत्यक्ष अंमलबजावणीचे धाडस करताना झालेली चूकभूल रसिक मायबाप, स्नेही लेखक-वाचक माफ करतील असा विश्वास वाटतो. आमच्या संपादक मंडळातील सदस्य, लेखक, कवी, जाहिरातदार आणि हा अंक साकारण्यासाठी हातभार लावणाऱ्या प्रत्येकाबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करित शंखनादचा हा विशेषांक वाचकांच्या स्वाधीन करित आहोत...

सुनील कुहीकर
संपादक
शंखनाद
नागपूर

DATTA MEGHE
INSTITUTE OF HIGHER
EDUCATION & RESEARCH

(DEEMED TO BE UNIVERSITY)

LEARN. LEAD.

Accredited with
A++ Grade by
NAAC

Awarded
Category 1
University
by UCC

Certificate of
Excellence for
E-Learning

Aid Ranking of
Institutions on
Innovation
Achievements

Shalinitai Meghe Hospital & Research Centre Dr. Babasaheb Ambedkar Superspeciality Institute Shalinitai Meghe Mother & Child Care Hospital

Super Speciality Services

- Critical Care
- Cardiac Sciences
- Neuro Sciences
- Renal Sciences
- Onco Sciences
- Arthroscopy & Joint Replacement
- Trauma Care
- Interventional Radiology
- IVF

Facilities:

- 65 Bedded ICU
- Dedicated 5 Bedded Isolation ICU with Negative Pressure
- 30 Bedded Accident Emergency Department with Ventilator
- Advanced Cath Lab for Cardiac & Peripheral Interventions
- 50 Slice CT Scan, 1.5 Tesla MRI, 2D Echo, 4D Sonography, Mammography & X-ray
- State of the art Infrastructure Offering Comprehensive Services.
- Fully Equipped Modular 9 OTs with Lamina Air Flow
- 24x7 Cardiac Ambulance Services
- 24x7 Blood Bank
- 24x7 Pathology Services
- 24x7 Pharmacy

International Telemedicine Services
The Cleveland Clinic by IMAS

Central India's first Comprehensive
Palliative & Geriatric Care Centre

Happy Diwali

EMERGENCY SERVICES

07767001929

All TPA/Insurance/Cashless, Govt Scheme Available.

☎ 09513252325 🌐 www.smhospitalnagpur.com

📍 YCCE Campus, Wanadangri, Hingna Road, Nagpur - 44110 📧 info@smhospitalnagpur.com | Follow us

मातीत रुजलो... मातृभूमीच्या ऋणाच्या उतराईसाठी!

अनेक वर्षांपासून सुरू असणारा उपक्रम म्हणजे 'स्नेहाची शिदोरी...' भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशन जैन इरिगेशन सिस्टिम्स लि.च्या माध्यमातून विविध सामाजिक उपक्रम राबविले जातात. जैन इरिगेशन सिस्टिम्स लि. च्या सहकार्यातून गांधी रिसर्च फाऊंडेशन, अनुभूती स्कूल, बहिणाबाई चौधरी मेमोरियल ट्रस्ट, जैन स्पोर्ट्स, गौराबाई कृषि उच्च तंत्रविद्यालय आदी प्रकल्पांसोबतच शैक्षणिक, साहित्यिक, आरोग्य, क्रीडा, सांस्कृतिक, सामाजिक, आध्यात्मिक, ग्रामविकास आदी क्षेत्रात सेवाभावी कार्य केले जात आहे.

सेवाकार्याचा वसा : भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशन

सामाजिक बांधिलकीच्या आचरणाचा आई गौराईने दिलेला संस्कार आणि भंवरलालजी जैन यांचे कृतिशील आचरण, त्यांना कांताईची मिळालेली भरभक्कम साथ यातूनच कुल आणि शील सांभाळणारा जैन परिवार त्यांच्या शुभनावाने अंकित भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशन. पैसा नफ्यांसाठीच कमवयाचा. आपल्या स्वतःसह अनेकांचं भलं व्हावं यासाठीही कमवायचा होता. व्यवसायाला सुरवातीला आर्थिक अडचण असूनही वैद्यकिय शिक्षणात अडथळा येऊ नये म्हणून गावातून दहा हजार रुपये व्याजाने आणून एका विद्यार्थ्याला मदत केली. तेव्हापासून भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशनची सुरवात झाली असं म्हटलं तरी चालेल. प्रतिकूल परिस्थितीतून जात असतानाही देण्यासाठी हात कधी आखडता घेतला नाही. तोच वसा आणि वारसा पुढची पिढी चालवत आहे. फाऊंडेशनच्या माध्यमातून गेल्या अनेक वर्षांपासून सुरू असणारा उपक्रम म्हणजे 'स्नेहाची शिदोरी...' भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशन जैन इरिगेशन सिस्टिम्स लि.च्या माध्यमातून विविध सामाजिक उपक्रम राबविले जातात. जैन इरिगेशन सिस्टिम्स लि. च्या सहकार्यातून गांधी रिसर्च फाऊंडेशन, अनुभूती स्कूल, बहिणाबाई चौधरी मेमोरियल ट्रस्ट, जैन स्पोर्ट्स, गौराबाई कृषि उच्च तंत्रविद्यालय आदी प्रकल्पांसोबतच शैक्षणिक, साहित्यिक, आरोग्य, क्रीडा, सांस्कृतिक, सामाजिक, आध्यात्मिक, ग्रामविकास आदी क्षेत्रात सेवाभावी कार्य केले जात आहे. यातून आपल्या मातृभूमीचे, मातीचे ऋण फेडणाचा प्रयत्न केला जात आहे...

"Social work is not a favour to society.
On the contrary, it is a small
grateful return of a social debt."

— Bhavarlal Jain

जळगावच्या काव्हदेशी मातीत रुजलेल्या, त्या मातीशी इमान राखून शेती, शेतकरी आणि शेतीनिष्ठ व्यवसायांना वाहून घेतलेली 'जैन इरिगेशन सिस्टीम्स लि.' आता साता समुद्रापार पोहोचली आहे. जागतिक नकाशावर जळगावकडे आज कृषी क्षेत्राचे माहेर घर म्हणून पाहिले जाते ते यामुळेच. शेतकऱ्यांच्या मनात नवतंत्रज्ञानाची गोडी निर्माण करून त्यांनी आत्मविश्वासाने उच्च कृषीतंत्राचा वापर करावा यातून समृद्धीचा मार्ग अनेक भूमिपुत्रांना गवसला. शेतकऱ्यांच्या जीवनमानात बदल करत असताना जैन इरिगेशनचे संस्थापक श्रद्धेय भंवरलालजी जैन तथा मोठ्याभाऊंनी उद्योग समूहाला महात्मा गांधीजींच्या विचारांच्या संस्कारानुसार 'विश्वस्त' या भावनेतून पाहिले. त्यातून 'सार्थक करूया जन्माचे रूप पालटू वसुंधरेचे' या उक्तीप्रमाणे कृतिशील आचरण केले.

समाजातील प्रत्येक घटकांपर्यंत आपल्याला मदतीचा हात देता यावा यासाठी श्रद्धेय भंवरलालजी जैन नेहमी पुढाकार घेत. समाजाचे काम हे समाजावर ऋण नसून कृतज्ञपणाने केलेली अल्पशी परतफेड असते. या भावनेने श्रद्धेय भंवरलालजी जैन यांनी भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशनची निर्मिती केली, हे समाजहितैषी प्रतिष्ठान आहे. त्याला जैन इरिगेशनचं व जैन कुटुंबाचं आर्थिक पाठबळ आहे. जैन इरिगेशनचे अध्यक्ष अशोक जैन हे भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशनचे अध्यक्ष आहेत. श्रद्धेय भंवरलालजी जैन यांनी घालून दिलेल्या सामाजिक संवेदना, सत्वशिलतेच्या संस्कारासह दातृत्वाने हे फाऊंडेशन कार्य करीत आहे. जनतेचं आपण देणं लागतो, त्या ऋणातून उतराई व्हायच्या भावनेतून या प्रतिष्ठानची स्थापना झाली. दीन-दुःखितांच्या पीडा सौम्य करीत शेतकरी-शेतमजुराचं राहणीमान उंचवावं, आवश्यक असूनही सहज मिळत नसणाऱ्या जीवनाशयवक वस्तू वस्तीवाड्यांवर उपलब्ध कराव्यात, ग्रामीण भागाचा विकास घडवावा, आर्थिकदृष्ट्या दारिद्र्य रेषेखालील गरीब कुटुंबातील गुणी मुलांना चांगल्या शिक्षणाची सुविधा मिळावी या सामाजिक बांधिलकीने हे प्रतिष्ठान प्रेरित आहे.

पर्यावरणानं संरक्षण आणि संवर्धन, भूमीवर हरित आच्छादन, पशु-पक्षी अन् वृक्षवल्ली यांचं रक्षण यामधून नैसर्गिक संतुलन राहावं यासाठी भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशनने लोकशिक्षणाची मोहिम हातात घेतली आहे. वैद्यकीय चिकित्सेसाठी शिबिरं घेणं, आवश्यकता असणाऱ्यांना साहाय्य करणं, अपंगांना उपकरणं पुरविणं, अशा आरोग्यसेवा फाऊंडेशनतर्फे हाती घेतल्या जातात. शरीरसौष्ठव विकासार्थ क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन, व्यायामासाठी उपकरणं व साधनांची उपलब्धता तसेच योगाभ्यासाचे वर्ग अशा कार्यक्रमांची भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशन व्यवस्था करतं.

खेड्यापाड्यातील होतकरू विद्यार्थ्यांना शिक्षण साहित्य पुरवून बालवाडी, प्राथमिक शाळा, माध्यमिक विद्यालय, महाविद्यालय, तंत्रनिकतेन अशा विविध शैक्षणिक संस्थाना देणग्या ग्रामीण भागात शिक्षणाच्या प्रसारासाठी फाऊंडेशनने हातभार लावला आहे. विशेष प्रावीण्यास उत्तेजन देण्यासाठी पात्र विद्यार्थ्यांचा पारितोषिक देऊन गौरव केला जातो. कलागुणांच्या विकासासाठी संगीत, नृत्य, चित्र, शिल्प, वाड्मय अशा विविध क्षेत्रातील कलावंतांना उत्तेजन देतं. ध्यानधारणा, प्रवचनं, कीर्तनं अशा विविध, आध्यात्मिक विचारसरणीला पोषक कार्यक्रमांचं भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशनतर्फे आयोजन केले जाते. ग्रामीण समाजाचं प्रबोधन, जागरण करून त्याचं जीवनमान समृद्ध करण्याचं हाती घेतलेलं काम भंवरलाल अँड कांताबाई जैन फाऊंडेशन सातत्याने करीत आहे.

गांधी रिसर्च फाऊंडेशन

जैन हिल्सच्या परिसरात महात्मा गांधीजींच्या विचारांचा प्रचार-प्रसार करण्यासाठी भव्य असे 'खोज गांधीजी की' संग्रहालय उभारण्यात आले आहे. जागतिक दर्जाच्या ऑडिओ गाईडेट संग्रहालयाला वर्षभर लाखो पर्यटक व गांधी अभ्यासक भेटी देतात. ग्रामीण भागातील महिला बचतगटांसाठी कृषीपूरक शाश्वत विकासाच्या दृष्टीने प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन करणे, सूत कताईला चालना देणे, खादीच्या वस्त्रांची निर्मिती करणे यासारखे अनेक उपक्रम गांधी रिसर्च फाऊंडेशनतर्फे राबविले जातात. विद्यापीठ मान्यता असलेला पी. जी. डिप्लोमा कोर्स अभ्यासक्रम चालविला जातो. यामध्ये साधारणतः 20 विद्यार्थी सहभागी होतात. प्रत्यक्ष ग्रामीण भागात जावून तेथील समस्या लक्षात घेऊन जनजागृती व लोकसहभागातून कसा तोडगा काढता येईल यासाठी प्रयत्न केले जातात. गांधी विचार संस्कार परिक्षेतून आजपावेतो लाखो विद्यार्थी त्यात सहभागी झाले. गांधी अभ्यासकांच्या आयुष्यात महात्मा गांधीजींचे विचार पोहोचविण्याचे कार्य सुरु आहे.

सुसंस्कृत पिढ्यांसाठी संस्कारशील शिक्षण

शिक्षणामुळे आपल्या पिढीबरोबरच येणाऱ्या अनेक पिढ्या सुसंस्कृत होऊ शकतात या श्रद्धेय भंवरलालजी जैन यांच्या विचारातून भंवरलाल अॅण्ड कांताबाई जैन फाऊंडेशनचे शैक्षणिक कार्य सुरु आहे. झोपडपट्टीत राहणाऱ्या मुलापर्यंत शिक्षणाची गंगा पोहोचावी या दृष्टीने दारिद्र्य रेषेखालील पालकांच्या पाल्यांना अनुभूती इंग्लिश मीडिअम स्कूल प्रायमरी, अनुभूती इंग्लिश मिडीअम स्कूल सेकंडरी सुरु करण्यात आली आहे. यामाध्यमातून मसंस्कार आणि संवेदनशील मन निर्माण करणारे शिक्षण विद्यार्थ्यांना दिले जात आहे. अभ्यासासोबतच क्रीडा, आर्ट-क्राफ्ट, म्युझिक, डान्स असं चौफेर शिक्षण व्यक्तिमत्त्व विकासाच्या दृष्टीने विद्यार्थ्यांना दिले जात आहे. आर. आर. विद्यालयाच्या शेजारी असलेल्या इमारतीचे पुनर्निर्माण करण्यात आले. विद्यार्थ्यांची संख्या वाढल्यामुळे मुळजी जेठा महाविद्यालयाच्या समोर महानगरपालिकेच्या बंद पडलेल्या शाळेच्या इमारतीत उत्तम फर्निचर, शैक्षणिक सेवा सुविधा उपलब्ध करून हे ज्ञान दानाचे कार्य सुरु आहे. श्रद्धेय भंवरलालजी जैन नेहमी म्हणत, 'अनुभूती' शाळेच्या माध्यमातून नोकरी करणारे विद्यार्थी न घडवता रोजगार निर्माण करणारे विद्यार्थी घडवणे आवश्यक आहे.' अनुभवाधारित शिक्षण प्रणालीतून जीवन घडविणाऱ्या खऱ्या शिक्षणाला कटिबद्ध होत विद्यार्थ्यांची आयसीएससी निवासी स्कूलरद्वारे जडण-घडण करणे. त्यांच्या अंगी उद्योजकता विकसित व्हावी यासाठी शालेय शिक्षणासमवेत भर दिला जातो. ग्रामीण भागातील मुलांना शेती विषयी गोडी निर्माण व्हावी, शेतीतील उच्चतंत्रज्ञान मुलांना कळावे यासाठी वाकोद येथे गौराई कृषी तंत्रनिकेतन सुरु करण्यात आले आहे. स्पर्धा परिक्षेत तयारी करणाऱ्या उमेदवारांसाठी गौराई मार्गदर्शन केंद्र सुरु करण्यात आले असून त्यातून पहिल्याच वर्षी सहा विद्यार्थी पोलीस खात्यात रुजू झाले. अनेकांना शैक्षणिक मदत देखील केली जाते. वहांसह शैक्षणिक साहित्यसुद्धा मोठ्या प्रमाणात वाटप केले जाते. यावर्षी जवळपास एक लाखाच्यावर विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक साहित्य वाटप करण्यात आले. दरम्यान जैन इरिगेशनमध्ये विविध ठिकाणी दहा ग्रंथालय असून साधारणतः 55 हजाराच्यावर पुस्तके याठिकाणी आहेत. चांदवड येथील नेमिचंद ट्रस्ट संचलित अभियांत्रिकी महाविद्यालयाला कांताईच्या स्मरणार्थ मोठी देणगी दिली आहे. यासह अशा काही शैक्षणिक संस्थांना मदत केलेली आहे.

बहिणाबाई चौधरी मेमोरियल ट्रस्ट

भंवरलाल अँण्ड कांताबाई जैन फाऊंडेशनची बहिणाबाई चौधरी मेमोरियल ट्रस्ट असून काव्हादेश कन्या बहिणाबाई चौधरी यांनी साध्या सोप्या शब्दांतून जीवनाचे तत्त्वज्ञान सांगितले आहे. त्यांचे साहित्य, कविता नव्या पिढीपर्यंत पोहचव्यात यासाठी युवा कवींना व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे. बहिणाबाई चौधरी, बालकवी ठोमरे, ना. धों. महानोर यांच्या शुभनावाने अंकित केलेल्या द्विवार्षिक पुरस्काराचे वितरण केले जाते. त्यासोबतच कांताई कला-साहित्य जीवन गौरव पुरस्कार दिला जातो. बहिणाबाई चौधरी मेमोरियल ट्रस्टच्या माध्यमातून कवयित्री बहिणाबाई चौधरी यांच्या जळगावमधील राहत्या घरी 'बहिणाई स्मृती संग्रहालय' जपले आहे. बहिणाबाई चौधरी यांनी त्यांचे संसारोपयोगी साहित्य आणि त्यांच्यावर लिहिलेले साहित्य याठिकाणी संग्रहीत केले गेले आहे. अतुल पेठे यांनी दिग्दर्शित केलेले बहिणाबाई चौधरी यांच्या साहित्यासंदर्भातील माहितीपट रसिकांसाठी उपलब्ध करून दिला आहे. कला, साहित्य, शिक्षण, संगीत, व्यक्तिमत्व विकास, उद्योधन शिबिरे यासाठी नेहमी आर्थिक मदत केली जात आहे. सांस्कृतिक कार्यक्रमांनाचेही प्रायोजकत्व स्वीकारले जात असते.

जैन स्पोर्ट्स अकॅडमी

खेळाडूंना राष्ट्रीय स्तरावरील तज्ज्ञ मार्गदर्शन मिळाले तर त्यांच्यातील क्रीडा गुणांना चांगले व्यासपीठ मिळू शकते या भावनेतून जैन स्पोर्ट्स अकॅडमीची सुरवात झाली. तायक्वांदो, क्रिकेट, व्हॉलीबॉल, फुटबॉल, कॅरम, बुद्धीबळ, बॅडमिंटनसारख्या खेळांमध्ये जळगावमधील खेळाडू राष्ट्रीयस्तरावर सुयश प्राप्त करीत आहेत. यात जैन स्पोर्ट्स अकॅडमीचा खूप मोठा वाटा आहे. बुद्धीबळ स्पर्धेची राष्ट्रीय स्पर्धा यशस्वीरित्या जैन स्पोर्ट्स अकॅडमीने अलीकडेच पूर्ण केली. क्रिकेटमध्ये रणजीपट्ट जळगावने दिले.

आरोग्याबाबत महत्त्वपूर्ण कार्य

जैन इरिगेशनच्या सेवाभावी संस्थेतर्फे खऱ्या अर्थाने आवश्यकता असणाऱ्यांना त्यांच्या आरोग्याच्या खर्चासाठी वैद्यकीय मदत केली जाते. एकाच छताखाली डोळ्यांच्या सर्व आजारांवर इलाज मिळावा या हेतूने भंवरलाल अँण्ड कांताबाई जैन फाऊंडेशन संचालित कांताई नेत्रालय सुरु करण्यात आले आहे. नेत्र विकारांवर वेळीच योग्य चिकित्सा व्हावी यासाठी सर्व अघयावत यंत्र सामग्रीच्या माध्यमातून व यातील तज्ज्ञांकडून डोळ्यांच्या तपासणीसह माफक दरात कांताई नेत्रालयात उपचार केले जातात. कांताई नेत्रालयातर्फे गावोगावी जाऊन डोळ्यांची तपासणी व उपचार केले जात आहेत. यात अलीकडेच बालकांच्या डोळ्यांमधील तिरळेपणावर मोठ्याप्रमाणात शस्त्रक्रिया करण्यात आल्या होत्या. जैन इरिगेशन लिमिटेड कंपनीच्या सहकाऱ्यांमध्ये आरोग्याविषयी जनजागृती व्हावी यासाठी वेगवेगळ्या विषयांवरील तज्ज्ञांचे मार्गदर्शन कार्यशाळांचे आयोजन, रक्तदान शिबिरांचे मोठ्या प्रमाणात आयोजन करून समाजाविषयी कृतज्ञता व्यक्त केली जाते.

स्नेहाची शिदोरी...

भंवरलाल अँण्ड कांताबाई जैन फाऊंडेशनच्या सेवाभावी प्रकल्पांमधील कोरोना काळात प्रत्येकाच्या मदतीचा हात ठरलेला प्रकल्प म्हणजे 'स्नेहाची शिदोरी'. हा उपक्रम. किराणा किटचे वाटप, कोरोना काळात वैद्यकीय सहाय्य, साहित्य वाटप, कोरोना योद्धांची सेवा या उपक्रमातून करण्यात आली. सर्वत्र बंदिस्त वातावरण असताना शहरातील कोणीही उपाशी पोटी राहू नये या उदात्त भावनेतून स्नेहाची शिदोरी सुरु झाली. दि. 2 एप्रिल 2020 ते आजपर्यंत 26 लाखांच्यावर भोजनाची पाकिटे याठिकाणी वाटप झाली. दि. 12 डिसेंबर 2020 ला श्रद्धेय भंवरलालजी जैन यांच्या जन्मदिनी हा उपक्रम कायमस्वरूपी सुरु ठेवण्याची महत्त्वपूर्ण घोषणा जैन इरिगेशनचे अध्यक्ष अशोक जैन यांनी केली. अव्याहतपणे सुरु असलेल्या या उपक्रमातून वैद्यकीय कारणासाठी आलेले नागरिक, विद्यार्थी यांच्यासह आवश्यकता असणाऱ्यांसाठी हा स्नेहाची शिदोरी आधारवड ठरत आहे.

शहराच्या सौंदर्यीकरणासाठी उद्याने, चौक सजावट..

शहराच्या सौंदर्यीकरणात उद्यानांची मोलाची भूमिका असून यात जळगावकरांसाठी पर्वणी ठरणाऱ्या 'पद्मश्री डॉ. भंवरलाल जैन थीम पार्क' अर्थातच 'भाऊंचे उद्यान' व महात्मा गांधी उद्यान जळगावच्या केंद्रस्थानी आहे. भाऊंच्या उद्यानात कवितांचे दालन या दृष्टीने काव्यरत्नावली व श्रद्धेय भंवरलालजी जैन यांच्या जीवनातील प्रवास दर्शविण्यात आला आहे. जळगाव शहरातील कलावंतांच्या कलागुणांना वाव मिळावा म्हणून सुमारे पाच हजार चौरस फुटाची आर्ट गॅलरी उद्यानात आहे.

तर महात्मा गांधीजींच्या जीवनदर्शनाचा उलगडणारा प्रवास (135 फूट) लांबीच्या 'मोहन ते महात्मा' प्रदर्शनीद्वारे महात्मा गांधी उद्यानामध्ये दाखविण्यात आला आहे. चरख्याच्या रचनेवर आधारित 625 मीटरचा, 4 मीटर रुंदीचा वॉकींग ट्रॅक आहे. विशेष म्हणजे उद्यानातील पूर्वीच्या झाडांचे पूर्णतः जतन करून हा ट्रॅक तयार केला गेला आहे. महात्मा गांधीजींच्या आश्रम-भजनावलीतील निवडक भजने व त्यांच्या सुविचारांच्या कोनशिला लावण्यात आल्या आहेत.

सांस्कृतिक कार्यक्रमांसाठी अॅम्फीथिएटर, सार्वजनिक वृत्तपत्र वाचन टेबल, चार प्रशस्त लॉन्स, लहान मुले, पुरुष आणि महिलांसाठी स्वतंत्र ओपन जीम, एरोबिक्स व योगासनासाठी विशेष सुविधा, लहान मुलांसाठी कमी उंचीचे कारंजे उद्यानात आहेत.

शिवाय सण-उत्सव-महापुरुषांच्या जयंती-पुण्यतिथी वेळी शहरातील काव्यरत्नावली चौकात भंवरलाल अॅण्ड कांताबाई जैन फाऊंडेशनतर्फे विशेष संदेशात्मक सजावट करण्यात येते. दोन्ही उद्यानात सुरक्षा रक्षकांसह सीसीटीव्ही कॅमेरांच्या मदतीने पूर्णवेळ नजर आहे. या दोन्ही उद्यानात सेल्फी पॉइंटची आवर्जून व्यवस्था करण्यात आलेली आहे. जळगावकरांना ही दोन्ही उद्याने सुखद व शीतलतेचे दर्शन घडवित आहे.

दरम्यान हरित जळगाव या संकल्पनेवर आधारित शहरातील तापमान किमान दोन अंशाने कमी कसे होईल, येथील जैवविविधता कशी जपली जाईल आणि वाढत राहिल यासाठी स्थानिक मातीत वाढणारी वृक्षसंपदा जोपासण्याची व वृक्षलागवडीची मोहीम राबविणे सुरु आहे. आतापर्यंत साधारणतः 40 खुल्या भूखंडांमध्ये व काही सामाजिक संस्था, मंदिर यांच्या परिसरात वृक्ष लागवड करण्यात आली आहे. संख्यात्मकदृष्ट्या पाहता ही संख्या हजारोंमध्ये आहे. यासाठी ठिबकसह यंत्रणा उपलब्ध करून देऊन पयविरण संवर्धनासाठी लोकसहभाग वाढविण्याचे महत्त्वपूर्ण कार्य जैन इरिगेशनच्या माध्यमातून भंवरलाल अॅण्ड कांताबाई जैन फाऊंडेशनतर्फे सुरु आहे.

अनाथांच्या कल्याणासाठी लढणारे वड्डर आश्रम

श्रद्धा बेलसरे खारकर

अनेक दुर्दैवी मुलांना अनाथ आश्रमात राहावे लागते. सरकार या आश्रमांना अनुदान देते. पण त्यांचा एक अतिशय त्रासदायक नियम आहे, मुलगा/मुलगी 18 वर्षे वयाची पूर्ण होताच त्यांना आश्रमाबाहेर जावे लागते. त्यावेळी ही मुले अर्धवट वयाची असतात. पोटासाठी त्यांच्यासमोर पहिले काम असते नोकरी शोधणे. दुर्दैवाने त्यांच्याकडे चटकन चांगली नोकरी मिळेल असे काही कौशल्य नसते. बाहेरच्या जगाची त्यांना नीटशी माहितीही नसते. मुले कुठे तरी काम शोधतात. ते मिळाले नाही तर शेवटचा उपाय म्हणून पुष्कळ वेळ चो-यामा-या करायला लागतात. या व्यवसायातल्या लोकांना निरागस दिसणारी ही मुले हवीच असतात. ते यांना असल्या कामात ओढून गुन्हेगारीत त्यांच्या प्रवेश करतात. मुलींची तर किती वाईट अवस्था होत असेल याची कल्पना केली तरी अंगावर शहारा येतो. रहायला जागा नाही? खायचं काय हा प्रश्न तसाच शिल्लक? आणि बाहेरचे निर्दय कठोर गुन्हेगारी विश्व तर टपूनच बसलेले असते. असंख्य वेळी या निराधार मुली अशा गिधाडांच्या पहिल्या बळी होतात. अनाथ मतिमंद मुलांचा प्रश्न यापेक्षा वेगळा आहे. मतिमंद मुलांचे पालन पोषणाची जबाबदारी समाज कधीही उचलत नाही. अशा मतिमंद मुलांना रेल्वेस्टेशन पंढरपूर सारख्या धार्मिक स्थळांच्या ठिकाणी बेवारसपणे सोडलेल्या अल्पजीवी बाळांच्या संगोपनाच मोठं कार्य शंकर बाबांनी सुरु केले. आज ते 125 पेक्षा जास्त मतिमंद निराधार मुलांचा सांभाळ करत आहे मतिमंद बाळांचे संगोपन करणे हे किती कठीण असते याची कल्पना न केलेली बरी.

गेली कित्येक दशके या गंभीर प्रश्नावर वझझरचे श्री. शंकरबाबा पापळकर एकट्याने आणि निष्ठेने लढा देत आहेत. पण मायबाप सरकारला मात्र जाग येत नाही असाच गेल्या कित्येक दशकांचा इतिहास सांगतो. शंकरबाबांचा प्रवास फार विलक्षण आहे. ते परीट समाजाचे आहेत. रस्त्याच्या कडेला टेबल टाकून ते कपड्यांना इस्त्री करून देत असत. संत गाडगे बाबांचा सहवास त्यांना लाभला. त्यांच्याबरोबर खूप प्रवासही झाला. खूप वाचन झाले. साहित्याच्या आवडीतून त्यांनी 'देवकीनंदन गोपाला' हे साप्ताहिक सुरू केले. त्यांचे दिवाळी अंक फार वाचनीय असत. थेट भीमसेन जोशी पासून लोक या अंकात लिहित असत. अंकात नामवंत कंपन्यांच्या रंगीत जाहिराती असत. बाबांचा जनसंपर्क फार दांडगा आहे. रतन टाटांशी त्यांचे सख्य होते. एकदा मुंबईला गेले असताना त्यांना एक मतीमंद मुलगी स्टेशनवर सापडली. तिची अवस्था बघून बाबांना रहावले नाही आणि तिथून त्यांच्या अनाथआश्रमाचा प्रवास सुरू झाला!

अमरावती जिल्ह्यात परतवाडा-अचलपूर रोडवर वझझर गावात शंकरबाबांनी "अंबादासपंत वैद्य मतीमंद आणि अपंग बालगृह" काढले आहे. या आश्रमाला वझझर आश्रम म्हणून ओळखले जाते. 1990मध्ये ही संस्था स्थापन झाली. त्यावेळी फक्त 4 बालके होती. आजमितीस 123 मतीमंद, दिव्यांग आणि अनाथ मुलेमुली इथे सुरक्षित आयुष्य जगत आहेत. या मुलांच्या पालकांनीच यांना वा-यावर सोडून दिलेले असल्याने त्यांना अनेकदा स्वतःचीच नावे नसतात तर वडिलांचे नाव काय लिहिणार? म्हणून मग बाबांनी सगळ्या मुलांना स्वतःचे नाव दिले आहे.

आश्रमात सर्व मुलामुलींची रहाण्या-जेवण्याची व्यवस्था आहे. इथून मुलांना सर्व सरकारी अनाथाश्रमाप्रमाणे 18 वर्ष पूर्ण होताच बाहेर काढले जात नाही. जोपर्यंत मुले स्वतःच्या पायावर उभी राहत नाहीत तोपर्यंत त्यांना आश्रमात राहू दिले जाते. विशेष म्हणजे या मुलांना काही व्यवसायिक शिक्षणही दिले जाते आणि छोटेमोठे उद्योग करण्यासाठी विशेष प्रशिक्षण दिले जाते. आतापर्यंत इथल्या 30 मुलांचे विवाह बाबांनी लावून दिले आहेत ते सर्व आश्रमात आनंदाने राहतात. आतापर्यंत 20 मुलांना उच्च शिक्षण दिले गेले आहे. त्यातील एक मुलगी तर स्पर्धा परीक्षेची तयारी करत आहे.

अश्रमाकडे 20 एकर जमीन आहे. त्यामध्ये 16,000हून अधिक वृक्षांची लागवड करण्यात आली आहे त्यामुळे आश्रमाचा परिसर सुंदर हिरवागार झाला आहे. आश्रमात राहणा-या प्रत्येक मुलामुलींचे आधारकार्ड बनवण्यात आले आहे. अनेक 18 वर्षावरील मुलामुलींना मतदान कार्डही देण्यात आले आहे. आश्रमाच्या बाहेरही मुलामुलींना नोक-या मिळव्यात यासाठी बाबा प्रयत्न करत असतात. आतापर्यंत 12 मुलांना चांगल्या नोक-या मिळाल्या आहेत.

सरकारी नियमाप्रमाणे वयाची 18 वर्षे पूर्ण झाल्यावर मुलांना अनाथाश्रम सोडावा लागतो. दरवर्षी साधारण एक लाख मुले बाहेर पडतात. इथून बाहेर पडलेली मुलेमुली पुढे काय करतात याची काहीही माहिती सरकारकडे नाही. परंतु बाबा त्यांच्या आश्रमातील मुलांना 18 वर्षे पूर्ण झाल्यावर बाहेर न काढता तहहयात इथे राहण्याची व्यवस्था करतात. हीच मुले सामाजिक, सांस्कृतिक आणि आर्थिक क्षेत्रात कामे करतात आणि स्वतःच्या पायावर उभे राहतात. 'वडझर पॅटर्न' देशभरात लागू करावा यासाठी बाबा अहोरात्र प्रयत्न करत आहेत. 18वर्ष वयानंतरही मुलांना आश्रमात राहता यावे असा कायदा व्हावा ही बाबांची इच्छा आहे. याचा बाबांनी ध्यास घेतला आहे. देशविदेशातील अनेक लोक विविध राज्यांतील सामाजिक, शासकीय संस्थांचे अधिकारी 'वडझर पॅटर्न'चा अभ्यास करण्यासाठी इथे येतात.

बाबा कुणी देणगी पाठवली तर परत पाठवतात. ते म्हणतात या इथे काय चालले आहे ते बघा आणि मग देणगी द्या. मला भीक नको आहे. अनेक पुरस्कार त्यांनी नाकारले. पण जेव्हा अमरावती विद्यापिठाने त्यांना डॉक्टरेट द्यायचे ठरवले त्यावेळी संत गाडगेबाबांच्या नावाचा पुरस्कार कसा नाकारणार म्हणून त्यांनी ही पदवी स्वीकारली. पंढरपुरला कचराकुंडीत टाकलेले लहान बाळ असो, नागपूरच्या बस स्थानकावर सापडलेला इवलासा मुलगा असो, अशा अनेक निरागस बालकांना बाबांनी आपलेसे केले आहे. 123 पेक्षा अधिक मुलांचे वडील म्हणून शंकरबाबांची ओळख आहे. या सर्व मुलांना मतदानासाठी बाबा घेऊन जातात.

वैराग्यमूर्ती असलेले बाबा आजही हातामध्ये भली मोठी काठी घेऊन आश्रमाच्या दाराजवळच्या झोपडीत राहतात. बाबांचे वय आता 80 झाले आहे. तरीही न थकता ते सतत काम करत असतात आणि आपली हयातीत तरी अनाथ मुलांना 18 वर्ष होताच बाहेर काढण्याचा नियम बदलेल या आशेने बाबा असंवेदनशील सरकारकडे नेटाने पाठपुरावा करत आहेत.

पर्यटन आणि सांस्कृतिक वारसा

भारतीय रेल्वेच्या इतिहासात आणि विकासात मध्य रेल्वेचे महत्त्वाचे योगदान आहे. वर्ष १९५१ मध्ये भारतीय रेल्वेच्या पुनर्रचने दरम्यान याची स्थापना करण्यात आली. मुंबई, पुणे, नागपूर, भुसावळ आणि सोलापूर ही प्रमुख शहरे या झोनमध्ये येतात. यासोबतच भारतातील महत्त्वाची पर्यटन स्थळे जोडण्याचे कामही मध्य रेल्वे करते.

पर्यटन क्षेत्रात भारतीय रेल्वेची भूमिका खूप महत्त्वाची आहे. हे केवळ प्रवाशांना एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी नेत नाही तर पर्यटकांना भारतातील विविध सांस्कृतिक, ऐतिहासिक आणि नैसर्गिक स्थळांना भेट देण्याची संधी देखील देते. भारतीय रेल्वेच्या काही प्रमुख पर्यटन सेवांमध्ये "डेक्कन ओडिसी," "महाराजा एक्सप्रेस," आणि "रामायण सर्किट ट्रेन" सारख्या पर्यटक विशेष गाड्यांचा समावेश होतो. या गाड्या प्रवाशांना शाही अनुभव देतात आणि ऐतिहासिक व सांस्कृतिक ठिकाणे जोडतात.

मध्य रेल्वेच्या मुंबई विभागातून निघणाऱ्या प्रमुख पर्यटक गाड्यांमध्ये महाराष्ट्र, गोवा आणि राजस्थानच्या ऐतिहासिक स्थळांना भेट देणाऱ्या डेक्कन ओडिसीचा समावेश होतो. शिवाय, नेरळ - माथेरान हिल रेल्वे, पश्चिम भारतातील एक अनोखी आणि ऐतिहासिक रेल्वे, प्रवाशांना महाराष्ट्रातील माथेरान हिल स्टेशनपर्यंत पोहोचवते. ही रेल्वे 1907 मध्ये सुरु करण्यात आली होती. तिची लांबी सुमारे 21 किमी आहे आणि ती नेरळ ते माथेरान या मुंबईजवळील लोकप्रिय हिल स्टेशनपर्यंत जाते. ही रेल्वे नॅरोगेज ट्रॅकवर धावते आणि हिरवीगार जंगले, वळणदार दऱ्या आणि सुंदर पर्वतीय दृश्यांमधून पर्यटकांना घेऊन जाते. ट्रेनचा वेग कमी असल्याने प्रवाशांना नैसर्गिक सौंदर्याचा आनंद आरामात घेता येतो. माथेरान हिल रेल्वेवरील प्रवास हा पर्यटकांसाठी एक रोमांचक अनुभव आहे कारण तो घनदाट जंगले, उंच टेकड्या आणि अरुंद दऱ्यांतून जातो. या मार्गाला अंदाजे 221 वक्र आहेत, त्यापैकी काही अत्यंत अरुंद आणि तीक्ष्ण आहेत.

माथेरान हिल रेल्वे पर्यटनाच्या दृष्टिकोनातूनही खूप महत्त्वाची आहे. हे स्थानिक आणि परदेशी पर्यटकांना आकर्षित करते, जे शांत वातावरणात आणि निसर्गाच्या कुशीत काही वेळ घालवण्यासाठी येथे येतात. माथेरान हिल स्टेशन हे स्वतः एक पर्यावरण -संवेदनशील क्षेत्र आहे, जेथे मोटार वाहनांना बंदी आहे, शांत आणि प्रदूषणमुक्त वातावरण राखले जाते.

माथेरान हिल रेल्वे हा भारतीय रेल्वेच्या वारशाचा एक महत्त्वाचा भाग आहे आणि पर्यटकांना एक संस्मरणीय प्रवास अनुभव प्रदान करतो. ही रेल्वे केवळ माथेरानला नेरळशी जोडत नाही, तर लोकांना निसर्गाच्या जवळ आणते आणि भारताच्या रेल्वे संस्कृती आणि इतिहासात एक विशेष स्थान आहे.

मध्य रेल्वेखालील लोणावळा आणि इगतपुरी ही स्थानकेही पर्यटनाच्या दृष्टिकोनातून महत्त्वाची आहेत, कारण इथून पर्यटक अनेक नैसर्गिक स्थळे आणि ट्रेकिंग मार्गावर पोहोचू शकतात. जागतिक पर्यटन दिनानिमित्त भारतीय रेल्वेची ही भूमिका अधिक महत्त्वाची ठरते, कारण ती देशाच्या कानाकोपऱ्यातील पर्यटकांना केवळ सुविधाच देत नाही तर भारताची संस्कृती, इतिहास आणि नैसर्गिक सौंदर्यही दाखवते.

बँकेच्या सर्व ग्राहकांना

दिवाळीच्या हार्दिक शुभेच्छा !

नटराज अर्बन

क्रेडिट को-ऑप. सोसायटी लिमी. नागपूर

कार्यक्षेत्र : नागपूर शहर | संपर्क: (0) 9970108468

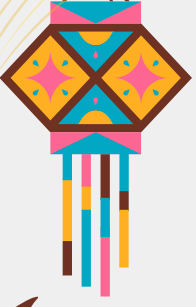
राधाकृष्ण अपार्टमेंट, फ्रेंड्स कॉलनी, काटोल रोड, नागपूर - 13

घडा

दीपप्रकाश
2024

डॉ. रमा गोळवलकर

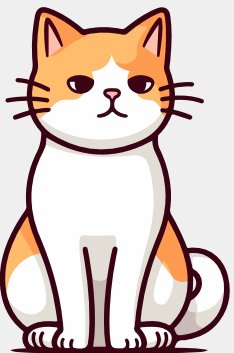
शनिवार रविवार जोडून सोमवारची सुट्टी म्हणजे पर्वणीच. पण सेमिस्टरच्या शेवटी सादर करण्याच्या प्रोजेक्टची तयारी करण्यासाठी तिनं मुलींना सकाळीच साडे दहालाच घरी बोलावलं होतं. चार जणींची एक चमू साडे दहाला आणि दुसरी बारा वाजता येणार होती. इतर दिवशीसारखा सकाळी नऊ वाजता वर्गात शिरण्याचा ससेमिश नव्हता. त्यामुळे चांगला एक तास उशीरा उठलं तरी चालण्यासारखं होतं. तिनं साडे सातचा अलार्म लावला आणि कूस वळवून डोळे मिटून अंथरुणावरच पडून राहिली.

‘कादंबिनी शास्त्री उठा आता!’ अलार्म वाजू लागला तसं तिनं स्वतःला म्हटलं. एकटंच रहात असल्यामुळे ती स्वतःशीच बोलायची. ती स्वतःच्याच संगतीत सुखी होती. प्राध्यापकाची नोकरी आवडीची होती. विविध जबाबदाऱ्या पार पाडता पाडता दिवस कधी सरायचा कळायचंच नाही. रात्री उशिरापर्यंत दुसऱ्या दिवशीची तयारी करता करता झोपायचीच वेळ व्हायची. त्यामुळे आजचा दिवस जरा जास्तीच रेंगाळलेला होता. सकाळची आन्धिकं आणि स्वयंपाकपाणी करून ती मुलींची वाट बघतच होती आणि पहिल्या मजल्यावर असलेल्या तिच्या वन बी. एच. के. ब्लॉकच्या दारावरची बेल वाजली.

तिनं दरवाजा उघडला. जिन्यात चार पैकी दोन मुली दारात उभ्या होत्या, त्यांच्या हाती शरीरापासून दूर धरलेलं, थरथर कापणारं एक मांजरीचं पिल्लू होतं.

‘कुत्र्यांनी पकडलं होतं आम्ही त्याला वाचवून आणलं.’ त्या दोघींनी ती सगळी कहाणी सांगितली. इतक्यात उरलेल्या दोघी अर्धा लिटर दुधाचं पाकीट, फर्स्टएडचं सामान आणि एक प्लास्टिकचं डबडं घेऊन आल्या.

‘मॅडम, प्लीज, हे पिल्लू..... याला घरात घेऊ?’ त्यांच्यापैकी एकीनं अजिजीच्या स्वरात परवानगी मागितली. तिलाही प्राण्यांची आवड होती आणि तो सगळा केविलवाणा प्रसंग बघून तिचाही नाईलाजच झाला. त्या चौघी आणि ही पाचवी मिळून त्या पिल्लाची सुश्रुषा करू लागल्या. त्यांचा सगळा वेळ त्यातच गेला. साडे अकरा वाजता दुसऱ्या चमूच्या चार मुली आल्या. आधीच्या चार आणि या मिळून घर भरून गेलं. दुपारचे दोन वाजले तरी कोणाचाच पाय तिथून निघत नव्हता. शेवटी तिनं सगळ्यांसाठी खिचडी मांडली. पापड भरली मिरची आणि सांडगे सोबत लिंबाचं लोणचं आणि तूप. या सगळ्याच होस्टेल वर राहणाऱ्या आणि मेसचं मसालेदार तेलकट खाऊन विटलेल्या. त्यांनी घरी शिजलेल्या साध्या खिचडीवर यथेच्छ ताव मारला.

ते जखमी पिल्लू झोपी गेलं. 'याचं काय करायचं? माझ्या घरी मी एकटीच असते. याच्याकडे कोण लक्ष देईल?' तिनं महत्वाचा प्रश्न विचारला. सगळ्या एकमेकींकडे पाहू लागल्या. हा प्रश्न आतापर्यंत कोणालाच पडला नव्हता. शेवटी जिनं ते पिल्लू धरून आणलं होतं तिनंच पुढाकार घेतला.

'मॅडम, फक्त उद्या पर्यंत याला तुमच्याकडे ठेवा, मला एक एन.जी.ओ. माहिती आहे, तिथे मी चौकशी करते आणि याची सोय तिथे करते..... चालेल?' इतर सगळ्या तिला सामील झाल्या. हो ना करता करता, जनता की भारी मांग पर तिला मान तुकवावी लागली.

शेवटी ती आणि ते पिल्लू दोघेच उरले. सध्या ते झोपलं असल्यामुळे फारशी हालचाल नव्हती. पण त्यानं शी सू केली तर ? हा प्रश्न समोर उभा राहिला. काय करायचं कसं करायचं हा विचार करता करता तिचा डोळा लागला.

मांजरीच्या आवाजानं तिची झोप चाळवली. क्षण दोन क्षण तिच्या लक्षातच आलं नाही. तिनं डोळे किलकिले करून सगळीकडे पाहिलं. मग तिच्या लक्षात आलं की बाल्कनीच्या बाजूला असलेल्या घरमालकाच्या गराजच्या टीनाच्या छतावर मांजरी म्याव म्याव करते आहे. तिचा आवाज ऐकून ते पिल्लूदेखील झोपेतून जागं झालं. त्यानंदेखील खोलीतून आपल्या आईच्या हाकेला प्रतिसाद द्यायला सुरुवात केली. तिनं बाल्कनीचं दार उघडून दिलं. आई आणि पिल्लाची भेट होणं महत्वाचं होतं आणि तशी ती झाली. सहाजिकच ते पिल्लू आईसोबत निघून गेलं. आईच्या संरक्षणात आहे म्हटल्यावर तीही निर्धास्त झाली. तिनं घड्याळाकडे पाहिलं दुपारचे चारच वाजले होते. अजून अर्धा पाऊण तास सहज झोपता येईल, असा विचार करून तिनं डोळे मिटले. बरोबर साडे पाच वाजता तिची झोप उघडली. अजूनही बाहेर चांगलंच ऊन होतं. तिनं आळस झटकला, झटपट तयार झाली आणि वॉकिंग करता बाहेर पडली. वळणावर तिचा पाय थबकले. दीड तासांपूर्वी जे पिल्लू तिच्या घरात सुरक्षित झोपलेलं होतं, ते रस्त्याच्या मधोमध गतप्राण होऊन पडलं होतं. तिला धक्काच बसला. तिच्या तोंडाची चवच गेली, आल्या पावली ती घरी परतली. समोरच्या खोलीत त्याचा तात्पुरता बिछाना ओकाबोका वाटू लागला. अचानक घरातलं वातावरण सुतकी झालेलं वाटलं तिला! एकीकडे उणे पुरे सात साडे सात तास आपल्या घरात राहून गेलेलं ते पिल्लू आपल्याला इतका लळा कसा काय लावला याचं तिला आश्चर्य वाटत होतं आणि दुसरीकडे आपण उगाच त्याला त्याच्या आईबरोबर जाऊ दिलं हा अपराधीभाव मनात दाटून येत होता. दुःखाचं सावट दाटून आलं. डोळ्यांतून अश्रू वाहू लागले.

त्याच्या रिकाम्या बिछान्याकडे बघत बघत ती भूतकाळात हरवली. तिच्या नागपूरच्या घरी पोहोचली. पाचवीपासून सकाळची शाळा सुरू झाली. दुपारभर उंडारायला मोकळीकच मिळाली. त्यातच मागच्या परसात एक कुत्री व्यायली. तिला शिळ्या पोळ्या दुधात कालवून दे, तिच्याशी मैत्री करून पिल्लांशी खेळ असले उद्योग करू लागली.

'अगं, रस्त्यावरची कुत्री आहे ती, तिच्या अंगात पिसवा आहेत त्याच त्या पिल्लांच्याही अंगावर आहेत. आणि नाही आवडत प्राण्यांना त्यांच्या पिल्लांना हात लावलेलं. अंगावर धावून येतात त्या. आणि ती चावली म्हणजे चौदा इंजेक्शनं घ्यावी लागतील पोटात ना तेव्हा समजेल खबरदार त्या पिल्लांना हात लावलास तर!' आजीनं पिल्लांच्या मागे जाण्यास सक्त मनाईच केली.

पण तरी आजी दुपारची किंचित लवंडली की ही चोरपावलांनी त्यांच्या जवळ जायचीच. एकदा तर तिनं ती कुत्री नाही असं पाहून त्या सहा पिल्लांना आंघोळही घातली. डोळेही न उघडलेल्या, थंड पाण्यानं निथळत कुडकुडणाऱ्या, त्या सहा पिल्लांना एका जुनेरावर ठेवत पुसून काढत असतानाच आजीची चाहूल लागली. मग काय घरच्या सगळ्यांचा चांगलाच ओरडा खावा लागला. दोनच दिवसांनी कापॉरेशनवाल्यांनी टाकलेलं विष खाऊन ती कुत्री मेली. आणि तिच्या असहाय्य सहाही पिल्लांची जबाबदारी कादंबिनीच्या कुटुंबावर येऊन पडली. त्यांना दूध पाजण्यासाठी लहान बाळाला पाजण्याच्या तीन बाटल्यांची खरेदी झाली. त्यांना दूध पाजण्यात त्यांची स्वच्छता करण्यात घरच्या बायका गुंतून गेल्या. नाही म्हटलं तरी सगळ्या लहान मोठ्यांना त्या पिल्लांचा लळा लागला. पण तीन कुत्रे आणि तीन कुत्र्या मोठ्या झाल्यावर सांभाळण्याचं आगामी संकट ओळखून आजोबांनी निषेध नोंदवला.

शेवटी हो ना करता करता काही दिवसांनी त्या सहा पिल्लांपैकी एक ठेऊन घेत बाकी पाचांना शेताच्या आसपास सोडून देण्याची तडजोड स्वीकारून ती सुपारी दुधवाल्याला देण्यात आली. काही दिवसांनी सोनेरी रंगाचा झुबकेदार शेपटीचा हरणासारख्या डोळ्यांचा गब्बर तेवढा घरी राहिला आणि बाकीच्यांना दूधवाला घेऊन गेला.

बघता बघता वर्ष उलटलं. गब्बर आता चांगलाच मोठा आणि धष्टपुष्ट झाला. अंगणात एकही चिमणी किंवा खार त्याला नको असायची. त्यांच्या मागे भुंकत धावत तो त्यांना हुसकावून लावायचा. एका शनिवारच्या दिवशी तर त्यानं कहरच केला. कादंबिनीची शाळा दुपारची होती. म्हणून तिनं आजोबांसाठी पूजेकरता फुलं तोडली आणि ती तबकात व्यवस्थित रचून ठेवत होती इतक्यात गब्बर धावत घरात शिरला. त्याच्या तोंडाला एक लहानशी शेपटी फुटली होती. तो खारीच्या एका अर्धमेल्या पिल्लाला तोंडांत धरून घरात शिरला होता. कादंबिनीच्या लगेच लक्षात आलं म्हणून तिनं बळजबरी करत त्याचं तोंड उघडलं. आणि त्या पिल्लाला बाहेर काढलं.

आता तिच्या मागे नवाच उद्योग लागला. त्या खारीच्या पिल्लाला गब्बर पासून जपत, तिनं त्याला कापसाच्या बोळ्यानं दूध पाजलं. त्याच्या जखमा स्वच्छ करून त्यावर मलम लावलं. एका परडीत कापसाच्या बिछान्यात त्याला ठेऊन वरून टोपली झाकली. हे सगळं करेपर्यंत शाळेत जाण्याची वेळ झाली. संध्याकाळी ती घरी परतली, दारातच चपला काढल्या, हातातलं दप्तर तिथेच ठेवलं आणि हातपायही न धूता ती त्या खारीच्या पिल्लाच्या परडीशी गेली. परडी रिकामी होती.

‘हे काय? खारीचं पिल्लू कुठे आहे?’ तिनं धास्तावून विचारलं.

कोणीच काही बोललं नाही. कधी नव्हे तो आपल्या वकिली कागद पत्रांतून डोकं वर काढत बाबांनी मोर्चा सांभाळला. ‘त्याची आई येऊन त्याला घेऊन गेली.’

‘ते जखमी होतं!’ ती दुःखी झाली.

‘पण त्याची आई त्याची जास्त चांगली काळजी घेईल की नाही? म्हणून जाऊ दिलं...’ म्हणत त्यांनी नजर वळवली.

आता बाबांनीच समजूत काढली म्हटल्यावर ती गप्पच राहिली. पुढे कितीतरी दिवस बाबा तिच्याशी तुटक वागत आहेत, असं आपलं उगीचच तिला वाटत होतं. तिनं आईकडे विषय काढला तर ती म्हणाली कोर्टात काहीतरी कठीण मामला सुरू आहे. त्याचा ताण आहे. काही दिवसांनी तो प्रसंग धूसर झाला

कादंबिनी पदवीधर झाली. त्यानंतर काही दिवसांनी बाबा आणि आईनं तिला समोर बसवलं.

'तू सहावीत होतीस त्यावेळी गब्बरच्या तोंडातून तू एक जखमी खारीचं पिल्लू वाचवलं होतंस आठवतं?'

'हो! आठवलं! मग दुपारी त्याची आई शोधत आली म्हणून तुम्ही त्याला तिच्यासोबत जाऊ दिलं होतं. ती रिकामी परडी फारच ओकीबोकी आणि भकास वाटत होती.' कादंबिनीनं म्हटलं.

'त्यादिवशी आम्ही तुला खोटं सांगितलं होतं, तुला वाईट वाटू नये म्हणून. तू गेल्यानंतर काही वेळातच ते पिल्लू मेलं म्हणून मी त्याला आपल्या लिंबाशी पुरलं.' बाबांनी इतके दिवस मनाच्या कोप्यात दडवून ठेवलेलं शल्य उघड केलं. त्यावेळीचा त्यांचा चेहरा आजही तिच्या आठवणीत तितकाच ताजा होता, याची आज तिला जाणीव झाली. कशी बशी सकाळ उजाडली. तिनं मांजरीच्या पिल्लाचा बिछाना तातडीनं आवरून टाकला. सकाळी साडे सात वाजता दाराची घंटी वाजली. तिनं दार उघडलं. जिन्यात चौघी मुली उभ्या होत्या. प्रत्येकीच्या हाती मांजराच्या पिल्ला साठी एक एक वस्तू होती. दूधाचं पाकीट, दुध पिण्यासाठी वाटी, खड्यांचा मोठा खोका, दोन तीन जुन्या ओढण्या, औषधांचा डबा.

'किटी कसा आहे?' त्यांच्या चेहऱ्यावर उत्सुकता ओसंडून वाहात होती.

'त्याची आई येऊन त्याला घेऊन गेली!' ती शक्य तितक्या निर्विकार स्वरात उत्तरली.

त्यांनी आत डोकावून पाहिलं त्याच्या अंथरुणाची जागा रिकामी होती. 'पण तुम्ही त्याला जाऊ का दिलंत?'

'त्याची आई त्याची आपल्या पेक्षा जास्त काळजी घेईल म्हणून.' ती निश्चून उत्तरली. पण तिच्या उत्तरात बाबा डोकावत होते.

मुली निघून गेल्यावर ती आरशा समोर उभी राहिली. आरशात तिचं प्रतिबिंब स्पष्टच दिसत होतं. 'कादंबिनी बाई आजपासून तुम्ही परिपक्व म्हणजे मॅच्युअर म्हणवून घेण्याच्या लायकीच्या झाल्यात. कोणाचं मन दुखू नये म्हणून खोटं बोललात तुम्ही आज. हाच आजच्या दिवसानं शिकवलेला धडा!'

**WISHES A VERY
HAPPY DIWALI**

**THE INSTITUTE OF CHARATERED
ACCOUNTANTS OF INDIA**

ICAI NAGPUR BRANCH (WIRC)

21/1, Dhantoli, Nagpur-440 012, Ph.: (+91) (712) 2443968

E-mail: nagpur@icai.org | www.nagpuricai.org

Happy Diwali

डॉ. नंदा पराते

अध्यक्ष, नागपुर शहर महिला कांग्रेस कमेटी
महासचिव, महाराष्ट्र प्रदेश कांग्रेस
प्रभारी, भंडारा जिल्हा

SOCIAL MEDIA MARKETING

Unlock Your Brand's Potential
with Social Media Marketing

Website Design!

OUR SERVICES :

- Social Media Strategy Development
- Content Creation and Management
- Social Media Advertising Campaigns

CONTACT

91 7264982465

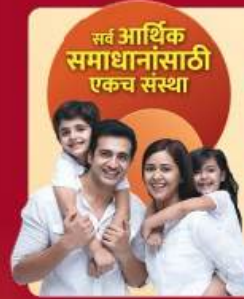
www.smitdigitalmedia.com

Nagpur

स्नेहाचा सुगंध दरवळला, आनंदाचा
सण आला. विनंती आमची परमेश्वराला,
सौख्य, समृद्धी लाभो तुम्हाला.

शुभ दिपावळी

सर्व आर्थिक
समाधानांसाठी
एकच संस्था

तुमच्या सेवेत सदैव तत्पर

LOCKERS
सुविधा

SMS
अलर्ट

DEPOSIT
सुविधा

NEFT, RTGS
सुविधा उपलब्ध

MOBILE
बँकिंग

₹ 2200 कोटींच्या
वर व्यवसाय

GOLD LOAN
उपलब्ध

CORE
बँकिंग

LIC पॉलिसी काढण्याची
व प्रीमियम भरण्याची सुविधा

MSEDCL
विज बिल भरणा केंद्र

LOAN सेवा
सुविधा

GIC पॉलिसी काढण्याची
व नुतनीकरणाची सुविधा

आता

NEFT

RTGS

बँकिंग व्यवहार तुमच्या मोबाईल वर

IMPS

UPI

डिजिटल बँकिंग सुविधा

Cash Less बँकिंग व्यवहार

आपल्या मोबाईल द्वारे कुठेही, कधीही

शुभेच्छुक

सौ. निलिमा बावणे
अध्यक्ष

सौ. सारिका पेंडसे
उपाध्यक्ष

संस्थेच्या सर्व संचालक मंडळ, पदाधिकारी व कर्मचारी वृंद

दि धरमपेठ महिला

मल्टी स्टेट को-ऑप. सोसायटी लि., नागपूर. (महाराष्ट्र, उत्तिसगढ व मध्यप्रदेश)

आपला
परिवार,
आपली
संस्था!

30
वर्ष
विश्वासाचे

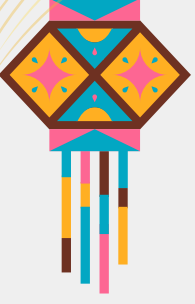
मुख्य कार्यालय : प्लॉट नं 42-अ सीताराम भवन, हनुमान मंदीर समोर,
रामनगर चौक, शिवाजीनगर, नागपूर-440010.

फोन : 0712-2220716, 2524337, 2520303

कोणती पुण्ये अशी येती फळाला....

दीपप्रकाश
2024

सुषमा (देशपांडे)
मुलमुले

“हॅलो अभय, तुझ्याशी जरा बोलायचं होतं. वेळ आहे का तुला आत्ता?”

“बोला नं आप्पा...”

“अरे, तुझ्या माईच्या गुडघ्यांचं दुखणं वाढल्यानं दिवाळी आटोपली की लगेच ऑपरेशन करायचं ठरलं आहे. भाऊबीजेनंतर तिसऱ्याच दिवशी उजव्या आणि लगेच तीन दिवसांनंतर डाव्याही गुडघ्यांचं ऑपरेशन!”

“पण आप्पा, डिसेंबरच्या सुटीत आम्ही येऊ तेव्हा विचार करायचा होता नं?”

“हो रे! पण आता तिला अगदीच असह्य झालंय दुखणं. त्यामुळे तुम्ही डिसेंबरऐवजी दिवाळीत यावं असं तिचं म्हणणं नव्हे हट्टच चालला आहे.”

“आप्पा...”

“तुझी अडचण मला कळते आहे अभय. पण यावेळी कसंही करून याच तुम्ही. ऑपरेशनच्या कल्पनेने ती फार हळवी झाली आहे रे! शिवाय तिचा डायबेटीस. मी उभी आहे तोवर एक तरी दिवाळी एकत्र करू या असा जपच सुरू आहे तिचा. तू अमेरिकेत कायमचं राहण्याचा निर्णय घेतलास. तुझ्या प्रगतीच्या आड यायचे नाही म्हणून आम्ही विरोध केला नाही. पण येवढं ऐक आमचं. तू, नयना आणि आमची लाडकी अमृता, तिघेही या.”

“बोलतो आप्पा नयनाशी आणि करतो काही तरी. पण अमृताला घेऊन येणं कठीण आहे आप्पा. इथे अशी शाळा बुडवून चालत नाही. आम्ही दोघे वर्क फ्रॉम होम चा ऑप्शन वापरता येतो का ते बघतो.”

“अजय, अरे अभय, नयना आणि अमृता वसुबारसेच्या दिवशी पोहचताहेत बरं का! पण फक्त दहा दिवसांसाठी. सुनिता, तू तयारीला लाग. वेळ तसा कमीच आहे. पण ही दिवाळी दणक्यात होऊन जाऊ दे. खर्चाची काळजी करू नका. काहीतरी सोय होईलच. तुमचा मिहीर आणि अमृता देखील दोन वर्षांनंतर भेटतील एकमेकांना. त्यांच्या कायम आठवणीत रहायला हवी ही दिवाळी...”

“आप्पा, किती छान बातमी! मी करते सगळी तयारी. तुम्ही काही काळजी करू नका.”

“तुझ्या एकटीवर पडेल गं सगळं. यंदा तुझी सासूदेखील मदत करण्याच्या परिस्थितीत नाही...”

“अहो, मी बसल्या बसल्याची सगळी कामं करू लागेन हं सुनिताला. माझ्यातही बळ संचारलं आहे म्हटलं ही बातमी ऐकून.”

“आई, नयनाला छानशी सिल्कची साडी, अभयला कुर्ता पायजामा आणि अमृताला फ्रॉक आणू या! म्हणजे मग दिवाळीत छान नटता येईल त्यांना.” “तुम्हा तिघांना पण आण गं नवे कपडे.”

“नको आई! आमच्याकडे आहेत नं आधीचे. उगाच खर्च कशाला? तर हे ठरलं आता.”

“अहो, जरा ऐकता का? आपली वयं झाली आता. उद्याचा भरवसा कोणी घायचा? लक्ष्मीपूजनासाठी म्हणून दागिने आणि चांदीची भांडी काढून आणलीच आहेत लॉकरमधून. अनायासे अभय आणि नयना आलेच आहेत तर शेती, घर आणि सोन्याचांदीच्या वाटण्या करून टाकाव्या दोघा मुलांत असं फार वाटतंय मला...”

अभयला जे हवं असेल ते घेऊनही जाता येईल बरोबर. आपल्या डोळ्यांदेखत, आपल्या हाताने करून दिलं तर त्यावरून पुढे वाकडं येणार नाही दोघा भावात..”

“तू म्हणतेस ते बरोबरच आहे. माझ्याही मनात हा विचार सारखा घोळतो आहे. अभय आता परत गेला की एकदम दोन-चार वर्षांनी येईल. तोवर वाटण्या लांबवू नयेत असं वाटतं खरं! पण..”

“पण काय?”

अगं, शेती काही फार नाही आपली. अभयच्या शिक्षणासाठीही काही शेती विकावी लागली होती. पण रहायला हा वाडा आहे आणि शेतीतून थोडंफार उत्पन्न आहे. यावरच तर अजयचा प्रपंच चालतो. मिहीरच्या शिक्षणाचा खर्च वाढताच राहणार आता. शिवाय आपलीही जबाबदारी! आपला अभय लहानपणापासूनच हुशार. आय. आय. टी. ला गेला. लठ्ठ पगारावर अमेरिकेत स्थायिक झाला. नयना पण इंजिनियर आहे. त्यांचं छानच चाललंय.. त्याच्या मानाने अजय मात्र शिक्षणात माघारला..”

“होय हो! दोघांत अगदी दोनच वर्षांचं अंतर. पण परिस्थितीत जमीन अस्मानाचं अंतर झालं आहे. पण म्हणून अभयचा हक्क त्याला द्यायचा नाही असं कसं करणार आपण. वडिलोपार्जित आहे सगळं. काय करावं काही कळत नाही.”

“होईल काहीतरी. निघेल मार्ग. परमेश्वरावर भरवसा ठेव. झोप आता. खूप रात्र झाली..”

“अजय, अभय, सुनिता, नयना... तुमचं आटोपलं असेल तर आमच्या खोलीत या जरा.”

“आप्पा, काही विशेष आहे का? आल्यापासून बघतोय, तुम्ही कुठल्यातरी टेंशनमध्ये आहात..”

“टेंशन वगैरे नाही रे काही अभय. पण थोडं महत्वाचं बोलायचंय तुम्हा चौघांशी. मुलं झोपलीत नं? हो आप्पा, मिहीरदादाशी खेळून आणि फटाके उडवून पार दमलीं अमृता. ओवाळणीत मिळालेला फ्रॉकही फार आवडला तिला. खरंच! मिहिर, अमृताचा आनंद बघून आपण दिवाळीत आलो हे खूप चांगलं झालं असं सारखं वाटतंय.

“नयना, हिची ऑपरेशनस पार पडली की तू माहेरी जाऊन ये दोन दिवस. इतक्या दुरून आलीस. बोलली नाहीस तरी आईबाबांना भेटायची तुझी ओढ कळते बेटा आम्हाला.”

“हो नयना, तू आईची काळजी करू नकोस. मी आहे. बाबा आहेत आणि त्यांचे दोन्ही लेक आहेत. तू खरंच जा.”

“थँक यू सो मच सुनितावहिनी. बरं आप्पा, तुम्हाला काहीतरी महत्वाचं बोलायचं होतं नं?”

“हो! अजय, अभय, आम्ही दोघेही आता पिकली पानं झालो आहोत. कधी गळून पडू याचा काही भरवसा नाही. आपल्याकडे वडिलोपार्जित शेती, हा वाडा, जुने दागिने आणि चांदीची भांडी आहेत हे तुम्हाला माहीत आहेच. माझ्या पणजोबांना त्यांच्या स्वामीनिष्ठेवर आणि शौर्यावर प्रसन्न होऊन नागपूरकर भोसल्यांनी पाच गावांची मालगुजारी दिली होती. योग असा की त्यांच्यापासून पुढील प्रत्येक पिढीत एकच अपत्य झालं, ते ही मुलगा! म्हणजे माझे आजोबा एकुलते एक, माझे वडील एकुलते एक आणि मी सुद्धा एकुलता एक. संपत्तीच्या वाटण्या करण्याचा प्रश्नच कधी उद्भवला नाही. आपल्या घराण्याला वाटण्या कशा असतात तेच माहीत नाही. शेती बरीचशी कुळकायघात गेली. काही सावकारांच्या घशात गेली. काही विकण्यात गेली. सोन्याचांदीला मात्र कधीच पाय फुटले नाहीत. तेवढं जीवापाड जपलं गेलं. आणि पुढच्या पिढीच्या हाती सोपवलं गेलं..”

“आप्पा, हे सगळं आम्हाला माहीत आहे. मग आज का सांगताय तेच पुन्हा? जरा पाणी प्या बघू. किती एक्साईट झाला आहात तुम्ही...मला तर वाटतं, तुम्ही आता झोपावं..”

“नाही अजय, बोलू दे मला. महत्वाचं जे सांगायचंय ते पुढेच आहे. काय सांगत होतो...हं...मला मात्र दोन मुलं झाली. म्हणजेच तुम्ही दोघं. त्यामुळे आता वाटण्या करणं अटळ झालं आहे. या बाबीवरून या घराण्यात पूर्वी कधी कलह झालाच नाही. तुमच्यातही तो होऊ नये अशी आम्हा दोघांची इच्छा आहे. त्यामुळे आमच्या हयातीतच तुम्हा दोघांना तुमचे हिस्से वाटून द्यावे असं आम्ही दोघांनी एकमताने ठरवलं आहे..”

“

“अरे, असे शॉक बसल्यासारखे काय बघताय सगळे माझ्याकडे? बोला, तुम्हाला पटतंय नं आमचं म्हणणं?”

“आप्पा, याची खरंच आज गरज आहे का? आणि आम्ही दोघ किंवा आमच्या बायका यावरून भांडू, आमच्यात वितुष्ट येईल असं तुम्हाला खरंच वाटतं?”

“अजय, थांब! मला पटतंय आप्पांचं!”

“अभय.....”

“हो! कारण यामागे त्यांचा जो विचार आहे नं की आपल्यात, आपल्या कुटुंबात कायम एकी रहावी, प्रेम जिव्हाळा रहावा, काळजी रहावी... तो मला खूप महत्वाचा वाटतो.”

“अरे, तरीपण एकदम वाटण्या? मला हा शब्दच पचनी पडत नाहीय...”

“एक अजय. आप्पा, माई, आणि तुम्ही दोघी गं, सगळेच आता माझं ऐका जरा. मी कायम परदेशात राहणार आहे हे पक्कं आहे. मी वेल सेटल्ड आहे. मला इथे शेती दिलीत तरी मी ती सांभाळू शकणार नाही. त्यामुळे मला शेतीतला एक डंचही नको आहे. हे मी कायदेशीररित्या लिहून देणार आहे. शेतीत आप्पा, केवळ तुमचा आणि अजयचाच हिस्सा असेल. आप्पा तुमचा हिस्सा तुमच्यानंतर अजयला मिळेल अशी सोय तुम्ही करून ठेवा. हे पिढीजात जडजूड दागिने नयना तिकडे कधीही वापरणार नाही. तरीही आपल्या पूर्वजांची आठवण म्हणून माई, तुझ्या पसंतीने त्यातला एक दागिना तू नयनाला दे.. ही जड चांदीची भांडीही मी तिकडे नेऊ शकत नाही. त्यामुळे त्यातूनही एकच वस्तू माई, तू मला दे. या वस्तू आम्ही पुढे अमृताला देऊ. राहता राहिला हा वाडा! यात मात्र माझा हिस्सा असू द्या. म्हणजे मग आपल्या अमृताला इथे एक हक्काचं माहेर कायम असेल. आपलं काहीतरी भारतात आहे ही भावना तिच्या मनात राहील. वाड्याच्या डागडुजीची जबाबदारी कायम माझी असेल... झाल्या की नाही वाटण्या?”

“अभय, पण मला हे मान्य नाही. तुझाही या सगळ्यावर अधिकार आहे. तुझ्या वाटणीचा पैसा करून तू घेऊन जाऊ शकतोस. मग का नाही म्हणतोस? मी आहे त्या परिस्थितीत सुखी आहे. माझ्या काळजीने तू हक्क सोडतो आहेस का? ”

“नाही अजय, मला माहीत आहे तू आणि सुनितावहिनी खूप सुखात आणि समाधानात आहात. सुख केवळ पैशात असतं असं मानणारा तू नाहीस. मी जे काही बोलतो आहे त्यामागे वेगळा विचार आहे. काही लाखांसाठी आपल्या पूर्वजांनी जीवापाड जपलेल्या वस्तू दुसऱ्यांच्या घरात जाऊ द्यायच्या? शौर्य गाजवून, कष्ट करून, सचोटीने त्यांनी हे जमवलं. राखलं. ज्या दागिन्यांत आपली आजी, पणजी लक्ष्मीसारखी शोभली असेल, ज्या चांदीच्या उपकरणांनी त्यांनी सणवार, देवपूजा साजरी केली असेल, ते विकून टाकायचं? त्यात त्यांच्या, माई आप्पांच्या किती भावना गुंतलेल्या असतील. मी भारतातच रहात असतो तर वेगळी गोष्ट होती रे! पूर्वजांची ठेव, त्यांचे आशीर्वाद म्हणून मी देखील घेतलं असतं त्यातून. पण... आता तू सांभाळ हे सगळं. आणि पुढे मिहीरच्या हाती सोपव.”

“मला निरुत्तर केलंस तू अभय. इतकंच सांगतो की अगदी नाईलाजाने, एक ट्रस्टी म्हणून मी हे सांभाळेन. माझ्या लेखी तुझा हक्क त्यावर कायमच असेल.”

“आप्पा, माई, डोळे पुसा लगेच. दिवाळीत कुणी रडतं का? अहं...अजय, तू आणखी काहीही बोलू नकोस. सुनितावहिनी, सांभाळ बरं या सगळ्यांना आणि स्वतःलाही! नयना, देवापुढे साखर ठेव आणि सगळ्यांची तोंडं गोड कर आधी. मिहीर आणि अमृता यांचं बहीण भावाचं सुंदर नातं कायम ठेवायचं आहे आपल्याला...”

“माई, माझी भीती अगदीच अनाठायी होती गं! आपल्या मुलांना आपणच नीट ओळखलं नाही. आपल्या संस्कारांवरचा आपलाच विश्वास डळमळला. पण परमेश्वरा, तुझ्या कृपेने हे घर खरंच कधीही वाटलं जाणार नाही ही खात्री पटली माझी. किती गुणी आहेत माझी मुलं, माझ्या सुना! मागच्या जन्मीची कोणती पुण्ये फळाला आली माहीत नाही. पण आज मी जगातला सगळ्यात श्रीमंत माणूस आहे...सगळ्यात श्रीमंत..!”

लेख

पृथ्वीचा जन्म आणि विकास

दीपप्रकाश
2024

प्रा. सुरेश चोपणे

22 एप्रिल हा पृथ्वी दिवस म्हणून जगभर साजरा होतो. जागतिक पातळीवर झालेले औद्योगिकरण, शहरीकरण, जंगलतोड, प्रदूषण आणि जीवशास्त्रीय ह्यामुळे हवामान बदल, तापमान वाढ आणि नैसर्गिक आपत्ती ह्यामुळे मानवी आणि वन्यजीव ह्येसण आहेत. आज आपण जर आपल्या वसुंधरेला वाचवू शकलो नाही तर मानवजातच संकटात येणार आहे. म्हणूनच सर्वसामान्य लोकांनी पृथ्वी आणि पर्यावरण समजून घेतले पाहिजे आणि मृष्टीला वाचविण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे.

विश्वाची निर्मिती आणि विकास हा एक गूढ परंतु आपल्या उत्सुकतेचा विषय आहे. जसा तारे, ग्रह आणि आकाशगंगांचा जन्म आणि मृत्यू होतो तसाच आपला सजीवांचा जन्म-मृत्यू होतो. विश्व हे गुरुत्व, प्रकाश, विविध ऊर्जा लहरी आणि त्यांच्या नियमाने संतुलित केले जाते. आज मानव विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात प्रगतीपथावर आहे, त्यामुळे विश्वाचे नियम आपण समजून घेतले असून त्यातून विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाचा विकास केला आहे, पृथ्वी हा ग्रह आपल्याच नदरे तर आपल्या आकाश गंगेतील एक सुंदर आणि सजीव ग्रह आहे. इथे सजीवांचा विकास झाला, मानव तंत्रज्ञान, विज्ञान क्षेत्रात इतर जीवांच्या पुढे गेला, परंतु यामुळे अनेक समस्या पण निर्माण झाल्या. त्यात निर्वनीकरण, प्रदूषण, लोकसंख्या वाढ आणि आरोग्याच्या समस्या ह्यांचा समावेश आहे. इथे पृथ्वीच्या विकास प्रक्रियेबाबत आढावा घेताना आपला प्रवास चुकीच्या दिशेने तर जात नाही ना ह्यावर पण चिंतन झाले पाहिजे. जंगलतोड, प्रदूषण, तापमान वाढ आणि हवामान बदल ह्याची आज आपल्याला जाणीव झाली आहे आणि त्यातून आपला बचाव व्हावा ह्यासाठी आपण कोट्यवधी वृक्ष लागवडीचे लक्ष ठेवले आहे.

विश्वाची निर्मिती

13.7 अब्ज वर्षादरम्यान विश्वाचा जन्म महास्फोटातून झाला असे आज आपण मानतो. जॉर्ज लेमात्रे ह्यांनी 1931 मध्ये महाविस्फोट सिद्धांत मांडला. त्यांचा मते विश्व तेव्हा एका लहान बिंदुवत होते. अचानक विस्फोट झाला आणि त्यातून ऊर्जा आणि द्रव्य बाहेर फेकले गेले आणि त्यातूनच तारे, ग्रह आणि आकाश गंगा निर्माण झाल्या. 1948 मध्ये हर्मन बॉडी, थॉमस गोल्ड आणि फ्रेड होएल ह्यांनी स्थिर स्थिती सिद्धांत नावाचा पुन्हा एक कल्पना सिद्धांत मांडला. त्यानुसार विश्व हे ऊर्जेने व्यापले होते. त्यातूनच पुन्हा पुन्हा विश्व निर्मिती होते, असा हा सिद्धांत आहे. आज बिग बंग नावाचा सिद्धांत प्रचलित असून तोच ग्राह्य मानला गेला आहे. परंतु ह्यापैकी दोनही सिद्धांत पाहिले तरी एक बाब लक्षात येते की विश्वाची निर्मिती ही ऊर्जेपासून झाली आणि त्या ऊर्जेपासून ग्रह, तारे, आकाशगंगा आणि सजीवांची निर्मिती झाली हे सिद्ध होते.

पृथ्वीची निर्मिती

पृथ्वीच्या जन्माविषयी पण काही कल्पना सिद्धान्त मांडले गेले आहेत. त्यात जर्मन वैज्ञानिक कान्ट आणि फ्रेंच वैज्ञानिक लाप्लास ह्यांनी 1775 मध्ये 'नेबुलार हायपोथेसिस' मांडला. त्यानुसार एका प्रचंड मोठ्या हायड्रोजनच्या मेघापासून सूर्य आणि पृथ्वीचा जन्म झाला. चॅम्बरलीन आणि मौल्टन ह्यांनी 1905 मध्ये 'प्लानेटीसिमल हायपोथेसिस' मांडला त्यांचे मते सूर्याभोवती असलेले सर्व धूळ आणि वायू एकत्र येऊन पृथ्वी तयार झाली. जीन्स आणि जेफ्री ह्यांनी 1929 मध्ये 'टायडल हायपोथेसिस' मांडला. त्यांचे मते सूर्याजवळून एक दुसरा तारा गेला आणि त्याच्या गुरुत्वामुळे सूर्यावर प्रचंड लाटा उसळल्या आणि त्या बाहेर फेकल्या गेल्या. त्याच पदार्थातून पृथ्वीची निर्मिती झाली. लीटलेटन ह्यांनी 1938 मध्ये 'बायनरी स्टार हायपोथेसिस' मांडला. त्यांचे मते सूर्य आणि जुळा तारा एकत्र होते. दुसऱ्या मोठ्या ताच्याने जुळ्या ताच्याला ओढले त्यातून द्रव्य फेकल्या गेले. त्या द्रव्यातून पृथ्वीची निर्मिती झाली.. कार्ल वॅनवेझकर ह्यांनी 1943 मध्ये 'गॅस-डस्ट क्लाउड हायपोथिसिस' मांडला, त्यांच्या मते आज जिथे सूर्य आहे तिथे प्रचंड मोठ्या प्रमाणात धूळ आणि वायू एकत्र झाले होते. हळूहळू ते सर्व धुलीकण एकत्र होऊन सूर्यमाला तयार झाली. असे हे सिद्धांत आहेत. ह्यातील गॅस डस्ट हायपोथेसिस आणि नेबुलार हायपोथेसिस हे दोन सिद्धांत प्रचलित आहेत.

पृथ्वीचा विकास

पृथ्वीच्या उत्पत्ती विषयी अनेक सिद्धांत आहेत आणि नेमका पृथ्वीचा जन्म कसा झाला हे आजही आपणास निश्चित सांगता येत नाही. असे असले तरी आधुनिक विज्ञानाच्या आधारे आज आपण पृथ्वीचे वय 4.6 अब्ज वर्षांचे आहे हे सिद्ध केले आहे. जवळजवळ एक अब्ज वर्षे पृथ्वीवर प्रचंड लावा उद्रेक होत असत. अवकाशातील उल्कांच्या धडकी होत असत. त्यामुळे पृथ्वीचे तापमान प्रचंड वाढलेले होते. पृथ्वी वायू धुळीने वेढलेली असत. एकूणच तो काळ विध्वंसाचा काळ होता. परंतु ह्याच विध्वंसातून सृष्टीचे सृजन झाले. वातावरणातील हायड्रोजन आणि ऑक्सिजन ह्यातून पाणी आणि पाऊस पडायला लागला, हळूहळू लावा थंड होऊन खडक तयार झाले. ह्याच खडकावर पाणी साचून तळे, नद्या आणि समुद्र, महासागर तयार झाले. पृथ्वीचे वरचे कवच थंड होऊ लागले आणि सर्व उर्जा केंद्र, प्रावारणात साठली गेली. समुद्रात सतत लावा उद्रेक होत असत आणि जमिनीवर भूकंप आणि ज्वालामुखी उद्रेक सुरू राहिले. परंतु पुन्हा ह्याच विनाशकारी शक्तीतून नवजीवनाला सुरुवात झाली. समुद्रातील रसायने आणि ऊर्जाशक्तीतून सूक्ष्मजीव तयार झाले.

पृथ्वीच्या आणि सजीवांच्या विकास क्रमातील काळांना आपण नावे दिली आहेत. प्रीकॅम्ब्रीयन, केम्ब्रीयन, ओर्डोविसीयन, सिलुरीयन, डीवोनियन, पर्मियन, ट्रीआस्सिक, जुरासिक, क्रिटासिअस, टर्शियरी आणि क्वार्टरनरी असे ते काळ कल्पिले आहेत. ह्या सर्व काळात विविध जीवांचा विकास झाला आणि शेवटच्या 50 लाख वर्षांच्या काळात मानवाचा विकास झाला आहे.

वातावरण निर्मिती

पृथ्वीच्या जन्मानंतर प्रचंड प्रमाणात वायू, धूळ आकाशात फेकले गेले. जड वायू जमिनीवर आणि हलके वायू आकाशात गेले. पुढे ढग आणि पाऊस ह्यामुळे धूळ वायू निवळले. वायूंचे आवरण तयार झाले. कर्ब वायू हळूहळू निवळू लागला आणि त्याची जागा नायट्रोजन आणि ऑक्सिजनने घेतली. परंतु तेव्हाचे वातावरण प्रचंड विध्वंसक होते. पृथ्वीची परिवलन गती जास्त होती. विजा, वादळे ह्यांचा प्रकोप व्हायचा. पुढे हळूहळू वातावरणाचे विविध थर जसे तपांबर, स्थितांबर, मध्यांबर, आयानांबर, बाह्यांबर असतात. ह्यातील ओझोन थर हा तर सजीवांचा रक्षक आहे; कारण त्यामुळे सूर्याची अतिनील किरणे जमिनीपर्यंत पोहोचत नाही. एकूणच वातावरण हे पृथ्वीचे संरक्षक कवच ठरले. जर वातावरण नसते तर तापमान प्रचंड वाढले असते, अवकाशातील सर्व उल्का न जळता सरळ जमिनीवर आदळल्या असत्या आणि सजीवाचा विकास क्रम थांबला असता. म्हणूनच सजीवाच्या संरक्षणासाठी वातावरणाची महत्त्वाची भूमिका आहे.

सजीवांचा विकास

समुद्रात तीन अब्ज वर्षांनंतर सूक्ष्म जीवाच्या विविध प्रजाती जन्म घेऊ लागल्या. त्यात कर्बवायूवर श्वसन करणाऱ्या आणि प्राणवायूवर श्वसन करणाऱ्या प्रजाती वेगळ्या झाल्या. ह्यातूनच पुढे वनस्पती आणि प्राणी ह्यांच्या प्रजातींची मुहूर्तमेढ रोवली गेली. विकास क्रमात एकपेशी सजीवातून बहुपेशीय सजीव निर्माण होऊ लागले. समुद्रात 500 मिलियन वर्षादरम्यान केम्ब्रीयन काळात पहिले मासे विकसित झाले. सिलुरीयन ह्या 400 वर्षादरम्यान वनस्पती जमिनीवर आल्या. ह्यातूनच पुढे जलपर्णी आणि माथ्याच्या विविध प्रजाती विकसित झाल्या. 350 मिलियन वर्षादरम्यान पर्मियन काळात सरपटणारे जीव अवतरले. 250 मिलियन वर्षांनंतर पहिले सस्तन जीव विकसित झाले आणि पुढे डायनोसोर सारख्या महाकाय जीवांचा विकास झाला. पुढे हेच विशाल जीव निसर्गाच्या प्रकोपामुळे नष्ट सुद्धा झाले. ह्या बाबी आजच्या मानवाला शिकण्यासारख्या आहेत. पुढील शेवटच्या 20 मिलियन वर्षांच्या निओसीन काळात मानवाचा विकास झाला.

दोन बिलियन वर्षांच्या काळात पाण्यातील वनस्पती जमिनीवर जगण्यात यशस्वी झाल्या आणि पुढे जंगले तयार झाली. तेव्हा सजीवांनी सुद्धा जमिनीकडे धाव घेतली. जमिनीवर चालणारा पहिला मासा मडस्कीपर ह्याचे कल्ले जाऊन त्याचे रूपांतर पायात झाले, तो जमिनीवर श्वास घेऊ लागला. ह्याच प्रक्रियेतून सरडे आणि पायावर चालणारे जीव तयार झाले. अशाच विकास क्रम प्रक्रियेतून कीटक, पक्षी सरपटणारे जीव विकसित होत गेले. अन्न, सुरक्षा, स्पर्धा प्रजनन आणि बदलता भूभाग ह्यातून अनेक जीवांना पाण्यातून बाहेर यावे लागत असत. तर काहींना पाण्यात जावे लागत. अशा सततच्या प्रयत्नांमुळे काही जीव काही काळ जमिनीवर तर काही काळ पाण्यात राहू लागले. व्हेल मासा, मेनिटी, हिप्पोपोटेमस, डॉल्फिन, सी-लायन, कासव, बेडूक, साप, खेकडे हे त्याचे उत्तम उदाहरण आहे. ह्या विकासक्रमाच्या टप्प्यांना आपण विविध नावे दिली आहेत.

वनांचा विकास आणि विविधता

जेव्हा समुद्रात सजीवांचा विकास सुरू झाला तेव्हाच निसर्गाने हे ठरविले होते की वृक्ष आणि प्राणी प्रजाती गुण्या गोविंदाने एकमेकांच्या सहकायाने नांदतील. वृक्ष प्राण्यांना अन्न, निवारा आणि प्राणवायू देतील, त्या मोबदल्यात प्राण्यांनी वृक्ष प्रजातींचे प्रजनन प्रक्रियेला मदत करायची. प्राण्यांनी कर्ब वायू सोडायचा आणि वृक्षांना जगण्यास आणि बीज रोपण प्रक्रियेत मदत करायची. निसर्गाने दोघांचीही रचनाच अशी केली की वृक्ष प्रजाती आणि प्राणी प्रजाती एकमेकांवर संपूर्ण अवलंबून राहतील. वृक्ष नष्ट झाले तर प्राणी आणि प्राणी नष्ट झाले तर वृक्ष नष्ट होतील, कारण दोघांनाही एकमेकांचा श्वास दिला गेला आहे. मानवासहित सर्व प्राण्यांचा जन्म, विकास हा वृक्षांच्या आधारेच झाला आहे. परंतु अलिकडील मानव विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या हव्यासापोटी निसर्गाचे गणित विसरला आहे.

मानवाची जसजशी प्रगती होऊ लागली तसा तो पाषाण युगातून बाहेर येऊन वस्तीमध्ये राहू लागला आणि शेती करू लागला. सुरक्षेमुळे संख्या वाढू लागली. राहण्यासाठी आणि शेतीसाठी जंगलतोड होऊ लागली. परंतु स्थिती अधिक बिकट होऊ लागली. जेव्हा मानवाने तंत्रज्ञान विकसित केले आणि औद्योगिकरण सुरू झाले, ह्याच काळात मोठ्या प्रमाणावर वृक्षतोड झाली. शिकारीसाठी वन्यजीव मारले गेले. वृक्षांच्या आणि सजीवांच्या प्रजाती नष्ट होऊ लागल्या.

परिसंस्था

निर्जीव (जल, भूमी, वारा, पाऊस आणि ऊन) आणि सजीव (सूक्ष्म जीव, कीटक, पक्षी, प्राणी इ.) ह्यांच्या क्रिया, आंतरक्रिया मिळून एक परिसंस्था तयार होते. खरं तर आपण सजीवानाच निर्जीव घटकांची गरज आहे. ते नसतील तर आपणही राहणार नाही. म्हणूनच आपण हवा, पाणी, जमीन, वारा आणि ऊन ह्या अत्यावश्यक साधनसंपत्तीचे जतन केले पाहिजे. परिसंस्थेचे विविध प्रकार आहेत., त्यात जंगली, जलीय, वाळवंटी, गवताळी, पर्वतीय परिसंस्था आहेत. ह्या प्रत्येक परिसंस्थेत त्या त्या नैसर्गिक संसाधनांच्या आधारे ते ते जीव जगत असतात. उदा. एखादा तलाव असेल तिथे जलीय वनस्पती वाढतात. त्यावर जगणारे कीटक, मासे, बेडके आणि सूक्ष्म जीव तेथे वाढतात, ह्यावर जगणारे साप, पक्षी तेथे येतात आणि तिथे अशाप्रकारे एक परिसंस्था तयार होते. त्यातून अन्न साखळी तयार होते आणि अशा व्यवस्थेतूनच जैव विविधता तयार होते. परंतु हा तलाव अतिक्रमित झाला. उद्यासाठी बुजविला तर काय होईल? एका क्षणात येथील परिसंस्था नष्ट होईल. त्यामुळे त्या परिसरातील पर्यावरणावर विपरीत परिणाम होईल. जसे तेथील तापमान वाढेल, भूजल कमी होईल, पशु-पक्ष्यांची संख्या कमी होईल, विहिरी आटतील. म्हणूनच परिसंस्था वाचविणे ही काळाची गरज आहे.

जैवविविधता

जीवांची विविधता हे आपल्या पृथ्वीचे वैशिष्ट्य आहे. सूक्ष्म जीवांपासून ते वृक्ष आणि प्राण्यांपर्यंत जीवांच्या अब्जावधी प्रजाती आहेत. अजूनही काही प्रजाती शोधल्या जात आहेत तर काही नष्ट होत आहेत. परंतु सजीवांच्या अस्तित्वासाठी जीवांची विविधता टिकणे महत्वाचे आहे. परंतु अलिकडील जंगलतोड, औद्योगिकरण, लोकसंख्या वाढ आणि प्रदूषण ह्यामुळे वने आणि वन्यजीव धोक्यात आले आहेत.

अन्न साखळी

परिसंस्था टिकल्या तर जैवविविधता निर्माण होऊन त्यातून अन्न साखळी तयार होते. ही अन्न साखळी टिकावयास पाहिजे. ह्या साखळीतील एक दंड तुटला तरी संपूर्ण साखळी तुटते आणि आज ही स्थिती येऊन ठेपली आहे. निसर्गातील अति मानवी हस्तक्षेपामुळे अन्न साखळी तुटली आहे आणि ही धोक्याची घंटा आहे.

समायोजन

निसर्गात वृक्ष, प्राणी आणि सर्व सजीव सहजीवन करून राहतात. त्यांच्यात स्पर्धा असते; परंतु ते जगण्यासाठी सहजीवनाचा मार्ग अवलंबितात. हे सहजीवन वृक्ष आणि प्राणी, वृक्ष आणि पक्षी, वृक्ष आणि कीटक, वृक्ष आणि सूक्ष्मजीव ह्यांच्यात आहे, हे आपल्या लक्षात येईल. एकूणच वने आणि वृक्ष हेच निसर्गाचा आधारस्तंभ आहेत, हे अभ्यासांअती आपल्या लक्षात येते. वृक्ष आणि वने नसेल तर मानव आणि इतर सजीव पण जिवंत राहणार नाही. परंतु आज मानवाने अज्ञानापोटी निसर्गाच्या दूर जाणे पसंत केले असल्याचे दिसून येते आणि ह्याचे अतिशय गंभीर परिणाम मानवाला भोगावे लागणार आहे. म्हणूनच युद्ध पातळीवर वनीकरण आणि वृक्षारोपण करणे अत्यावश्यक आहे. महाराष्ट्र वन विभागाने दरवर्षी कोट्यवधी वृक्ष लागवडीचा केलेला निर्धार हा पर्यावरण संरक्षण आणि हवामान बदल थांबविण्यासाठी केलेला चांगला प्रयत्न आहे.

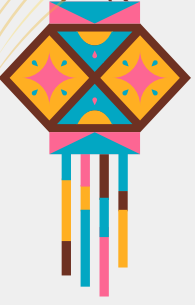
अध्यक्ष- ग्रीन प्लानेट सोसायटी
मो. 9822364473

लेख

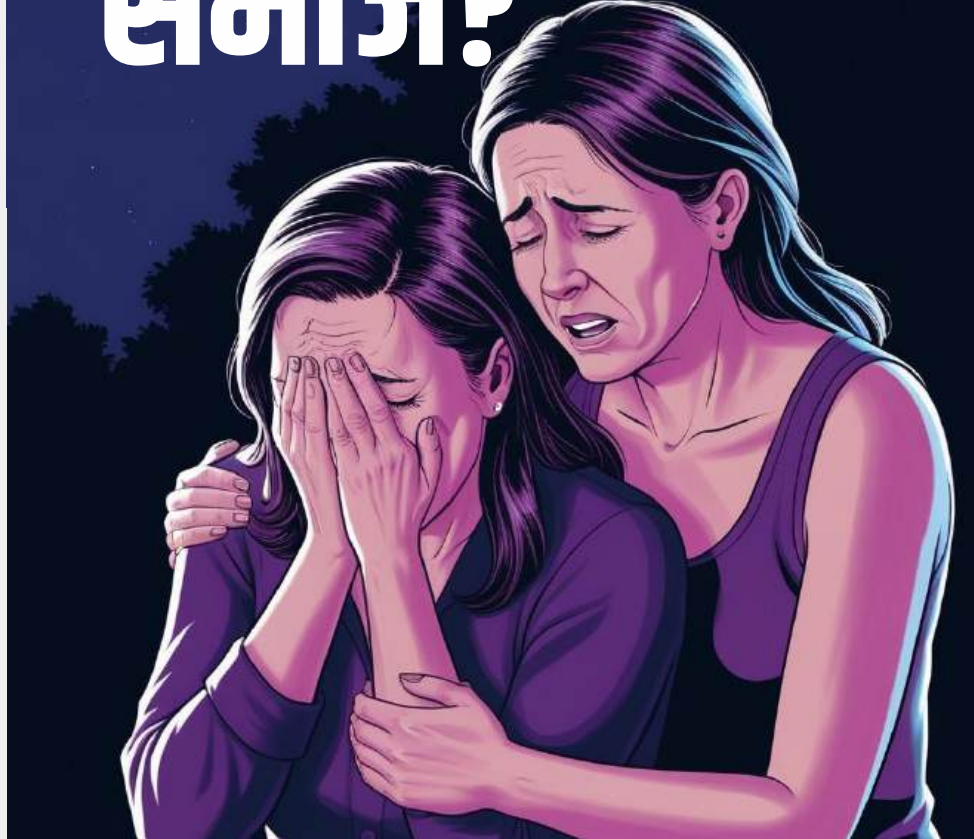
कुठे चाललाय समाज?

शंखनाद
News Network

दीपप्रकाश
2024

अनुराधा हवालदार

रात्रीच्या काळोखात कुठूनसा एक कण्हता, कापरा 'बाई गं.. म्हणणारा आर्त स्वर कानी आला.जराशी गांगरून मी आवाजाच्या दिशेने पाहिले.

"अगं ऐ ! इकडे तुझ्या मागे बघ. नको गं बाई अशी एकटीदुकटी फिरूस. लोचट गिधाडं लांडगे फिरत असतात रात्रीचे भोळ्या सावजांच्या शोधात....

मागे वळून बघते तर एक धुसरशी महिलेची आकृती दृष्टीस पडली. तिची अवस्था काही बरी दिसत नव्हती. विस्कटलेली, अत्याचाराने पिचलेली दिसत होती ती.

"तुम्ही कोण आहात? कुठून आलात? काय झालंय? जरा माझ्यासमोर येऊन बोला ना. मला भीती वाटतेय आता. काही सांगायचंय का तुम्हाला? "थरथरत्या आवाजतले हे शब्द माझ्या तोंडातून मोठ्या हिंमतीने बाहेर पडले.

"अगं बयो! तुला अंधाच्या वाटेवर असं एकटं बघून सावध करण्याकरिता मी मुद्दाम आलेय. तुझं माझं रक्ताचं नातं नसलं तरी मनातल्या काळजीचं नातं तर आहेच ना... हीच ती जागा आणि अशीच काळी वेळ होती. मात्र माझ्या सोबत जे घडले ते तुला भोगायला लागू नये,केवळ हाच उद्देश. तुला घाबरवण्याचा हेतू नाही गं सखी माझा.तुला माझ्या मनातलं साचलेलं सांगावसं वाटलं.

सखी मी आहे एक पिडीता... अशीच एका रात्री कामाच्या ठिकाणी उशीर झाल्यामुळे, मी याच वाटेने घरी धावतपळत जात असताना...."ती हुंदके देत रडू कोसळली.

"अरे अशा रडू नका तुम्ही. काय झालं सांगा मनमोकळेपणाने मला. कोण होता तो राक्षस?" मी गलबलून तिला बोलले.

"अगं होता नाही होते. चार जणं. खूप सोसले मी. ते मर्माविर झालेले आघात. ते विखारी इंध्र, त्या भेदक मलिन नजरा, डिवचणारे किळसवाणे स्पर्श, ती वासनेची न संपणारी भूक, या माझ्याच देहावर हक्क दाखवून वाटेल तसे वापरण्याचा तो जुलमी अट्टाहास, मी किंचाळली, मदतीसाठी ओरडली, विरोधही केला, पण ते चार आणि मी एकटी. झटापट झाली, मारामारी झाली. सुटकेचे प्रयत्न झाले. नको नकोची खूप आर्जव केली. रडून पडून विनंती केली. ओरडली तर माझ्या डोळ्यात, तोंडात माती टाकली त्या लोचटांनी... मगरमिठी होती ती, अजगरी विळखाच...

शेवटी थकली, हरली, नमली आणि समर्पित झाली. ते घाणेरडे हात, ती बोटं, ते गलिच्छ टुकार शब्द, चिंधझा केल्या माझ्या अबुच्या आणि मला तसेच विव्दळते टाकून गेले ते भडवीचे, मरण्यासाठी... मी छिन्नविच्छिन्न देहाची लत्तरं घेऊन पडली होती रस्त्याच्या कडेला, उठवतही नव्हतं मला. अतिशय दाह, यातना होत होत्या. तरीही कशीबशी उठली... फाटलेले कपडे, विस्कटलेले केस, हे ही बरे असते पण मी तर आतूनच फाटलेली आणि विस्कटलेली झाली होती. आपण मुक्या प्राण्यांनाही असली वागणूक देण्यास धजत नाही. डोळ्यापुढे आईबाबांचा भावंडांचा चेहरा येताच मी गळा फाडून जोरजोरात रडली, घामाने थप्प ओली. आता घरी कुठल्या तोंडाने जाऊ? फार भयंकर मनःस्थिती होती ती. काय करू, कसं करू? काही कळत नव्हतं. घरी जाण्याची छाती होत नव्हती. मला अशा अवस्थेत बघून आईबाबा, बहीण, भाऊ ह्यांना किती भयंकर धक्का बसेल? काय प्रतिक्रिया असतील? ते घाबरतील, रडतील, शरमेने मरतीलही, ह्या असंख्य भीतीदायक विचारांनी मी आणखीनच गर्भगळीत झाले होते. आधीच काय कमी समस्या होत्या घरात, त्यात ही भर...काय होईल माझ्या गरीब मायबापाचं...बापरे! शारीरिक वेदना आणि आता ह्या भावनिक फेऱ्यात मी पुरती खचले होते. पुढचं भविष्य अंधःकारमय... डोळ्यापुढं तरळत होतं.

द्विणवलं जाईल. खिजवलं जाईल या भीतीने...अखेर मीच शरमेने मान घातली त्या दोरखंडात आणि संपवलं सगळं, सोडून दिला हा कलंकाने बरबटलेला, त्या विकृत म्लेच्छांनी वापरलेला हा देह...नकोच होतं मला ते लाचारीचं जीणं. गुन्हा करणारे तर फिरतील मोकळे मजेत. पुन्हा नव्या शिकारीच्या शोधात. याउलट मला पदोपदी समाजाचे, नातलगांचे, घरच्यांचे ऐकायला मिळेल. वाटेल तसे आरोप होतील. उत्तर देऊन, ओरडूनही नाही कळणार माझी परिस्थिती कुणाला....हे कळले होते आणि न्यायाची आणि आरोपींना शिक्षेची काय हमी आहे गं...न्यायव्यवस्थेवर तर आता काडीमात्र विश्वास राहिलेला नाही. तिथे फक्त तारखा मिळाल्या असत्या. आरोपी जिकडेतिकडे तोंडात पैसा कोंबत फिरणार आणि हे मुग गिळून बसणार. शिवाय पोलीस नाही नाही ते आरोप करत मलाच असंबद्ध, ओंगळवाणी प्रश्न विचारत सुटतील. काय अर्थ आहे या न्यायव्यवस्थेला....

मी ठरवलं विचारणा करायची आता त्या वरच्या न्यायाधीशांकडे, जो साऱ्या पापपुण्याचा न्यायनिवाडा करतो. जाऊन बघेन त्या वरच्या देवाकडे. तो तरी न्याय करतो का बघेन आणि विचारेन त्याला का असे केलेस? मी काय वाईट केलं कुणाचं? शिवाय स्त्री आणि पुरुष यात पुरुष श्रेष्ठ हे कुणी ठरवलं, याचं उत्तर मागेन. रामायण महाभारत कशामुळे घडली? हे उदाहरण डोळ्यासमोर असूनही तीच तीच पुनरावृत्ती अनवरत सुरू आहे. सीतामाईने अग्नीपरिक्षा देऊनही तिच्यावर श्रीरामांसारख्या न्यायप्रिय श्रेष्ठ राजाच्या राज्यात अन्याय घडला. मग तू तर देव ना? का नाही आडवा आलास? का नाही समजावले राजा रामचंद्रांना?

रावणाने कुठल्या अधिकाराने सीतामाईला खेचून अपहरण करून नेले? तेही तिच्या इच्छेविरुद्ध. द्रौपदीला तिच्या मनाविरुद्ध खेचत आणून भर सभेत नग्न करण्यास कशी धजावली ती पुरुषी अहंकाराने माजलेली मंडळी. तेव्हा तर कृष्ण आला तिला वाचवायला. आता कुठला कृष्ण किंवा हनुमंत नाही येणार...किंबहुना येणारच नाही. बघूनही कानाडोळा करणारी ही मूढ जनता. ती मानसिकता निकृष्ट दर्जाची असली तरी कुणीच शिक्षा केली नाही दुर्योधन, दुःशासन आणि कर्णाला. माना खाली घालून बसलेले पांडव आणि सारा दरबार...एक स्त्री सुद्धा आडवी आली नाही तिच्या बाजूने. यावरून एकच सिद्ध होतय, स्त्रियांना अबला, शारीरिकदृष्ट्या कमजोर समजून फक्त उपभोग्य वस्तू म्हणून वाटेल तसे वापरले जावे. यात तिला भावभावना असतात हा भाग पार विसरला जातो. तिने जन्मभर आदेशांचे पालन करणारी दासी म्हणून सेवेस हजर राहावं. चूल मुल एवढीच कक्षा आखून तिला बंधने घालण्यात आली. यात स्त्रियांच्या इच्छा इथे गृहीत धरल्या जातात. असे सगळे असूनही समाजाने केवळ सीतेला आणि द्रौपदीलाच दोषी कसे काय ठरवले?

कारण आधीपासूनच स्त्री ही दुय्यम दर्जाची तसेच उपभोगाची वस्तू हे बिंबवले गेलेय पुरुष मनावर आणि स्वतः स्त्रीनेही हेच स्वीकारलं. म्हणून आजही तेच घडतंय आणि घडतच राहिल.... तरीही सांगेन, तू मात्र सुरक्षेसाठी बॅगेत तिखट, चाकू किंवा रेंती सदैव बाळग. नाचाबरोबरच कुस्ती, कराटे नेमाने शिक. सक्षम तर तू आहेसच पण बळकट बन, धीट हो, विरोध कर, आवाज उठव. कारण आता कुणी आभाळातून देव वैगरे येतील ही अपेक्षा तर सोड, माणसंही वाचवायला येणार नाहीत. हे पातकांनी बरबटलेलं कलियुग आहे. स्वावलंबन स्वीकार सखे आता... आणि सगळ्यात महत्वाचं म्हणजे तुझी लाज तूच जप जी तुलाचं जपायचीय... तुझी सुरक्षा तुलाच करायचीय. लक्षात ठेव हा ह्या कुअनुभवीचा सल्ला...."

उद्विग्नतेने ग्रासलेल्या अवस्थेत ती तिच्यावर झालेल्या बलात्काराला, झालेले अन्याय सांगताना अत्यंत तुटलेली, कोसळलेलीच काय, संपलेलीच होती. हीन विकृतीकरणामुळे अशा कित्येकजणी आजवर बळी गेल्यात. काय झालं वाकडं कुणाचं? दोन दिवस चालल्या बुद्धीजीवींच्या चर्चा, पेपर, चॅनेलच्या बातम्या, कॅन्डल मोर्चे...मेणबत्याही वितळल्या आणि लोक कामालाही लागले. मग सारं गुडूप.पुन्हा नवीन एका अश्याच घटनेच्या प्रतीक्षेत. सारं झाल्यागेल्यावर न्याय मिळाला तरी त्याचा काय उपयोग? गेलेली अबू परत मिळेल का कशानेही?

"का असं वागतात गं हे पुरुष. किती तो पुरुषीअहंकार. खरंतर ह्यांच्यावर संस्कारच झाले नाहीत माणुसकीचे, मानवतेचे. षंड कुठचे. ह्यांच्या आईने जन्म दिला ह्यांना, ती सुद्धा एक स्त्रीच आहे ना गं. तिनेच ह्यांचे संगोपन करून लहानाचे मोठे केलेय. मग कमीतकमी स्त्री जातीचे एवढे तरी उपकार जाणावे. ह्यांना नसतात का गं कुठल्या मर्यादा? हे नाही होत का अपवित्र? जशी स्त्री वापरली की कलुषित होते तसे पुरुषही भ्रष्ट होतातच ना? का त्याला कितीही महिलांसह समागमाची मुभा मिळालीय? महिलांनी आपली लाज,अबू ही काचेसमान जपायची आणि पुरुषांनी लोखंडासमान घाव घालत फिरायचे. हा कुठला न्याय? कळतच नाही मला. त्यांनी कितीही उन्मादाने उच्छाद मांडू देत, तो मर्द...त्याच्या मर्दुमकीचे कौतुक केले जाणार,...अरे थू अशा पुळचट मर्दुमकीवर. जो जन्मदात्री स्त्री वर्गाचा आणि तिला अबला समजून तिचे शोषण करत अपमान करतो, तो मर्द नसून षंड आहे.

तरुण मुलींवर अत्याचार होतात, हे कमी नसेल तरी अगदी कोवळ्या वयाच्या बालिकांवर सुद्धा बलात्कार झाल्याचे आपण सतत ऐकत वाचत असतो. याहून वाईट काय घडायला पाहिजे. तेही घरातलेच आजोबा, काका, मामा...हद्द म्हणजे काही तर भाऊ आणि वडीलसुद्धा आपल्याच बहीण मुलींवर अत्याचार करण्याच्या भयानक घटना सतत ऐकीवात येताहेत.

हेच काय अगदी छोट्या नाबालिक मुलांना सुद्धा सोडले जात नाही. किती हे अधःपतन? कुठल्या थराला चाललाय हा समाज? भौतिक, ऐहिक, वैश्विक सुखांनाच महत्त्व दिलं जातंय हल्ली. अध्यात्मिक, मानसिक सुख पार विसरलेत सो कॉल्ड मॉडर्न लोक. बिभत्स, नासका, बेलगामतेने किडलाय हा पुरोगामी समाज. स्वतःस पुरोगामी म्हणवणारे आधुनिक विचारांना योग्य दिशेकडे नेण्यासाठी का पुढे येत नाहीत? की नेमकी पुरोगामी या शब्दाची व्याख्याच विसरलेत का हे?

वासनांधतेची ही उधळी पोखरतेय सारा समाज. या घोर कलियुगाचे पडसाद आता पदोपदी जाणवायला लागलेत. माणूसकी घटत चाललीय. आधुनिकीकरणाच्या या पसाच्यात समाज संस्कार, संस्कृती, नैतिक मूल्य विसरत चाललाय. विकृत, नीतिभ्रष्ट झालीय ही पिढी. हल्ली मुलीसुद्धा स्वतः होऊन चैनीने जगता यावे म्हणून वाटेल त्या थराला उतरताहेत. छंदी, स्ट्रैण, असभ्य झाल्यात. सोज्वळता, शालिनता चेहऱ्यावरून गायब झालीय. व्यसनं, व्यभिचार हे मुलांच्या कक्षा लांगून मुलींच्या वागणुकीमध्ये सर्रास शिरलेय.

अहंकाराने उन्मत्त झालेल्या मुली लाजणंही विसरल्या आता. देहाचं प्रदर्शन मांडण्यासाठी आतूर झाल्यात. अंगभर कपडे बोचतात आता. जगणं खरोखरच महागलंय. गरिबीला तुच्छ लेखलं जातं. उन्मत्त वागणं, लफडी करत रात्री उशिरापर्यंत बाहेर फिरणं, हे नित्यनेमाने बघायला मिळतंय. मॉडर्न असाल तर तुम्ही स्मार्ट. नाही तर नेभळट समजलं जातं. मॉडर्न असणं म्हणजे केवळ अश्लील तोकडी वेशभूषा, थोबाड रंगवणं आणि विचित्र केशभूषा एवढंच माहितीय. स्वतःला आधुनिक म्हणवणाऱ्या पिढीला विचारांची प्रगल्भता म्हणजे मॉडर्न होणं, हे कधी कळणार देवजाणे. अशा स्वैराचारी मुलींमुळे सुद्धा मुलं बेफाम, वासनांध, विषयासक्त होतात. चळवादी होतात आणि मग त्यातून घडतात ह्या घटना. मात्र तुमच्यावर उत्कृष्ट संस्कार झाले असतील तर कितीही समोर कामानीळ अशी चित्र उभी राहू देत, तुमचा तुमच्या इंद्रियांवरचा ताबा न सुटणं हेच खऱ्या पुरुषार्थाचं लक्षण आहे आणि खरोखर मी तर म्हणेन मुलींना सांभाळून रहा सांगण्यापेक्षा, तुमच्या मुलांनाच का मर्यादेच्या बाता शिकविल्या जात नाही. प्रत्येक आईने आपल्या मुलाच्या बालमनावर स्त्रियांबद्दल आदरभाव बाळगण्याचे, त्यांना मानसन्मानाची वर्तणूक देण्याचे संस्कार घराघरातून झालेच पाहिजे. तसेच मुली स्त्री स्वातंत्र्याचा गैरफायदा घेऊन जर स्वैर वागत असतील तर त्यांना नीट, योग्य समज देऊन मर्यादा न लांगण्यास प्रवृत्त करणं, हेही काम होणं अत्यंत गरजेचं आहे. ह्यात पुरुषांनी सहभागी झालं तर त्यासारखी आनंदाची वार्ता दुसरी कुठली नसेल. कुटुंबातील सर्व पुरुषांनीही महिलावर्गाला मुलांसमोर दुय्यम वागणूक न देता, महिला म्हणजे साक्षात देवीचे स्वरूप मानून तिचे उपकार मानण्याच्या शिकवणीचे बाळकडू मुलांना घायला पाहिजे.

निसर्ग निर्मित दोनच जाती आहेत, खरंतर एकमेकास पुरक अशी घडवलीत त्याने आणि मारकही ठरतात कधी कधी. स्त्री आणि पुरुष मिळूनच तर हा समाज बनतो. मग हा समाज जर कुठे चुकीच्या वाटेवर जात असेल तर स्त्री आणि पुरुष या दोघांचीही ही जबाबदारी आहे तो सावरण्याची. परिस्थिती ढासळत असल्यास चुका दाखवण्यापेक्षा त्यावर उपाययोजना करून ते सुधारण्यासाठी झटणं हे दोघांचही परम कर्तव्य आहे. विचार करा, मुली असुरक्षित का आहेत? कारण आहे तुमची नालायक, बदचलन, कुमार्गी, निलाजरी वासनांध मुलं, ज्यांना कधी संस्कारांचा गंधही कळला नाही. मग ही अबोध मुलं-मुली किशोरवयात जर निसरड्या वाटेवर जात असतील तर त्यांना थांबवणं, रोखणं, समजावणं, आपण त्यांचे जबाबदार हितचिंतक म्हणून मार्गदर्शन करणं हे प्रथम कर्तव्य मानायला नको का? आशा तर संपलीच आहे आता सुधारित निकोप समाजमनाची. तरीही वाट बघुया तो नियंता तरी या सगळ्याने विचलित होऊन पुन्हा तारावयास अवतार घेतो का...

नको अंत पाहू, आता, घ्या अवतार देवा...!!
हीच प्रार्थना.

साजरी करुया डिजिटल दिवाळी

दिवाळी हा सण भारतीय संस्कृतीचा अविभाज्य भाग आहे. पारंपरिक दिवे, फटाके, गोडधोड पदार्थ, आणि नातेवाईकांमध्ये भेटवस्तूंचे आदानप्रदान ही दिवाळीची काही खास वैशिष्ट्ये आहेत. परंतु गेल्या काही वर्षांत, तंत्रज्ञानाच्या झपाट्याने वाढलेल्या वापरामुळे सणांच्या साजरीकरणामध्येही बदल झाला आहे. सोशल मीडिया, डिजिटल मीडिया आणि तंत्रज्ञानाचा या बदलांमध्ये कसा महत्त्वाचा सहभाग आहे, हे पाहणे महत्त्वाचे ठरेल.

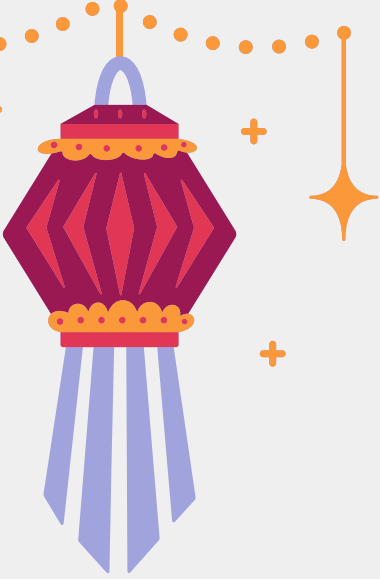
1. सोशल मीडियामुळे बदललेली दिवाळी

सोशल मीडियाच्या वाढत्या वापरामुळे दिवाळी साजरी करण्याची पद्धत पूर्णतः बदलली आहे. पूर्वीच्या काळात जेव्हा दिवाळीचे शुभेच्छापत्रे पोस्टाने पाठवली जात होती, ते आज व्हाट्सअॅप, फेसबुक, इंस्टाग्राम यांसारख्या प्लॅटफॉर्मवर काही सेकंदांत पोहोचवली जातात. शुभेच्छा देण्याचे हे त्वरित माध्यम अनेकांना आवडते, कारण त्यातून वेळ आणि श्रम वाचतात.

सोशल मीडियामुळे लोक आता त्यांच्या दिवाळीच्या तयारीचे, कपड्यांचे, घराच्या सजावटीचे, आणि फटाक्यांच्या फोटोंचे तसेच व्हिडिओंचे प्रदर्शन करू शकतात. एक प्रकारे, हा सण समाजात ऑनलाइन पद्धतीने एकत्र येऊन साजरा होतो. फेसबुक लाईव्ह किंवा इंस्टाग्राम स्टोरीजद्वारे, लोक आपल्या घरातील लक्ष्मी पूजन, कंदिल सजावट किंवा फटाकांचे फोटो जगभरातील आपल्या कुटुंबीयांपर्यंत पोहोचवतात.

2. डिजिटल प्लॅटफॉर्मचे उत्सव

डिजिटल मीडियाने दिवाळीसारख्या उत्सवांच्या मार्केटिंगमध्ये क्रांती घडवली आहे. ई-कॉमर्स साइट्स, मोबाइल अॅप्स, आणि डिजिटल पेमेंट्समुळे दिवाळी खरेदी सहज झाली आहे. लोक आता घरबसल्या नवीन कपडे, भेटवस्तू, आणि इतर साहित्य ऑनलाईन ऑर्डर करू शकतात. अनेक कंपन्या दिवाळी सेल्स, सवलती आणि ऑफरच्या माध्यमातून ग्राहकांना आकर्षित करतात. अमेझॉन, फ्लिपकार्ट सारख्या ई-कॉमर्स प्लॅटफॉर्मच्या 'दिवाळी धमाका' सेल्सने पारंपरिक खरेदीचा अनुभव बदलून टाकला आहे. तसेच, डिजिटल पेमेंट्ससाठी वापरले जाणारे UPI, पेटीएम, गुगल पे सारखे प्लॅटफॉर्म उत्सवातील आर्थिक व्यवहारांना अधिक सुलभ आणि सुरक्षित बनवतात. यामुळे रोखीच्या व्यवहाराची गरज कमी झाली आहे आणि लोक अधिक सुरक्षितरीत्या खरेदी करू लागले आहेत.

3. तंत्रज्ञान आणि कुटुंबांचे डिजिटल नाते

तंत्रज्ञानामुळे दूर राहणारे नातेवाईक एकत्र येऊन सण साजरा करू लागले आहेत. पूर्वी जेव्हा कुटुंबातील सदस्य वेगवेगळ्या शहरांत किंवा देशांत राहत होते, तेव्हा सणाच्या काळात एकत्र येणे कठीण होते. मात्र, व्हिडिओ कॉलिंग तंत्रज्ञानामुळे आता Zoom, Google Meet सारख्या प्लॅटफॉर्मवर एकाचवेळी सर्व कुटुंबीयांना एकत्र आणणे सहज शक्य झाले आहे. यामुळे कुटुंबातील जवळीक आणि सणाचा आनंद टिकून राहतो.

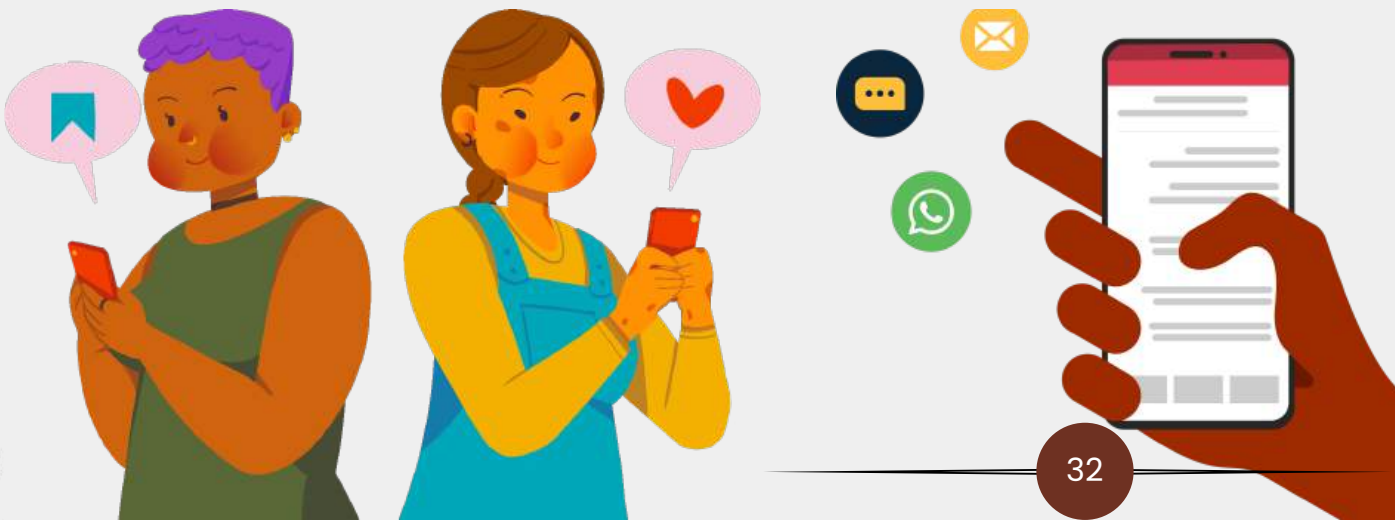
4. सोशल मीडियावरील सांस्कृतिक बदल

सोशल मीडियामुळे सांस्कृतिक आदान-प्रदानाची प्रक्रिया गतिमान झाली आहे. यामुळे विविधतेतून एकता फुलताना दिसते. सोशल मीडिया इन्फ्लुएंसर्स आणि क्रिएटर्स आपले दिवाळीचे अनुभव शेअर करतात, ज्यामुळे विविध संस्कृतींच्या लोकांना एकमेकांशी जोडले जाते. त्याचबरोबर पर्यावरणपूरक दिवाळी, फटाके मुक्त सण, आणि शाश्वत उपक्रमांबद्दल जनजागृती करणेही सोपे झाले आहे.

5. पर्यावरणपूरक दिवाळी आणि डिजिटल जागरूकता

तंत्रज्ञानाच्या मदतीने पर्यावरणपूरक दिवाळी साजरी करण्याचे प्रयत्नही वाढले आहेत. सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मवर पर्यावरण संरक्षण आणि प्रदूषणमुक्त दिवाळी याबाबत संदेश पसरवले जातात. फटाक्यांमुळे होणारे प्रदूषण, कचऱ्याची समस्या, आणि इतर पर्यावरणीय परिणाम याबाबत लोक अधिक जागरूक झाले आहेत. हे सर्व डिजिटल माध्यमांतून व्यापक प्रमाणात पसरवल्याने लोकांमध्ये सकारात्मक बदल घडवण्यासाठी प्रयत्न होऊ शकतात.

सोशल मीडिया, डिजिटल मीडिया आणि तंत्रज्ञानाने दिवाळी साजरी करण्याच्या पद्धतींमध्ये महत्त्वपूर्ण बदल घडवले आहेत. तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने एकत्र येण्याचे, सण साजरे करण्याचे आणि सांस्कृतिक वारसा जतन करण्याचे नवे मार्ग उघडले आहेत. यामुळे उत्सव अधिक समकालीन झाला असला, तरी त्यातली उत्साहाची आणि आनंदाची भावना कायम आहे. बदलत्या काळासोबत या नव्या पद्धतींना स्वीकारणे गरजेचे आहे, परंतु त्याचवेळी आपली पारंपरिक मूल्ये जपणेही तितकेच महत्त्वाचे आहे.

दीपप्रकाश
2024

शंकर जाधव

ऋतुराज म्हणजे ऋतुंचा राजा. सगळ्या ऋतुमधला श्रेष्ठ. कारण हा ऋतु सृजनाचा आहे. नवनिर्मितीचा आहे आणि नवनिर्मितीतच, सृजनातच आनंद आहे. म्हणून हा ऋतुराज आहे. हेमंत आणि शिशिरातल्या बोचऱ्या गार वाऱ्यापासून बचाव करणारा, उघड्या बोडख्या झालेल्या झाडांवर मायेचा हात फिरवून त्यांना पुन्हा नवचेतना देणारा, आम्रमंजिऱ्याचा सुगंध आसमंतात, पसरवणारा, कोकिळेला गायला लावणारा हा वसंत... म्हणूनच तर प्रेमीयुगलांचा आवडता ऋतू मानले जाते.

हिरव्या कंच कातर फांधाच्या उंच उंच शेड्यावर तलम फुकेसरी, पिंपळाची कोवळी-लाल पानं, कडुनिंब, चाफा, गुलमोहर अशा निरनिराळ्या रंगछटांचा नुसता उत्सव म्हणजे वसंत ऋतु. नेहमी आकर्षक वाटणारा निसर्गसुध्दा वसंत ऋतुमधे लोभस बनतो. वसंत आपल्या जीवनात साकार बनला तरच आपण वसंताच्या वैभवाला जाणले असे म्हणता येईल.

पक्षांचा आनंद हा सुध्दा आपणांस वसंत ऋतुत पहावयास मिळतो. पक्षी कानोकानी बोलले की वसंत आला समजायचा. अगदी पहाटे पक्षांचा किलबिलाटसुध्दा ह्याच वसंत ऋतुत पहावयास मिळतो. कोकिळ कुहूकुहूचे कुंजन याच वसंतात करते. आमराईचा वृक्ष मोहर ह्याच ऋतुत बहरतो. वृक्षलता सुध्दा याच ऋतुत मोहरून येतात.

मोग्याचा ताटवा हासुध्दा बहरतो. अगदी पहाटे मोग्याचा गंध मनाला प्रफुल्लित करतो. तो ह्याच ऋतुत. मोग्याच्या वाऱ्यावरील सुगंधी झळा जाणवतात. हिरव्यागार पानाआड फुले मोह घालतात. त्यांच्या गंधाने मी धूंद होतो. तो सुगंध डोळे मिटून अगदी मनसोक्त श्वासात भरभरून येतो. मोगरा फुलायच्या आधीचे कळीचे रूप तरी किती मनमोहक असतं. हिरव्यागार पानांच्या आंत पांढरा शुभ्र रंग असंख्य कळ्यांनी बहरून आलेली मोग्याची वेल सुगंध उधळायची व ती प्रफुल्लित व्हायची ह्याच ऋतुत..मनोमिलनाचा, सृजनाचा हा ऋतु खरोखरच ऋतुराज ठरतो आणि म्हणूनच त्याच्या करता एवढं म्हणावसं वाटतं...

सुगंधी मोहर कोकिलकुंजन
हिरवी पर्ण निसर्ग मनोहर
वसंत ऋतू हा मदन कार्य
अन् शर प्रीतीचे हे देहावर.

मार्च महिन्याच्या समशीतोष्ण अशा सुसह्य वातावरणात सकाळी -सकाळी जाग येते ती पाखरांच्या किलबिलाटाने. उठून बाहेर डोकावताच लक्षात येते की निसर्गातील पानांना आणि फुलांना केव्हाच जाग आली आहे. सोन्याचा कुंभ घेऊन उषा अरुणाचे स्वागत करीत असते. वर बघावे तर पिंपळाचे पान अन् पान सोनरसात चिंब चिंब भिजलेले. पृथ्वीचं अलौकिक सौंदर्य बघून मनोमन आपण सुखावतो आहे. आम्रफळं पाण्याच्या आडून हळूच डोकावत सृष्टीला न्याहाळत आहेत. औदुंबराची लाल फळे जमिनीवर गालीचा पसरवतात. कवी बा. भ. बोरकरांची कविता आठवते...

रुमडाला सुमं आले गं \$\$
प्रेमी युगुलांच्या गालावर
लाली ढली गं.

वसंताचं हिरवं, सकाळचं तारुण्य अनुभवायचं असलं की समोरच्या दारांत असलेल्या हिरव्याकंच कडुनिंबाकडे बघावं. कडुनिंबाचा वसंतातला पांढरा फुलोरा मन मोहून टाकणारा. कडुनिंबाचं तारुण्यच काय पण जीवनाची प्रत्येक कला सूचकतेनं पल्लवीत होते ती कडुनिंबात. लहानपणी शेतात आमचं एकत्र कुटुंब अंगणात झाडाच्या सावलीत मायेनं, प्रेमानं हात फिरवावा तशी वाऱ्याची झुळूक अंगावर घेत असताना पहाटे हिरवेकंच पोपट कडुनिंबाच्या झाडावर बसायचे. पिवळ्या निंबोण्यांची टरफलं अंगावर टाकायचे अन् जाग यायची व झाडापलिकडचा चांदोबा दिसायचा. जसा पोर्णिमेचा चंद्र हा पानांच्या आडोशातून डोकावत चालला होता. साथीला त्याच्या तारकाही आनंदानं लखलखत होत्या.

पक्षांना तर वसंताने वेडचं लावले आहे. पक्ष्यांचे विविध आवाज ऐकण्यात मन वेडे होऊन जाते. विविध रंगी फुलपाखरं फुलांवर रुंजी घालतात.

फुल पाखरु मजा करी
येऊन आमच्या शेतात
हासे खेळे भान हारी
फिरते हिरव्या गवतात.

या ओळींची आठवण येते. लाल चुटूक कन्हेर, लाल, पिवळा पांढरा चाफा, गुलमोहर, पळस, बोगनवेली, स्वस्तिकाची फुले वगैरे जणू निसर्गाने फुलांचे प्रदर्शनच ह्या ऋतूत मांगले असल्याचे भासते. म्हणूनच तो सर्वांचा लाडका ऋतुराज आहे. त्याचा मोह कवी, गायक, लेखक यांना सुध्दा आवरत नाही. केतकी गुलाब, जुही, चंपा वन फुले असे ते गायक गातात. म्हणूनच कवी बोरकर म्हणतात...

वृध्दत्वाच्या आम्रतरुवर,
मोहर फुलला वैराग्याचा
परमार्थाची शाल घेऊनी
स्वागत करण्या वसंत आला...

आला शिशिर संपत
पान गळती सरली
ऋतुराजाची चाहुल
झाडवेलींना लागली!!

म्हणूनच ऋतूत ऋतू वसंत आणि हा ऋतू प्रेमभावनेस पूरक आहे असे मानले जाते.

7875015199

लेख

ज्ञानज्योती नमोस्तुते!

दीपप्रकाश
2024

भायश्री करजगावकर

अज्ञानाकडून ज्ञानाकडे नेणारे, अंधाराकडून उजेडाकडे मार्गक्रमण करणारे योग्य दिशादर्शक म्हणजे शिक्षण किंवा ज्ञानप्राप्ती. भारताला ज्ञानाचा अखंड वारसा लाभला आहे. प्रत्येक क्षेत्रातील अदभूत ज्ञान पहिले भारतीयांकडेच होतं; पण आपण त्याबद्दल किती जाणतो? अर्धवट इंग्रजाळलेले आम्ही इंग्रजांची पुस्तके, त्यांच्या चालीरीतीबद्दल माहिती ठेवतो पण आपल्या संस्कृतीने आपल्याला किती भरभरून दिलंय याची आपल्याला किती माहिती आहे? आपल्या देशात अनेक महान तत्त्वज्ञ झालेले. संपूर्ण जगाने त्यांच्या ज्ञानाला नमन केलं; पण आपण त्यांच्याबद्दल खरंच जाणून आहोत का?

युवकांचे शिरोमणी म्हणजेच युथ आयकॉन स्वामी विवेकानंदांचे विचार खरंच किती जणांना माहित आहेत? आपण विवेकानंदांना ओळखतो ते एवढेच की त्यांनी शिकागो येथे भाषण केलं. 'बंधू आणि भगिनींनो' म्हटलं आणि सभागृहाने प्रचंड टाळ्यांनी त्यांचं कौतुक केलं. पण विचार करायची गोष्ट आहे की काय खरंच फक्त बंधू-भगिनी या दोन शब्दांनीच त्यांनी सभा जिंकली?

स्वामीजींजवळ ज्ञानाचा प्रचंड साठा होता; चेहऱ्यावर बुद्धीचं तेज होतं ; वाणीवर सरस्वतीचा आशीर्वाद होता आणि सनातन हिंदू संस्कृतीची महानता त्यांनी परिपूर्ण अभ्यासली होती. त्यांच्या परिपक्व ज्ञानाच्या तेजामुळे सर्व धर्म परिषदेत त्यांना तो अत्युच्च सन्मान मिळाला होता. भारताच्या वेदांताचे दर्शन त्यांनी सर्व इतर देशांना घडवलं. आम्ही सर्व धर्मांचा उचित आदर करतो पण भारतीय सनातन धर्म हा कसा सार्वभौम आणि सहिष्णू आहे हे त्यांनी सर्वांना समजावून सांगितलं. विवेकानंदांनी वेदांत जाणणाऱ्या; लिहिणाऱ्या आणि अंमलात आणणाऱ्या भारतीय सनातन धर्माची ध्वजा आसमंतात फडकवली. लोकमान्य टिळकांनी या गोष्टीचे खूप मनापासून कौतुक केले होते.

एकदा रवींद्रनाथ टागोर यांना रोमा रोला या तत्त्ववेत्त्याने विचारलं, "मला भारताला जाणून घ्यायचे आहे. मी कधीही भारतात गेलेलो नाही; पण मला तिथलं महान जे आहे ते सगळं शिकून घ्यायची उत्सुकता आहे." गुरुदेवांनी गंभीरपणे त्यांना उत्तर दिलं, "यासाठी पहिले तुम्हाला रामकृष्ण परमहंसांना जाणून घ्यावे लागेल. दहा हजार वर्षांची भारतीय सनातन धर्माची तत्त्व समजणारी व्यक्ती म्हणजेच परमहंस आहेत. पण परमहंस यांना समजून घेण्यासाठी पहिले विवेकानंदांना समजावे लागेल."

दत्त परिवारात जन्मलेला बालक लहानपणापासूनच खूप वेगळ्या विचारांचा होता. लहानपणी बिलेश्वर म्हणजे बिले आपल्या वडिलांना घ्यायला येणाऱ्या घोडागाडीच्या गाडीवानाला बघून खूपच प्रभावित झाला होता. त्याचा पोशाख, रुबाब, तगडे घोडे हे सगळं बघून बिले वडिलांना म्हणाला, "मला पण मोठं होऊन गाडीवान बनायचं आहे. आईला खूपच काळजी वाटली हे काय भलतंच??

पण वडिलांनी बिलेला कृष्ण आणि अर्जुनाचे उदाहरण सांगितले. बघ बेटा सारथ्याचं काम खूप महत्त्वपूर्ण असतं. सदैव जागरूक राहून आपल्यावर विश्वास टाकणाऱ्या योद्ध्याचा बचाव करायचा असत. त्याला आपला रथ योग्य दिशेनेच न्यायचा असतो. आणि खरोखरच बिले म्हणजे नरेंद्रने नेहमीच संपूर्ण जगाला योग्य दिशा दाखवण्याचे आणि उत्तम सारथी असल्याचे सिद्ध करून दाखविले.

गोड आवाज, अनेक वाद्यांवर प्रभुत्व, मजबूत शरीर, कुस्तीपटू असणाऱ्या नरेंद्रला घोडेस्वारी व फुटबॉलमध्ये विशेष आवड होती. त्यांचा वाचनाचा वेग अति प्रचंड होता एवढंच नाही तर कोणत्या पानावर काय दिलंय हे पण त्यांना लक्षात राहत असे. त्याचे मुख्य कारण म्हणजे ध्यानधारणा .

The essence of education is concentration.

खरंतर नेहमी शिष्य हा गुरुच्या शोधात असतो पण इथे मात्र स्वतः गुरु आपल्या शिष्याची वाट बघत होते. नरेंद्रसाठी हा खूप मोठा बहुमान होता. आतापर्यंत नरेंद्र सच्चिदानंद होते. आता ते विवेकानंद नावाने जाणल्या जाऊ लागले.

यावरून हे लक्षात येईल की तुम्हाला जे आवडतं ते काम जर तुम्ही मन लावून केलं तर त्यात तुम्ही भरपूर प्रगती करू शकता. वायू वेगानं नवीन विचार करणारा किंवा ध्येय गाठण्याचा प्रयत्न करणारा असतो तो म्हणजे युवा.

शिवाजी महाराजांनी किती कमी वयात किती मोठं कार्य केलं. ते असं करू शकले त्यांच्या कामावरील निष्ठेमुळे आणि जिद्दीमुळे. युवकांनी त्यांच्याकडून जेवढं शिकावं तेवढं कमीच आहे. म्हणून म्हणतात....

परफेक्शन... दॅट नेम इज शिवाजी.
युवकांसाठी हा खूप मोठा आदर्श आहे.

विवेकानंदांचा शिक्षणावर अधिक भर होता. अज्ञानामुळे जनतेचे होणारे हाल त्यांनी बघितले होते. त्यामुळे अंधश्रद्धेला किती खत पाणी मिळतं याचा त्यांना अनुभव आला होता. भारतभर अनेक ठिकाणी ज्ञान संवर्धनासाठी त्यांनी भटकंती केली. तेव्हा त्यांच्या लक्षात आलं की संपूर्ण समाजाचा उद्धार करायचा असेल तर त्या समाजाला सुशिक्षित करणं गरजेचं होतं. चांगल्या वार्ड विचारांचा फरक त्यांना तेव्हाच कळेल जेव्हा सगळे लोक अनेक भाषांमधील ज्ञान भंडार शोधतील त्यासाठी ज्ञान संपादन करणं, विविध भाषा शिकणं, हे देखील आवश्यक होतं.

शिक्षण म्हणजे माहितीचं संकलन करणं नव्हे तर अशी प्रणाली जी व्यक्तित्व घडवेल, भविष्य सुधरवेल आणि उत्तम चरित्र घडवेल..

" अनुभव हाच आपला
सर्वोत्तम शिक्षक असतो "

स्वामी विवेकानंद म्हणतात, एका वेळेस एकच काम करा; पण ते पूर्ण विश्वासानं, लक्षपूर्वक आणि जिद्दीनं करा.

"जिंकाल तर नेतृत्व कराल
आणि हारलात तर योग्य
मार्गदर्शन करू शकाल."

"नॉलेज इज नथिंग बट अ डायनामिक एनर्जी "

नवीन ज्ञान प्राप्त करा. तुमच्या प्रत्येकात ती ऊर्जा आहे. तिचा वापर करा. या ज्ञान लालसेमुळेच नरेंद्रचे विवेकानंद आणि विवेकानंदांचे पुढे स्वामी विवेकानंद झाले. स्वामीजी म्हणतात, ज्ञान ही उपासना आहे. दृढ इच्छाशक्ती; आत्मशक्ती ठेवाल तर ब्रह्मशक्ती पण तुम्हाला तुमचे कार्य यशस्वी होण्यासाठी नक्कीच मदत करेल. समाजाविषयी बोलताना स्वामीजी सहज म्हणून जातात... तुम्हाला तुमच्या गावाची किंवा देशाची संस्कृती कशी आहे हे समजायचं असेल तर गावातून फेरफटका मारा. त्या तरुण पिढीच्या ओठावर कोणतं गाणं आहे हे बघा; बस ... तुम्हाला सर्व कल्पना आपोआप येईल. पूर्वी स्वातंत्र्याची; देशभक्तीची गीत जागोजागी ऐकू येत असत. मधला काळ बदलला. नवीन पिढीला काहीही विपरीत भोगावं न लागता मिळालेल्या स्वातंत्र्याचा ते कसा विनियोग करत आहेत हे आपल्याला दिसतंय. आचार-विचार पण किती बदलले आहेत आणि किती वेगळ्या थराला गेले आहेत; हे पण तुमच्या सहज लक्षात येईल. माणुसकी, प्रेम, आत्मीयता हे निवळ पुस्तकी शब्द राहिले असून त्याची जागा मतलबी वृत्ती तसेच संकुचित विचारांनी घेतली आहे.

विवेकानंद धार्मिक विचारांवर जेवढी श्रद्धा ठेवत होते तेवढेच ते विज्ञानाबद्दलही जागृत होते. विज्ञान समजून घ्याल तरच प्रगती करू शकाल असे अत्यंत दूरदृष्टी असणारे त्यांचे विचार होते. एकदा स्वामीजी आणि जमशेदजी टाटा एका प्रवासात भेटले. फार कमी वेळ ते एकत्र होते; पण स्वामीजींच्या बोलण्याचा टाटांवर खूप मोठा प्रभाव पडला. स्वामीजींनी भारताच्या प्रगतीसाठी तंत्रज्ञानाचा वापर कसा करता येईल याबद्दल चर्चा केली आणि आजही भारताच्या प्रगतीमध्ये टाटा समूहाचा किती मोठा सहभाग आहे हे सगळ्यांना प्रत्यक्षपणे दिसतच आहे. अनेक क्रांतिकारकांचे प्रेरणास्थान हे स्वामीजीच होते. विवेकानंदांनी भरपूर प्रवास केला. विविध गोष्टींचा अभ्यास केला. ते नेहमी म्हणत असत, युवाशक्ती हा प्रत्येक देशाचा कणा आहे. तो मजबूत असलाच पाहिजे. पण पहिले त्याच्या दैनंदिन गरजा म्हणजे पोटापाण्याचा प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे. दैनंदिन गोष्टीची त्याला काळजी राहणार नाही तेव्हाच तो युवक समाजाचा देशाचा विचार करू शकेलं. युवकांना पारंपरिक ज्ञान तर हवंच पण त्यासोबतच तांत्रिक, औद्योगिक विषयांबद्दलही माहिती असावी.

स्वतःवर विश्वास ठेवा; आत्मनिर्भर बना; परदेशातील तंत्रज्ञान जरूर शिका; पण त्याचा उपयोग मात्र आपल्या मातृभूमीसाठीच करा. आजची परिस्थिती अशी आहे की पारंपरिक, पिढीजात असणारी कला आपण विसरलो आहोत आणि तंत्रज्ञानाचा किंवा आपल्या कौशल्याचा वापर आपण आपल्याला जास्त पैसे कसे कमवता येतील यासाठी करतो आहोत. युवक शिक्षणाची व्यवस्था किंवा आधुनिक ज्ञानाची पायाभरणी भारतात करतो; पण पैशाच्या मोहापायी परदेशी लोकांची चाकरी करतो. खरंतर पूर्ण जगाला आर्यभट्ट यांनी 'शून्य' हा महत्त्वपूर्ण अंक दिला. आयुर्वेदाला 'चरक' यांचं मोलाचं योगदान लाभलं. कौटिल्य, चाणक्य, रामानुजन यांच्यासारखे जगविख्यात लोक याच भारतात जन्मले आणि आपल्या ज्ञानाचा संपूर्ण उपयोग त्यांनी आपल्या मातृभूमीसाठी केला. सांगा ते काय मागे राहिलेत?

आज प्रत्येक क्षेत्रात विविध संधी उपलब्ध आहेत. स्वतःच्या पायावर उभे राहण्याचा प्रयत्न करायला हवा. नोकरी करणारे न राहता नोकरी देणारे व्हा. पण एक मंत्र मात्र नेहमी ध्यानात ठेवावा लागेल; तो म्हणजे मेहनतीला पययि नाही. कष्टाने कमावलेले थोडेके पैसे देखील बेईमानीच्या लाखांपेक्षा जास्त आनंद देणारे असतात.

मंदिर कितीही बळब लावून बाहेरून सुशोभित केलेलं असेल तरी मनाला शांती देत ती गाभाऱ्यातील शांतपणे तेवत असलेली असलेली समईची ज्योत. एक काडी दिवा प्रज्वलित करू शकते व वणवा पण पेटवू शकते. आता ज्ञानज्योत लावायची की कोणाच्यातरी सांगण्यावरून वाईट हेतून वणवा पेटवायचा हे प्रत्येकाने विचारपूर्वक ठरवावं. राष्ट्रीय संपत्तीची नासधूस नव्हे तर तिच्या मजबुतीकरणामाठी प्रयत्नशील राहायला हवे. ते तेव्हाच शक्य होईल जेव्हा तुमच्या मनात राष्ट्रभक्तीची ज्योत तेवत राहील.

मित्रांनो, सज्ज व्हा; ज्ञानी बना. आपल्या ज्ञानज्योतीने आपल्या मातृभूमीसाठी कार्य करा. अनेक नवीन ज्ञानदीप प्रज्वलित करा. तीच खरी दिवाळी असेल. तो ज्ञानोत्सव हाच खरा दीपोत्सव घडवेल आणि सगळं विश्व नक्कीच म्हणेल ज्ञान ज्योती नमोस्तुते...!

कार्यालय नगरपरिषद वानाडोंगरी
ता. हिंणणा, जि. नागपूर

E-mail: mcwanadongari2016@gmail.com

जावक क्र. / न.प.वा / स्व. वि. / २९१२ / २०२४

दिनांक :- २३/१०/२०२४

जाहीर सूचना

वानाडोंगरी शहरातील सर्व नागरिकांना दिवाळीच्या स्वच्छ, स्वस्थ व आनंदमय शुभेच्छा. स्वच्छ सर्वेक्षण २०२४ व माझी वसुंधरा ५.० अंतर्गत वानाडोंगरी नगर परिषदेने सहभाग घेतेलेला आहे. आपल्या शहराला स्वच्छ, सुंदर व प्रथम क्रमांकावर आनन्या करिता आपल्या सर्वांचे सहकार्य आवश्यक आहे.

- प्रत्येकाने ओला, सुखा व घातक कचरा वेगवेगळा करूनच घंटागाडीत टाकावा.
- आपला परिसर स्वच्छ व सुंदर ठेवावा.
- प्लॅस्टिकचा वापर टाळावा.
- आपल्या परिसरात जास्तीत जास्त झाडे लावावी.
- यंदाची दिवाळी इको फ्रेंडली साजरी करून वानाडोंगरी नगरपरिषदेस महाराष्ट्र शासनाने चालू केलेल्या माझी वसुंधरा या अभियानास सहकार्य करावे .
- जुने बांधकाम ड्रेनिस मटेरियल अथवा बांधकामाचा राडारोड इतरत्र टाकू नये त्या करिता नगर परिषदेस संपर्क साधावा.

“स्वच्छता म्हणजे रोजचा सन नाहीतर कायमचे आजारपण”

Prakash Kulkarni
प्रशासक वृथा मुख्यसंघिकारी
नगर परिषद वानाडोंगरी

सक्तीची 'पाळी'

आमच्या लहानपणी आईच्या काळात, म्हणजे साधारणतः २५-३० वर्षांआधी मासिक पाळी आलेल्या महिलेला तू मंदिरात यायचे नाही किंवा कोणत्याच शुभकार्यात उपस्थित राहायचे नाही असे सांगितले जायचे, अश्या कार्यातून "सक्तीची रजा" तिला मिळालेली असायची. तोवर तिचा घरात वावर, किंवा घरकामात सूट वगैरे कुटुंबीयांनी मान्य केलेली होती. त्याही पूर्वी म्हणजे आजीच्या वगैरे काळात तर तिला कुठेच जाण्याची परवानगी नव्हती. अगदी परसात, पडवीत, अंगणात, तिनेच सावरलेल्या तिच्या हक्काच्या स्वयंपाक घरात देखील नाही. तिच्या हाताने केलेला स्वयंपाक देखील ग्रहण करायचे नाकारले जायचे. तिला एखाद्या कोप्यात गुपचूप बसून राहावे लागायचे. ही "सक्तीची विश्रांती" होती.

महाराष्ट्राच्या मराठवाड्यात उसतोडणीला जाणाऱ्या महिलांना मासिक पाळीच्या दिवसात काम करू दिले जात नाही म्हणून तेथील कामगार महिलांनी गर्भाशयच काढून टाकण्याचा 'सक्तीचा' मार्ग निवडला आता त्याला अनेक वर्षे होतायेत. अशा महिलांचा वाढता आकडा आता चिंताजनक झाला आहे, त्याचे प्रतिकूल परिणाम आता दृश्य स्वरूपात दिसू लागले.. पण अजूनही त्यावर ठोस तोडगा काही निघालेला नाही. हे प्रकरण भयंकर आहे. पाळी आलेल्या बाईला काम घायचे नाही हे कोण ठरवतं, तर मुकादम. पाळी येणारच नसलेल्या महिलेला नवऱ्यासह कामावर ठेवायचे हे कोण ठरवतं - मुकादम. आणि काम हवे असेल तर गर्भाशय काढून टाका हा सल्ला सुद्धा देतो मुकादम, ऐकतो नवरा आणि भोगते स्त्री... सक्तीची रजा, सक्तीचे काम, सक्तीचा सल्ला, सक्तीचा भोग.

जपानी सरकारच्या अनेक कंपनीबरोबर, वर्षभर केलेल्या एका सर्वेक्षणात असे आढळून आले की त्या वर्षभरात केवळ ०.९% महिला कर्मचाऱ्यांनी मासिक पाळीमुळे होणाऱ्या त्रासामुळे रजेसाठी अर्ज केला होता. इतर महिला स्वखुशीने कामावर हजर होत्या. त्या वर्षी सरसकट १००% महिलांना मासिक पाळीत सक्तीची रजा घ्यावयास सांगितले असते तर ०.९% महिलांशिवाय इतर महिलांवर तो सक्तीचा न्याय ठरला असता काय कि अन्याय ठरला असता ? किंवा त्यांना त्यांच्या कार्यापासून, कर्तव्य निभावण्यापासून वंचित ठेवले गेले असा त्याचा अर्थ काढता आला असता का ?

रश्मी पदवाड मदनकर

हे सगळे प्रश्न उपस्थित होण्याचे सगळ्यात मोठे कारण म्हणजे, काही महिन्यांआधी राष्ट्रीय जनता दलाचे खासदार मनोज कुमार झा यांनी राज्यसभेत महिलांना मासिक पाळीत होणाऱ्या त्रासाचा विचार करून पगारी रजा देण्याबाबत सरकार काय प्रयत्न करत आहे, असा प्रश्न उपस्थित केला. यानंतर केंद्रीय महिला व बालविकासमंत्री स्मृती इराणी यांनी महिलांना मासिक पाळीत पगारी रजा देण्याच्या मागणीला विरोध केला. तसेच मासिक पाळी येणं हे काही अपंगत्व नाही, असं वक्तव्य केलं. यानंतर मासिक पाळीच्या काळात त्रास होणाऱ्या महिलांना पगारी रजा मिळण्याच्या विषयावर घमासान सुरू झालं. असं असलं तरी महिलांना मासिक पाळीच्या काळात पगारी रजा मिळावी ही मागणी पहिल्यांदाच झालेली नाही. याआधीही ही मागणी झाली. जगाच्या वेगवेगळ्या देशात यावर उदापोह देखील झाला, त्यावर मतभेद झाले. पण तोडगा मात्र आजतागायत कुठेही निघालेला नाही.

जागतिक इतिहास :

औपचारिक मासिक पाळीच्या रजेची कल्पना सुमारे एक शतकापूर्वी सोव्हिएत रशियामध्ये उदभवली, जेव्हा मासिक पाळी असलेल्या स्त्रियांना 1920 आणि 30 च्या दशकात त्यांच्या पुनरुत्पादक आरोग्याचे रक्षण करण्यासाठी पगाराच्या श्रमातून मुक्त करून सक्तीच्या रजेवर पाठवायला सुरुवात झाली. त्यानंतर 1920 च्या दशकाच्या उत्तरार्धात जपानमधील कामगार संघटनांमध्ये या कल्पनेने जोर धरला आणि अखेरीस 1947 मध्ये जपान देशाच्या कायद्यात हा अंतर्भूत झाला. जपानमधील या निर्णयामागील विचार काही प्रमाणात महिलांच्या प्रजननक्षमतेच्या सिद्धांतांवर आधारित आहे, युनियनने चेतावणी दिली आहे की दीर्घ तास आणि खराब स्वच्छताविषयक परिस्थिती त्यांच्या मुलांना जन्म देण्याच्या क्षमतेस हानी पोहोचवू शकते, म्हणून या काळात त्यांना सक्तीची विश्रांती देण्यात यावी. म्हणजे ह्यातही महिलांच्या आरोग्याविषयी, तिला होणाऱ्या त्रासासाठी किंवा तिच्या स्वतःच्या मर्जीसाठी नव्हे तर, ही सक्तीची रजा तिने पुढल्या पिढीला जन्म घालताना काही कसूर सुटू नये या स्वार्थी विचाराभोवती फिरणारा आहे.

काही देशात अशा योजना करण्यात आल्या की, मासिक पाळीच्या दिवसात महिलांना सुट्टी घेता येईल मात्र त्यांच्या कामाचे तास नंतरच्या काळात त्यांनी ज्यादा काम करून भरून काढायचे आहेत. तिथे मात्र एक वेगळी अडचण निर्माण झाली.. तेथील पुरुषांना आपल्यालाही महिन्याला चार सुट्ट्या जास्त मिळाल्या असे वाटू लागले आणि दुसऱ्या बाजूला मासिक पाळी जास्त वेदनादायी आहे की, पुढे ते काम पूर्ण करण्यासाठी घावे लागणारे जास्तीचे तास त्रासदायक आहेत हा भेद करणं महिलांना कठीण झालं. अखेर या सगळ्याला महिलाच बळी पडताहेत या विचारला अधिक बळकटी येऊ लागली.

2016 साली चार इटालियन खासदारांनी दरमहा तीन दिवसांपर्यंत सशुल्क मासिक पाळीच्या रजेचा प्रस्ताव संसदेत मांडला होता, जो पुढे अयशस्वी झाला. तो अयशस्वी होण्यामागे महिलांचाच सहभाग जास्त होता कारण त्यांना काळजी वाटत होती की आधीच नोकऱ्यांवर पुरुषी वर्चस्व असताना आणि नोकरी पेशात महिलांचे प्रमाण अत्यंत कमी असताना, नियुक्ती होण्याआधीच महिला कर्मचाऱ्यांना नाकारण्याचे प्रमाण या एका कारणाने वाढीस लागेल. ट्रेंटो विद्यापीठातील अर्थशास्त्राच्या सहाय्यक प्राध्यापिका डॅनिएला पियाझालुंगा तेव्हा म्हणाल्या, “माझ्यासह—बहुतेक लोकांना असे वाटले की यामुळे स्त्रियांना अधिक भेदभाव आणि अन्यायाचा सामना करावा लागेल.”

आणखी एक 2014 साली केलेला सरकारी सर्वे असेही सांगतो कि 0.8 % महिलांना सोडले तर इतर महिला पाळीच्या काळातील त्रासाबद्दल सुट्टी घेऊ शकल्या नाही कारण त्यांना त्यांच्या वरिष्ठांना ते पटवून देणे फार कठीण वाटले किंवा वरिष्ठांमध्ये या बाबतची जागृतता आणि समजूतदारपणाची उणीव भासली.

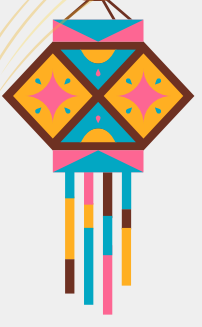

मासिक पाळीच्या रजेचा जगभरातील नियोक्त्यांद्वारे स्वीकार केला जात असताना, युरसमध्ये या कल्पनेला फारसा फायदा झाला नाही. हेल्थ केअर फॉर वुमन इंटरनॅशनल या जर्नलमध्ये प्रकाशित झालेल्या 600 अमेरिकन लोकांच्या सर्वेक्षणात असे आढळून आले की जवळजवळ निम्म्या प्रतिसादकर्त्यांना असे वाटते की मासिक पाळीच्या रजेचा परिणाम होईल. काहींनी चिंता व्यक्त केली की ज्यांना मासिक पाळी येतच नाही अशा लोकांसाठी हे धोरण अन्यायकारक असेल किंवा अशा सुट्ट्यांचा हिशेब कोण आणि कसा ठेवणार ? या रजेचा गैरवापर केला जाणार नाही ह्याची शाश्वती कशी दिली जाऊ शकते.

भारतात, फूड डिलिव्हरी स्टार्टअप Zomato ने 2020 या वर्षी कर्मचाऱ्यांना वर्षातून 10 दिवसांपर्यंत सशुल्क मासिक पाळीच्या रजेची मुभा देण्यास सुरुवात केली आणि देशातील काही खाजगी कंपन्यांमध्ये सामील झाले ज्यांनी मासिक पाळीच्या संदर्भात भारताच्या दृढ निषिद्धांना आव्हान देण्याचा प्रयत्न केला आहे. कंपनीच्या प्रवक्त्याने सांगितले की पॉलिसी ऑगस्ट 2020 मध्ये लॉंच झाल्यापासून, 2,000 दिवसांपेक्षा जास्त सुट्टी घेतलेल्या 621 महिला कर्मचाऱ्यांनी त्याचा वापर केला आहे. तरी अजूनही भारतासारख्या देशात महिला कर्मचाऱ्यांना असे वाटते की त्यांची अनुपस्थिती मासिक पाळीशी संबंधित आहे ही अत्यंत खाजगी गोष्ट सार्वजनिकपणे उघड करावी लागणे हे देखील अन्यायकारक ठरू शकेल. दुसरे, महिलांना सुट्टी हवीय का ? की त्यांना कामात व्यस्त राहणे आवडते. हा जिचा तिचा निर्णय असू शकतो. जसे आरोग्याची समस्या असतानाही कामावर यावेच लागेल हे अन्यायकारक आहे तसेच फक्त पाळी आहे म्हणून कामावर येऊच नये हे देखील तिच्यालेखी अत्यंत बळजबरीचे आणि अन्यायकारक असू शकेल.

असे कायदे लागू करण्याआधी खरी गरज आहे ती काही पूर्वतयारी करण्याची, महिला करीत असलेल्या कामाच्या ठिकाणी मासिक पाळी साक्षरता आणि त्याला पूरक अशी संस्कृती निर्माण करण्याची गरज आहे. कोणतीही धोरणे केवळ तेव्हाच प्रभावी होऊ शकतात जेव्हा कामाच्या ठिकाणी मासिक पाळी येत असलेल्यांसाठी विचारांचा समंजस मोठेपणा आणि त्यासाठी समर्थनाची स्पष्ट संस्कृती असेल. यामध्ये कामाच्या ठिकाणी असलेल्या बाथरूममध्ये मासिक पाळीच्या उत्पादनांचा पुरवठा करणे, स्वच्छता व आरोग्याविषयी आवश्यक संसाधनांची पूर्तता करणे आणि त्या त्या धोरणाच्या अंमलबजावणीसाठी जबाबदार असलेल्या संघांना मासिक पाळी सारख्या विषयांवर कशी प्रतिक्रिया द्यायची आणि कसे समर्थन व सहयोग द्यावा याची समज आहे याची खात्री करणे अश्या गोष्टी समाविष्ट करता येतील.

खरतर महिलांना कोंडीत पकडण्याचे अनेक मार्ग आहेत. तिला दुय्यम स्थान देण्याच्या असंख्य प्रथा आहेत. त्यातली एक परंपरा आहे पाळी आलेल्या महिलेला बाजूला बसवणे, वेगळे समजणे, दूर लोटणे.. त्याला नाव काहीही दिले तरी. असे होऊ नये की प्रगतीची कास धरताना आपला प्रवास उलट्या दिशेने होऊ लागेल. मला अनेकदा हा प्रश्न पडतो, महिलांबाबतचे अनेक नियम पुरुषांना का ठरवावे वाटतात किंवा ते ठरवताना किती स्त्रियांचा सहभाग, मत, निर्णय घेतले, मान्य केले जातात ? तिच्या बाबतीत तिला काय हवंय, काय करायचंय हे तिचे तिने ठरवायला, निर्णय घ्यायला आणि त्यावर अंमल करायला ती समर्थ आहे आणि सक्षमही. गरज आहे ती तिच्या निर्णयांवर विश्वास ठेवण्याची आणि त्यासाठी पूर्ण ताकदीनिशी तिच्या पाठीशी उभे राहून तिला स्वातंत्र्य देण्याची.

भारतात हा कायदा निघालाच तर यातल्या किती मुद्द्यांवर विचार केला जाईल हे बघण्यासारखे असणार आहे.. तूतसि सुट्टी घ्यायची की घ्यायची नाही या वर्चस्ववादी वादापेक्षा "पाळीत तिला सुट्टी घ्यायची असेल तर अडवणूक नको आणि नको असेल तर बळजबरी नको असा कायदा निघत नाही तोवर वाट बघूया..

rashmi.aum15@gmail.com
7720001132 / 8208920440

चांदा शिक्षण प्रसारक मंडळ, चंद्रपूर

संस्थापक
शिक्षणमहर्षी

प्रेरणास्थान

स्व. श्रीहरी जीवतोडे गुरुजी
माजी आमदार

स्व. श्रीमती लिलाबाई जीवतोडे
मातोश्री

तर्फे समस्त जनतेला दिवाळीच्या हार्दिक शुभेच्छा !

शुभेच्छुक

डॉ. सौ. प्रतिभा जीवतोडे
अध्यक्षा

डॉ. अशोक जीवतोडे
सचिव
ओबीसी नेते

अंबर अशोक जीवतोडे
उपाध्यक्ष

सौजन्य :- जनता करिअर लॉन्चर, चंद्रपूर
XI, XII-IIT-JEE, NEET, MH-CET.

दीपप्रकाश
2024

सुरज दहागावकर

प्रश्न किती गंभीर?

'आनंद हेल्पलाइन'च्या माध्यमातून आम्ही वर्षभर युवकांशी त्यांच्या मानसिक आरोग्याबाबत संवाद साधत होतो. आजची तरुणाई मानसिक स्वास्थ्यात गुरफटलेली असून ताणतणाव, व्यसनाधीनता, आत्महत्या या विचारांकडे आगेकूच करत आहेत. युवकांच्या मानसिक आरोग्यांकडे समाजाने गंभीरतेने पाहण्याची गरज आहे.

आजच्या धावपळीच्या आणि ताणतणावाच्या वातावरणात युवकांमध्ये मानसिक आरोग्याचे प्रश्न अधिक गंभीर होत चालले आहेत. मानसिक ताण, चिंता, नैराश्य, आणि आत्महत्येचे विचार या काही प्रमुख समस्या दिवसेंदिवस युवकांमध्ये वाढत आहेत. या समस्यांबद्दल समाजात अजूनही पुरेसे बोलले जात नाही, ज्यामुळे तरुणांच्या आयुष्यावर दीर्घकालीन परिणाम होत आहेत. विशेषतः भारतासारख्या देशात, जिथे भावनिक आणि मानसिक तणावाला ओळखलेही जात नाही, तिथे ही समस्या अधिक गंभीर आहे. भारतीय समाजामध्ये मानसिक आरोग्याच्या समस्यांचा सामना करताना युवक अनेक अडथळांचा सामना करतात. त्यांच्या आयुष्यात ताण, अपमान, अपेक्षा, आणि सामाजिक दबाव यांचा परिणाम खोलवर होत आहे.

आमच्या विचारज्योत फाऊंडेशन, चंद्रपूर तर्फे मानसिक समस्याग्रस्त लोकांच्या अंधारमय आयुष्यात उजेड पेरण्यासाठी 'आनंद हेल्पलाईन' आम्ही वर्षभरापूर्वी सुरु केली होती. या हेल्पलाईनला आजपर्यंत शेकडो लोकांनी संपर्क केला आहे. यातील बहुसंख्य संपर्क हे युवकांनी केलेले होते. युवकांच्या मानसिक आरोग्याबाबत जाणून घेताना आणि त्यांच्याशी हितगुज करतांना असे दिसून आले की, चेहऱ्यावरून खुश दिसणारी बरीच तरुणाई प्रेमभंग, आर्थिक अडचण, बेरोजगारी, सामाजिक दबाव, भविष्याची चिंता अशा अनेक कारणामुळे आतून खोलवर तुटून गेलेली आहे. लोक काय म्हणतील? या विचाराने बरेच तरुण-तरुणी मनातील विचार इतरांसमोर व्यक्त करत नाही. अनेकांना आपण मानसिक समस्याग्रस्त आहोत, यावर विश्वास बसत नाही किंवा आपण मानसिक आजारी आहोत; हे मान्य सुद्धा करत नाही. कित्येकजण अगदी क्षुल्लक कारणांसाठी चिंताग्रस्त आणि तणावात होते, हे आमच्या हेल्पलाईनला संपर्क साधणा-यांशी बोलतांना लक्षात आले. आयुष्यात आलेले संकटे फक्त माझ्याच वाढ्याला आलेले आहे, असा नकारात्मक विचार कित्येकजण करत होते. धक्कादायक बाब अशी की, अनेकजण आत्महत्या करण्याच्या भयानक मानसिकतेत जगत होते ही बाब अत्यंत चिंताजनक आहे.

22 वर्षीय मेघा (नाव बदललेले आहे) एका बँकेत कार्यरत आहे. तिच्या आयुष्यात एक भयंकर घटना घडली. तिच्यावर एका वरिष्ठ अधिकाऱ्याने गुंगीचे औषध देऊन तिच्यावर अत्याचार केला. त्या घटनेनंतर मेघाचे जीवन पूर्णपणे बदलले. हसत खेळत जगणारी मेघा आता तणावात जगत आहे. ती सतत भितीदायक विचारांनी ग्रासलेली असते. प्रत्येक पुरुष तिला वासनेच्या नजरेने पाहत आहे, अशी तिची धारणा बनली आहे. तिच्या झोपेवर याचा परिणाम झाला आहे, आणि अगदी आपल्या कुटुंबालाही या घटनेची अजूनपर्यंत माहिती दिलेली नाही. आत्महत्या करून एकदाचे या परिस्थितीतून मुक्त होऊ, या भयानक विचारात ती सध्या जीवन जगत आहे. या घटनेवरून असे समजते की, अत्याचार, हिंसाचार यामुळे तरुणींना मानसिक समस्या निर्माण होऊ शकतात. कारण समाजाच्या बदनामीच्या भीतीमुळे अनेक तरुणी आपल्यावरील अत्याचार अशा गोष्टींबद्दल मोकळं बोलत नाहीत, ज्याचा त्यांच्या मानसिक आरोग्यावर गंभीर परिणाम होतो आहे.

23 वर्षीय शीतल (नाव बदललेले आहे) नुकतीच बी.फार्मची पदवी घेतली होती. तिचा प्रियकर तिला आधीसारखा वेळ देत नव्हता, त्यामुळे ती सतत त्याचाच विचार करत राहायची. प्रेमभंगामुळे ती खूपच नैराश्यात गेली. तिचे कामात मन लागत नव्हते, रात्रभर झोप येत नव्हती, आणि छोऱ्या-छोऱ्या गोष्टींवरही ती खूप रडायची. तिला त्याच्यासोबत बोलायचे होते मात्र तो तिच्याशी बोलण्यास इच्छुक नव्हता आणि या सर्व गोष्टींमुळे तिच्या मानसिक आरोग्यावर गंभीर परिणाम होत होता. यावरून असे समजते की, प्रेमभंग, नात्यांमधील तणाव, आणि भावनिक अस्थिरता ही युवकांमध्ये नैराश्य निर्माण करण्याची मोठी कारणे आहेत. या समस्यांचा समावेश असलेल्या युवकांनी त्यांच्या भावना व्यक्त केल्यास त्यांना आराम मिळू शकतो. शाळा आणि महाविद्यालयांमध्ये भावनात्मक शिक्षणाचे महत्त्व वाढवणे आवश्यक आहे, ज्यामुळे युवकांना त्यांच्या भावनांबद्दल बोलण्याची आणि त्यांचा सामना करण्याची क्षमता मिळेल.

शुभांगी (नाव बदललेले आहे) स्पर्धा परीक्षेचा अभ्यास करणारी एक 24 वर्षीय तरुणी आहे, जी आठ ते दहा वर्षांच्या प्रेम संबंधानंतर तिचा प्रियकर सोडून गेल्यामुळे तणावात आहे. त्यामुळे ती दिवसभर त्याच्या विचारात असते, आणि मानसिक समस्या सोबतच शारीरिक समस्याही तिला जाणवत आहेत. प्रियकराची आठवण तिला सतत रडवते, आणि ती मनाशी विचार करते की, "आज ना उद्या तो पुन्हा माझ्या आयुष्यात येईल." या निरंतर विचारांमुळे तिच्या अभ्यासावर परिणाम होतो, आणि तिच्या भविष्यावर लक्ष केंद्रित करण्यात अडचण येत आहे. तसेच परिवारातील कार्यक्रमात बऱ्याच दिवसांपासून ती सहभागी सुद्धा झालेली नाही. बडबड करत राहणारी शुभांगी हल्ली परिवारात सुद्धा ती एकटी आणि शांत राहते. शुभांगी सारख्या घटना समाजातील अनेक शुभांगीच्या आहेत. फरक इतकाच की, प्रेमभंगासारख्या वेदनादायी विषयावर हवी तशी चर्चा समाजात होत नाही आणि आपल्या पाल्यांना समजून घेण्याची क्षमताही अनेक पालकांमध्ये अजूनपर्यंत तरी दिसत नाही.

रोहन (नाव बदललेले आहे) 25 वर्षीय समाजकार्यात हिरहिरीने सहभागी होणारा तरुण, आपल्या प्रेयसीच्या अचानक सोडून गेल्याने खचून गेला. त्याने सतत रडणे, बाहेरचे जग टाळणे, आणि नंतर व्यसनाच्या आहारी जाणे सुरू केले. त्याचे सामाजिक जीवन, नातेसंबंध, आणि मानसिक व शारीरिक आरोग्य सर्व काही विस्कळीत झाले. वरवर तो हसणारा वाटायचा, पण आतून सतत दुःखी असायचा. त्याच्या मित्रांनी आणि कुटुंबाने त्याला मदत करण्याचे खूप प्रयत्न केले, परंतु त्याच्या मनातील दुःखामुळे तो कोणाच्याही मदतीसाठी तयार नव्हता. यावरून असे लक्षात येते की, भावनिक नात्यांमधील ताण आणि प्रेमभंग हे युवकांमध्ये मानसिक आरोग्याचे प्रमुख मुद्दे आहेत. व्यसनाधीनता हा त्याचा परिणाम असू शकतो, जो त्यांना आणखी खोल नैराश्याच्या गर्तेत ढकलतो. याबाबत सकारात्मक संवाद आणि उपचार महत्त्वाचे आहेत. व्यसनमुक्तीच्या कार्यक्रमात युवकांना सामील करणे आणि भावनिक सहाय्य देणे आवश्यक आहे.

12 वीत शिक्षण घेत असलेल्या आकाश (नाव बदललेले आहे) ला वर्गातील त्याच्याच मित्रमंडळींनी सतत टिंगल करण्यामुळे त्याचा आत्मविश्वास हरवला. तो एकटेपणाची भावना घेऊन जगू लागला. शाळेत जाणं सोडून दिलं आणि मनात आत्महत्येचे विचार येऊ लागले. त्याला वाटत होतं की त्याच्या मित्रांना त्याच्याबद्दल वाईट बोलत आहेत, आणि त्याला एकटा पाडत आहेत. त्याने मानसोपचार तज्ञाकडे जाऊन उपचार घेतला मात्र कुटुंबातील व्यक्तींना उपचाराबाबत माहिती दिली नाही. त्यामुळे उपचार घेऊनही तो आज एकटेपणा अनुभवतो आहे. यावरून असे कळते की, युवकांमध्ये सामाजिक एकलकोंडेपणा यामुळे मोठे मानसिक आरोग्याचे प्रश्न उभे राहतात. आत्महत्येचे विचार येणे हे अशा परिस्थितीतून उद्भवू शकते, आणि यासाठी तातडीने मदतीची गरज असते. शाळा, महाविद्यालयांमध्ये शिक्षक आणि समुपदेशकाच्या मदतीने युवकांना सुरक्षा आणि आधार देणे आवश्यक आहे.

माझा 26 वर्षीय मित्र राहुल (नाव बदललेले आहे) गेल्या अनेक दिवसांपासून तणावात आणि चिंताग्रस्त दिसतो आहे. त्याला नीट झोप लागत नाही, सतत चिंता करत असतो, आणि करियरच्या बाबतीत त्याचे लक्ष कमी झाले आहे. सोबतच व्यसनाचे प्रमाण सुद्धा वाढलेले आहे. मित्रांसमवेत असताना तो खुश दिसतो, पण एकटा असला कि, मानसिक ताण, चिंता वाढतात. मी त्याला मानसोपचार तज्ञाकडे जाण्याचा सल्ला दिला, पण तो सामाजिक भीतीमुळे उपचार घेण्यात टाळाटाळ करत आहे. ही परिस्थिती दर्शवते की, मानसिक समस्यांची जाणीव झालेली असताना सुद्धा सामाजिक दबाव आणि लोक मला काय म्हणतील? या भीतीमुळे आजची तरुणांची मानसोपचार तज्ञांकडे जाण्यास सुद्धा घाबरत आहे.

युवकांच्या मानसिक आरोग्य समस्यांची कारणे :

युवकांच्या मानसिक आरोग्य समस्यांची कारणे वेगवेगळी आहेत. यात आर्थिक ताण, सामाजिक अपेक्षा, कौटुंबिक संघर्ष, आणि तंत्रज्ञानाचा अति वापर ही काही महत्वाची कारणे आहेत. आर्थिक ताणाचा विचार केल्यास शिक्षणाच्या खर्चामुळे आर्थिक दबावात असतात. या आर्थिक ताणामुळे त्यांच्या मानसिक आरोग्यावर नकारात्मक प्रभाव पडतो, आणि ते मानसिक ताणाचा सामना करताना अडचणींचा सामना करावा लागतो.

कुटुंबातील संघर्ष, कुटुंबात असलेले मतभेद युवकांच्या भावनांवर मोठा परिणाम करतात. संवादाची कमी, प्रेमाचा अभाव आणि कुटुंबातील अविश्वासामुळे युवक अस्वस्थता आणि नैराश्य अनुभवतात. सोशल मिडियावर इतरांच्या यशाची तुलना करून, अनेक युवकांच्या आत्मविश्वासात घट होते. परीक्षांचे, गुणांचे आणि स्पर्धात्मक स्थितीचे ताण अनेक युवकांच्या मानसिक स्वास्थ्यावर गंभीर प्रभाव टाकतात. स्मार्टफोन आणि इंटरनेटचा अति वापर युवकांना वास्तविकतेपासून दूर करतो. ज्यामुळे आत्मनिर्भरतेचा अभाव निर्माण होतो. कुटुंब, शिक्षक, आणि मित्रांच्या अपेक्षा पूर्ण करण्यात अपयश येणे, युवकांना अधिक ताणात टाकते. या अपेक्षांमुळे त्यांना ताणतणावाची भावना येते, जी त्यांच्या मानसिक स्वास्थ्याला धक्का देते. भावनिक असुरक्षिततामध्ये अनेक युवक त्यांच्या भावना व्यक्त करण्यात अपयशी असतात. भावनिक दबाव आणि असुरक्षिततेमुळे ते आतल्या आत संघर्ष करत राहतात, ज्यामुळे मानसिक स्वास्थ्याला धक्का बसतो.

प्रेमभंगामुळे युवकांच्या मानसिक आरोग्यावर गंभीर परिणाम होऊ शकतो. त्यांना दुःख, एकटेपणा, आणि अस्वस्थता जाणवते, ज्यामुळे त्यांच्या जीवनाच्या इतर पैलूंवरही नकारात्मक प्रभाव पडतो. या सर्व कारणांमुळे युवकांच्या मानसिक आरोग्यावर गंभीर परिणाम होतो, जो त्यांच्या जीवनाच्या विविध पैलूंवर, जसे की शैक्षणिक, सामाजिक, कौटुंबिक आणि व्यावसायिक जीवनावर प्रभाव टाकतो.

युवकांच्या मानसिक आरोग्य समस्यांचे परिणाम :

युवकांच्या मानसिक आरोग्यावर होणाऱ्या समस्यांचे परिणाम गंभीर आणि विविध पैलूंमध्ये दिसून येतात. आत्महत्येचा धोका वाढतो. कारण अनेक युवक नैराश्य, तणाव, आणि अस्वस्थतेच्या काळात एकटे पडतात. अनेकदा, या मानसिक ताणामुळे युवक आपल्या भावना व्यक्त करण्यास असमर्थ असतात, ज्यामुळे त्यांच्या अंतर्गत संघर्षात वाढ होते. शैक्षणिक जीवनात अभ्यासात लक्ष केंद्रित करण्यात अडचणी येतात, ज्यामुळे त्यांचा ग्रेड कमी होतो आणि आत्मविश्वास कमी होतो. यामुळे त्यांना पुढच्या करिअरच्या संधींमध्येही अडचणींचा सामना करावा लागतो.

व्यावसायिक जीवनात, मानसिक ताणामुळे कामाच्या ठिकाणी कार्यक्षमतेत घट येतो. युवकांना प्रेरणा आणि उत्साहाचा अभाव होतो, ज्यामुळे त्यांच्या कामाच्या गुणवत्तेत कमी येते. यामुळे नोकरीत टिकून राहण्याची क्षमता कमी होते. सामाजिक जीवनात देखील परिणाम गंभीर असतात. युवकांना सामाजिक संबंधांचा अभाव जाणवतो, कारण त्यांना मित्र-मैत्रीणींमध्ये सहभाग घेण्यात अडचण येते. यामुळे एकटेपणाची भावना बळकट होते आणि त्यांच्या मानसिक स्वास्थ्यावर अजून दबाव येतो. शारीरिक आरोग्यावरही गंभीर परिणाम होतात. मानसिक ताणामुळे झोपेची समस्या, भूक कमी होणे, आणि दैनंदिन कामांमध्ये अस्वस्थता जाणवते. यामुळे इतर शारीरिक समस्याही उद्भवतात, जसे की हृदयाची गती वाढणे, ताणतणावामुळे उच्च रक्तदाब, आणि इतर आजारांचा धोका वाढतो.

युवकांच्या मानसिक आरोग्य समस्यांचे दीर्घकालीन परिणाम देखील असू शकतात. दीर्घकालीन नैराश्य आणि ताण यामुळे व्यक्तिमत्त्वाचे विकास थांबवले जाते, आणि यामुळे आयुष्याच्या विविध पैलूंमध्ये असंतुलन निर्माण होते. याशिवाय, मानसिक आरोग्य समस्या असलेल्या युवकांचे कुटुंबीक जीवन देखील प्रभावित होते. कुटुंबातील सदस्यांमध्ये संवाद कमी होतो, आणि संघर्ष वाढतो, ज्यामुळे कुटुंबाचे एकत्र येणे कमी होते. एकंदरीत, युवकांच्या मानसिक आरोग्य समस्यांचे परिणाम त्यांच्या वैयक्तिक, सामाजिक, शैक्षणिक, आणि व्यावसायिक जीवनात गंभीर असू शकतात, ज्यामुळे त्यांच्या संपूर्ण जीवनावर वाईट परिणाम होतो.

उपाययोजना :

युवकांच्या मानसिक आरोग्य समस्यांवर प्रभावी उपाययोजना करणे अत्यंत आवश्यक आहे. सर्वप्रथम, मानसिक आरोग्याबद्दल जागरूकता निर्माण करणे आवश्यक आहे. शाळा आणि कॉलेजमध्ये कार्यशाळा, चर्चासत्रे, आणि विविध उपक्रम आयोजित करून युवकांना मानसिक आरोग्याची महत्त्वाची माहिती देणे आवश्यक आहे. समर्थन गटांची स्थापना करणे महत्त्वाचे आहे, जिथे युवक त्यांच्या भावना आणि अनुभव खुल्या मनाने व्यक्त करू शकतात. यामुळे एकटेपणाची भावना कमी होईल आणि संवादाची मोकळीक येईल. युवकांना मानसिक आरोग्य तज्ञांशी संवाद साधण्यासाठी प्रोत्साहित करणे महत्त्वाचे आहे. समुपदेशन आणि थेरपीद्वारे योग्य मार्गदर्शन मिळवणे त्यांच्या मानसिक स्वास्थ्यात सुधारणा करेल.

अंततः मानसिक आरोग्याबद्दल खुला संवाद साधणे महत्त्वाचे आहे. युवकांच्या आरोग्याच्या संदर्भात खुल्या चर्चा करणे, त्यांच्या भावनांचा आदर करणे, आणि त्यांच्या समस्या समजून घेणे यामुळे त्यांच्या मानसिक आरोग्यात सुधारणा होईल. या उपाययोजनांच्या मदतीने युवकांचे मानसिक आरोग्य सुधारण्यासाठी एक सकारात्मक वातावरण तयार करण्याची गरज आहे, ज्यामुळे त्यांच्या जीवनाची गुणवत्ता आणि आनंद वाढेल.

नागपूर विभाग शिक्षक - शिक्षकेतर कर्मचारी सहकारी पतसंस्था मर्यादित चंद्रपूर, रजि नं. ११८

कार्यक्षेत्र :
नागपूर व
अमरावती
विभाग

सभासद संख्या - ७३६०

सभासद कर्ज - ४,४४,३२,८६,१४८.९६/-

गुंतवणूक - १,४७,८०,३४,०३१/-

दि ३१/०३/२०२४ चा ताळेबंद रु. ६,६९,४३,९०,८३८.१९/-

दि ३१/०३/२०२४ चा नफा - ९,१३,२०,०४०.२४/-

भागभांडवल - ३८,९४,७९,०२२/-

ठेवी - ५,१७,६३,३१,३६४.९९/-

निधी - १७,५१,५०,७३५.५२/-

लाभांश - १०%

ऑडिट वर्ग सतत - "अ"

* संस्थेच्या एकूण शाखा - १५

* संस्थेची स्वतंत्र

इमारत - चंद्रपूर, नागपूर,

हिंगणघाट, गडचिरोली

मुख्यशाखा - चंद्रपूर, उपशाखा - चंद्रपूर, नागपूर, गडचिरोली, गडचांदुर, वरोरा, ब्रम्हपुरी, नागेपल्ली,
हिंगणघाट, वर्धा, तळेगाव (श्यामपंत), भंडारा, आष्टी, गोंदिया, उमरेड.

"विश्वासाने गुंतवणूक करावी अशी व कर्जदार सभासद मयत झाल्यास १०० टक्के
कर्जमाफ करणारी महाराष्ट्रातील एकमेव कर्मचारी सहकारी पतसंस्था"

साधारण कर्ज ५०.०० लक्ष
मध्यम मुदती कर्ज - ५.०० लक्ष
आकस्मिक कर्ज - ५० हजार

साधारण, मध्यम मुदती कर्ज,
आकस्मिक कर्ज व्याजदर,
द.सा.द.शे.

११%

१) सर्व प्रकारच्या कर्जाची महत्तम मर्यादा ५० लक्ष राहिल.

२) वेतनाच्या प्रमाणात कर्ज वितरण करण्यात येतील.

ठेवीवरील व्याजदर द.सा.द.शे.

१) मासिक आवर्त ठेव - १ ते ५ वर्ष ९%

२) मुदत ठेव - १ ते ५ वर्ष ९%

३) मासिक आय योजना - रु. १,००,०००/- गुंतवा द.सा.द.शे.८.४०% दराने दरमहा मिळवा
रु ७००/- व्याज मिळवा.

४) भाग्यलक्ष्मी आवर्त ठेव - दरमहा रु १०००/- च्या आवर्त ठेवी गुंतवणुकीच्या ७५ महिन्यांनंतर
रु १,००,०००/- मिळेल.

५) दामदुप्पट योजना - ८४ महिन्यांनंतर दामदुप्पट (७ वर्ष)

श्री. सुरेंद्र अडबाले

अध्यक्ष

श्री. सुनिल शेरकी

उपाध्यक्ष

श्री. दिनकर अडबाले

मा. सचिव

श्री. शरद डांगे

खजिनदार

आम. श्री. सुधाकर अडबाले

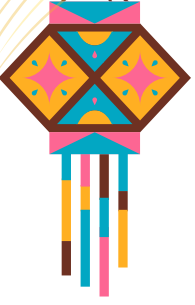
(महाराष्ट्र विधान परिषद)

संस्थापक अध्यक्ष तथा तज्ञ संचालक

संचालक : श्री. ज्ञानेश्वर सोनकुरसरे, श्री. मनिष नामदेवराव कन्नमवार, श्री. विनोद रणदिवे,
श्री. किशोर पाचभाई, श्री. नितीन जिवतोडे, सौ. शिला ताजणे, श्रीमती चारुशिला जोगी,
श्री. सचिन मोहितकर, श्री. श्रीकांत पोडे, श्री. प्रकाश अडबाले (कार्यरत संचालक)

दीपप्रकाश
2024

मो.बा. देशपांडे

नाना हल्ली गांगरलेले दिसतात. गर्दीत अजिबात काही सुचत नाही...अवचित धीर गळून पडतो...उगाच फार घाबरायला होतं...इतक्यात असं फार होऊ लागलंय ! डॉक्टर म्हणतात इट्स एजिंग इफेक्ट ! प्रवासात तर फार गोंधळ उडतो...नव्यानं कुणाशी बोलायला जावं तर मन धजावत नाही...कुठेही फॉर्म भरायला कंटाळा येतो...अक्षरं आणि सही पूर्वीसारखी येत नाही....त्यात पुन्हा सगळं डिजिटल..ऑनलाईन ..क्षुल्लक बाबही कठीण आणि कटकट वाटते...कसलंच आव्हान म्हणून पेलवत नाही, इतकंच काय अगदी वाचन, टीव्ही वगैरे सुद्धा नको वाटतं ! त्यापेक्षा बागेतल्या बाकावर निवांत बसावं...तेही एकटक आणि एकट्यानं!

आता सत्तरी पार झाली.... आयुष्याचा जोडीदार जाऊन आता दहा वर्षे झाली होती आणि खरं तर नानांनी हे सगळं मनानी स्वीकारलंय...पण तरी व्हायचा तो त्रास होतोच होतो. आता घरातच बसून राहायचं तर ते एकेकाळचं कोकळ असणारा लेकळू आता वृद्धाश्रमात भरती करेल की काय अशी भीती सतावतेय हो ! नाना अंतरातून व्यथित असले तरी बळेबळेच चेहरा हसरा ठेवतात...एखादा जुना प्रसंग पुन्हा नव्याने हसून हसून सांगतात...जरा वेळाने मात्र पुन्हा दातखीळ बसल्यागत गप्पगार होतात.

आज संध्याकाळी नित्याप्रमाणे पेन्शनर्स-कट्टाचे अलिखित स्थायी सदस्य... असे ते चार मित्र जमले...समवयस्क आणि समदुःखी ! अण्णा, तात्या,आणि दादू या साऱ्यांना बघून ...आतां मात्र नानांना भडभडून आलं...मनाच्या जखमेवरची खिपली निघून ती भळभळू लागली....आजकाल घरात कुणी हवं-नको विचारात नाही...ती गोजिरी पाडसे पण तोंडसुख घेतात बघा...बरंच काही सांगावं वाटते..पण कुणी मोकळं बोलत नाही ...आपलं कुणी काही सांगतच नाही...जुना ओळखीचा पै-पाहुणा आला तर समोर बोलावून भेट करवून देण्याची रीतभात सुद्धा विसरलीय ही स्वार्थी पिढी !.

तात्या काठी जमिनीत रोवत म्हणाले, “नाना, तुम्ही मुलखाचे गरीब गाय...तुमचं उपद्रव-मूल्य ते काय ! थोडक्यात तुमच्यापासून साऱ्यांचा स्वार्थ संपलाय !”

“स्वार्थाचा संबंध येतोच कुठे तात्या ...आम्ही आमची सारी कर्तव्ये वेळोवेळी पार पाडली...बाल युवा वृद्ध हे आयुष्याचे नैसर्गिक तीन अंक...पण तेही फसवे... कारण वृद्धत्व हे दुसरं बाल्यच नव्हे काय ? .कुणी जात्यात तर कुणी सुपात... लहानपणी त्यांच्याही तोंडाचं बोळकं, परावलंबित्व, हट्टी स्वभाव हे सारे गुण समान..पण याच बापाने कौतुकाने कुरवाळले की...आता काय झालं ? .की साधं चहालाही विचारत नाही हो....

आता अण्णांना बोलायला हरुप आला, “हाऊ टू विन फ्रेंड्स...एंड इन्फ्लुएन्स पीपल...असले विषय त्या डेल कार्नेजीला म्हातारपणी सुचले असावेत...कारण तोवर या अवस्थेचे अवहागाहन कुणाला सुचते बरे ? सुंदर गिलाव्याचे नंतर पोपडे पडतात तसच आपलं आयुष्य...जरा मरण यातून सुटला कोण प्राणिजात!

नाना हसून बोलू लागले, “अण्णा तुमचे साहित्यिक विचार एकायला छान हो... पण वास्तवाच्या विस्तवाशी त्यांची जवळीक नाहीये...मला सांगा खंत करीत एक दिवस मरून जाणे हेच का आपले उर्वरित जीवन ?

“हसा बघू नाना..मस्त टूनटूणीत असावं म्हाताच्याने ! अरे म्हातारपण एक गिफ्ट...एक चान्स...किती किती फायदे...दात नाही ..सुपारीचा खर्च वाचला ...डोईवर केस नाहीत तेल आणि कंगवा याचा खर्च वाचला. लक्षात राहत नाही...ऐकूच येत नाही कोण काय बोललेलं ते ! आके न जाये वो बुढापा देखा...जा के न आये वो जवानी देखी ! अनुभवांच्या सुवर्ण-युगात वावरणाच्या वृद्धाने तरुणांना हिम्मत दिली तर त्याला म्हातारा कोण म्हणणार ? कारण म्हाताच्याला मारले तर तरुणांना नामुष्की आणि म्हाताच्याकडून मार खाल्ला तरी नामुष्की -अशी गंमत आहे बघा...म्हणून गुळाचा खडा जीभवर...बर्फाचा खडा डोक्यावर ठेवून...स्वतःवरच खुश असावे बेहद ! कामे वाढली आहेत... नवी आव्हाने पेलवत नाहीयेत ...जानेरेषण गॅप भेडसावते आहे...भावनेची जागा व्यवहाराने बळकावली आहे...मान्य आहे..पण यात चूक म्हणावी तर कुणाचीच नाही. वृद्धाचे कौटुंबिक बंध अधिक दृढ व्हावयास हवे. आहार विहारादी बंधना मुले जी बंधने येतात..त्याचेवर उपाय म्हणून तो कुठेतरी नव्या जागी जाऊन जीव रमावतो..तरीच म्हातारे-कोतारे लग्नाच्या मंडपात आवर्जून ठाण मांडलेले दिसतात ..उजगीरीने मुक्कामाची हीच काय ती नामी संधी ! पाश्चिमात्य देशात वृद्धाना पेन्शन आणि मेडीकल कार्ड देऊन सरकारने त्यांच्या शारीरिक उपचाराची सोय केली पण मनस्वास्थ्य टिकावे यासाठी घरातील आणि समाजातील घटकांचीच गरज असते. किमान भारतात तरी नजीकच्या भविष्याची चिंता करणे ज्येष्ठ नागरिकांना अपरिहार्य आहे...सुदैवाने व्यवहारी श्रीमंतीपेक्षा ही भावनिक श्रीमंती आपल्या देशांत अजून टिकून आहे.बरं का ! ” दादू एक दीर्घ सुस्कारा सोडत दूरवर दृष्टीक्षेप टाकत म्हणाले.

तेवढ्यात नानाचे डोळे लकाकले. “मित्रांनो एक झक्कास कल्पना...आपण चौघे समदुःखी विधुर... घरात पेन्शन देऊनही एवीतेवी मुले आपल्याला वृद्धाश्रमाचा रस्ता दाखवीतच आहेत. त्यापेक्षा आपण स्वतंत्र अपार्टमेंट मध्ये राहूया का? सुवर्णयुगी सहनिवास.. एक आधुनिक वानप्रस्थ ! नकोच टी वृद्धाश्रमाची दंडेली..... रांगेत थाळी घेऊन जेवणे.. हुकुमावर नियमात बांधून घेणे...बाकी वेळ एकाकी जीवन...छे छे नकोच ते परस्वाधीन जिणे !

“अहो नाना काय काय बोलताय काय...अशाने तर मुलांचे आयतेच फावणार ..म्हणतील म्हातारबुवाची कटकट गेली...आपले घर स्वतःहून कसं सोडायचं ?” दादू विषण्णपणे पाय वर करून आरामशीर बसत बोलले.

“हे बघा दादू ...तुमचा विचार रास्तच आहे...राहत्या घरातील आपली खोली कुलूप लावून कायम ठेवू या की बाकीचा वाटा पोरानी परभारे उचललेला आहेच की ...!इतक्यात जाहीर आपण नको करूया...बहु झालंय मगजमारी..आता आपलं अर्जित धन आपण आपल्यासाठी वापरू या... तळमजल्याची सदनिका किरायाने घेऊ या ...हेल्प-लाईन सेवेने काय हवे ते आणि डॉक्टरांचीनियमित फेरी...यासाठी कुणाची परवानगी नकोय आपल्याला...आपण इतरांसमोर स्वावलंबी सहजीवनाचा वस्तुपाठ घालून... फावल्या वेळात समाजकार्यास हातभार लावू या !

आता सारे म्हातारे चिंतन करू लागले ...क्षणभर मनन करण्यात बुडून गेले. नाना उत्साहाने पुढे बोलू लागले, “हे बघा आपण परस्परांच्या समस्या समजू शकतो...निवृत्तीनाथ होऊन पैसा पोरान्या हवाली करून परस्वाधीन परावलंबी जीवन जगण्यात कुठला आलाय शहाणपणा ? इथे गूगल आहे... प्रश्नांची उत्तरे देणारे कोरा आहे...ऑनलाईन डॉक्टर आहे , हेल्प-लाईन आहे...घरपोच सेवा देणारा पोचा आहे...आणिक काय हवं ? पैसा खर्चून जर तुमची महत्वाची आणि जीवनावश्यक कामे उरकली जात असली तर याहून मोठं सुख काय आहे हो या वयात ?

उगाच तिरपे कटाक्ष, भुणभुण, टोमणे...बाबा तुम्ही सकाळी जास्त वेळ फिरायला जात जा...बाबा तुम्ही पोराना खेळवत जा...बाबा तुम्ही पेपर दुपारी वाचत जा...बाबा माझे मित्र येताहेत...तुम्ही आतल्या खोलीत नाहीतर बाल्कनीत बसता का ! बाबा तुम्ही आतल्या खोलीत मागल्या दराने येत जा ...एक णा दोन ..अरे हे काय वय आहे आमचं नातवांच्या मागे धावायचं...वरून काही झालं तर जबाबदारी कुणाची ? आम्ही तुमचे बाप...आणि तुम्ही आम्हाला शिकवणार ?

नाना, यापेक्षा ती प्रगत देशातील व्यवस्था अजोड आहे. दोन हातात पेन्शन कार्ड आणि मेडिकल कार्ड घेतलेले निवृत्तीनाथ किती मौज करतात...फ्री चेक-अप, मनमुराद हादडणे...मनसोक्त लोळणे आणि चिक्कार मोकळा वेळ गाठीशी ! याउपर आणखी एका मंडळी, पेन्शन कामी लावण्यासाठी पर्यटनाला जावून उंडारतात हो नुसते...तुरुतुरु धावतात...लाफ्टर क्लब मध्ये जावून खो खो हसतात...कुणी तर नव्या लग्नाची खटपट करतात...आता बोला !" अण्णा खळखळून हसत म्हणाले.

आता कळतंय बरं का...दुसऱ्या घरठाव करण्याचा घाट घालण्याचा विचार दिसतोय अण्णांचा ! तात्या एक डोळा मिचकावीत म्हणाले.

अहो काहीतरीच काय तात्याविचार करणे आणि विचार झेपणे यात अंतर असते...अहो जपानमध्ये मृत्युदर घटलाय...आणि जन्मदर पण घटलायउत्तम जीवनशैली, रेग्युलर चेक-अप करत म्हातारे जगतच सुटतात...परिणामी रस्त्यावर, दुकानात,सर्वत्र जिकडे तिकडे म्हातारेच म्हातारे...पुढे कदाचित अशी वेळ येऊ शकते की रस्त्यात एखादा तरुण दिसला तर सारे म्हातारे-कोतारे मिळून त्याला वाकुल्या दाखवतील..त्या बगळ्यांनी राजहंसाची थट्टा केली होती ना...अगदी तस्सं ! काम कमी खाणे जास्त...असे जास्तीचे म्हातारे कमी कसे करणार ? सरकारपुढे मोठी समस्या आहे...डेथ-रेट घटू शकत नसेल तर बर्थ-रेट वाढवा की हो. हा हा हा.हा.." आणि सारे जण हास्य-कल्लोळात बुडाले.

झालं...चौघाही मित्रांनी एक सदनिका विकत घेतली...मस्तपैकी तळमजला...या वयात पायच्या चढायची झंझट नको...अप्पापली कामे वाटून घेतली...घरी ज्येष्ठ नागरिक सहलीला जातो सांगितलं...कुणी काही आक्षेप घेण्याचा प्रश्न नव्हता...आता अजानी बाल्य आणि नवथर तारुण्य नव्हे तर डोकं शाबूत ठेवून शहाणपण पांघरलेले म्हातारपण enkash करण्याचा साऱ्यांचा निधरि पक्का होता.कारण जीवनाच्या या शेवटच्या इनिंगमध्ये पराभूत होणे कदापि परवडणारे नव्हते. सदनिकेचे गुपित कुणाला कळले नाही आळीमिळी गुपचिळी

नाना म्हणाले, "पूर्वग्रह आणि अहंकाराची पुटे गळून पडल्यानं या वयात कसा मोकळाढाकळा होतो माणूस !

नि सर्ग-न्यायाने ज्येष्ठता-क्रमाने माणूस वयस्क झाल्यावरही आदरणीय कधी होतो ? अनुभवांच्या या सुवर्ण-युगात बोल्ड-निर्णय घेऊन त्याने या अवस्थेचे सोनं केलं तरच ! आपण योग्य तोच निर्णय घेतलाय !"

दादू विचारमग्न होत म्हणाले, "होय नाना, पण सर्वच वृद्धांचे बिचारेपण संपायला हवं..म्हातारपण ही निसर्गविस्था आहे..आणि निसर्गाशी कुणाचा मुकाबला होऊ शकत नाही. म्हातारा कुत्रा बघा कसा पेंगुळलेला असतो.म्हातारा पक्षी बरंच वेळ एकाच फांदीवर बसून राहतो.

हिरवी पाने कालांतराने पिवळी पडतात..फुलांची राया ओसरून रंग फिकट होऊ लागतात...तसं म्हातारा माणूस काहीसा अकार्यक्षम आणि झोपाळू दिसू शकतो ..ती पूर्वीची तडफ म्लान होते .आयुष्याच्या नाटकाचा हा तिसरा आणि अंतिम अंक ! त्याचा सहर्ष आणि सहज स्वीकार व्हायला हवा.

अण्णा सर्वांना थांबवत म्हणाले, " सो हो त्या कल्पनारम्य समजुती...आपल्या तब्येतीच्या तक्रारी सुरु झाल्या तर आपण काय करणार ?"

“अण्णा विसरा ते सारं...घरी राहून आजारी पडले तर काय करतात तुमचे ते सुपुत्र ? फार फार तर इस्पितळात भरती करतील...याउपर आपले नशीब म्हणावे...तेव्हा आता तरी चिंता सोडा...मृत्यू हे जीवनाचं अंतिम सत्य जाणून त्याचा मनानं स्वीकार केला तर भय पळ काढते बघा !

“आमचे एक मित्र पेपर हाती घेताच अगोदर निधन-वार्ता वाचूनच अंघोळीचा पंचा गुंडाळायचे. म्हणजे परिचित असेल तर अंघोळी आधी जाऊन आलेलं बरं ! हा शिरस्ता त्यांनी मरेपर्यंत सोडला नाही की मोडला नाही.”

“ते असो, कामाचं काय ते बोलू या...आपण चौघे आहोत की परस्परांच्या मदतीसाठी...समदुःखी आणि समसुखी सुद्धा !”कसंय ना...वृद्धांनी भूमिकेनुसार बदल स्वीकारावा...बदलत्या भूमिकेला न्याय घायला शिकावं...घरातील सुखदुःखात सहभाग पण मुलासुनांच्या निर्णयात लुडबुड नको. त्यासाठी नकली कर्ण-यंत्र हवेतर लावून बसावं.तरच वृद्ध घरात हवेसे होतील. अन्यथा उगाच आमचाच काळ बरा होता असा सूर कशाला लावायचा...उगाच तर्खडकर आणि पाणिनीचं व्याकरण, भर्तृहरि ते भवभूती, कौटिल्य आणि चाणक्य,गुप्त-मौर्य घराणे नाहीतर गेला बाजार चवथ्या लुईची कारकीर्द आदी जुनाट अगम्य संदर्भ पुढ्यात मांडून आपले जुनेपण का जोपासायचे ?” नाना आता भरभरून बोलत होते.

उमेदीच्या दिवसात ताण आलं की त्यातून बाहेर पडण्यासाठी जीवाची कशी घालमेल होते. तेव्हा वाटते घड्याळाचे काटे पुढे फिरवून कठीण काळ पुढे रेटता येईल काय ? तर मग म्हातारपणी थकलेल्या मेंदूला आणि स्नायुंना ताण कसा सहन होणार ? अगदी निसर्ग सुद्धा एकेक इंद्रिये निवृत्त करतो ...पोटावर ताण नको म्हणून दात जातात...पाचक पस्त्राव कमी करून चयापचय काम आटोपते घेते. मानसिक ताण नको म्हणून कान जातात...मेंदूत साठवणी कमी होण्यासाठी डोळे कमी बघतात...विहारावर मर्यादा पाय दुर्बल झाल्याने येतातनिसर्गाला थांबणे आवडत नाही..नवीन पिढी आणि वेगवेगळे वयोगट क्रमाने पुढे जात राहण्याने उपलब्ध ज्ञान-प्रवाहाचे सातत्य टिकून राहते. साठी बुद्धी नाठी ही निसर्गाचीच मनोज योजना !

वृद्धांची गरज डोळ्यापुढे ठेवून अनेक उपक्रम राबविले जातात ही समाधानाची बाब होय. आत बजेट मध्ये केवळ वृद्धांच्या सहस्रचंद्र-दर्शन सोहळ्याचा खर्च उचलण्याची तरतूद होणे बाक आहे...डोंट वरी - बी हैप्पी ..लिव्ह लाईफ लाईक किंगहा हा.. हा,,

यां सहनिवासात हे चार विधुर पेंशनर, हेल्प-लाईन सुविधा आणि ऑनलाईन डॉक्टर..तरुण पेड-हेल्पर्स आणि कॅटरर आणि यात्रा कंपनी यांचे मदतीने सुखनैव जगत होते. समवयस्कांच्या समस्यांची जाण आणि भान सगळ्यानाच समान होते. योगा, विश्राम , गप्पाष्टक झोडणे यात दिवसाचे चोवीस तास कमी पडत. सारे सणवार, विकेंड साजरे होत होते.

सहनिवासाचे नियम मात्र सारेच कठोरपणे पळत होते. विचारल्याखेरीज मुलाबाळांना फुकटचा सल्ला दयायचा नाही आणि निमंत्रानावाचून त्यांना भेटायला जायचे नाही...म्हाताच्याची संसारातील लुडबुड संपली की पोरं खुश...दररोज सकाळी सगळे एक छोटीशी प्रार्थना एकसुरात उच्चरवात म्हणतात...

हे परम-पिता परमात्मा -

अभी तो हम जवान है...

बुढ़ा होगा तेरा बाप...

हम किसीसे कम नहीं...

ऑल इज वेल..ऑल इज वेल !!

ADDING STRENGTH TO STEEL

Largest Manganese Ore Producer of the Country

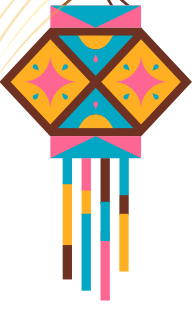
#HarEkKaamDeshKeNaam

दीपावलीचे

अध्यात्मशास्त्र

दीपप्रकाश
2024

अज्ञानाच्या अंधकारातून ज्ञानाच्या प्रकाशाकडे नेणारा सण म्हणजे दिवाळी ! दिवाळी हा शब्द दीपावली या शब्दापासून बनला आहे. दीपावली हा शब्द दीप + आवली (रांग, ओळ) असा बनला आहे. त्याचा अर्थ आहे, दिव्यांची रांग किंवा ओळ. दिवाळीला सर्वत्र दिवे लावतात. चौदा वर्षांचा वनवास संपवून प्रभू श्रीराम अयोध्येला परत आले, त्या वेळी प्रजेने दीपोत्सव केला. तेव्हापासून दीपावली उत्सव सुरू आहे. सनातन संस्थेद्वारा संकलित केलेल्या या लेखात दीपावलीचे अध्यात्मशास्त्र जाणून घेऊया. दीपावलीसारखा सण शास्त्र म्हणून साजरा केला, तसेच तो साजरा करतांना होणारे अपप्रकार टाळले तर आपल्याला चैतन्याची अनुभूती घेता येईल. श्री लक्ष्मी, श्रीकृष्ण आणि यमदेव आदींचे स्मरण करून हा दीपोत्सव शास्त्रानुसार साजरा करून आनंद द्विगुणित करूया !

दिवाळीतील दिवसांचे महत्त्व

आश्विन वद्य त्रयोदशी (धनत्रयोदशी), आश्विन वद्य चतुर्दशी (नरक चतुर्दशी), आश्विन अमावास्या (लक्ष्मीपूजन) आणि कार्तिक शुद्ध प्रतिपदा (बलीप्रतिपदा) असे चार दिवस दिवाळी साजरी केली जाते. काही जण त्रयोदशीला दिवाळीत न धरता, दिवाळी उरलेल्या तीन दिवसांची आहे, असे समजतात. वसुबारस आणि भाऊबीज हे दिवस दिवाळीला जोडून येतात, म्हणून त्यांचा समावेश दिवाळीत केला जातो; पण वस्तूतः ते सण वेगवेगळे आहेत. दिवाळीतील प्रत्येक दिवसाचे अध्यात्मशास्त्रीय महत्त्व थोडक्यात समजून घेऊया.

वसुबारस आणि गुरुद्वादशी : आश्विन वद्य द्वादशी या दिवशी वसुबारस तसेच गुरुद्वादशी हे सण साजरे केले जातात. या दिवशी आपल्या अंगणातील गाईला वासवदत्तेचे स्वरूप प्राप्त होते, म्हणजेच तिचे एकप्रकारे बारसे होऊन तिला देवत्व प्राप्त होते. यासाठीच या दिवसाला वसुबारस असे म्हणतात. समुद्रमंथनातून पाच कामधेनू उत्पन्न झाल्या, अशी कथा आहे. त्यातल्या नंदा नावाच्या धेनूला उद्देशून हे व्रत आहे. याच तिथीला गुरुद्वादशीच्या निमित्ताने शिष्य गुरुंचे पूजन करतात.

धनत्रयोदशी (धनतेरस) : आश्विन वद्य त्रयोदशीच्या दिवशी हा सण साजरा केला जातो. दीपावलीला जोडून येणाऱ्या या सणाच्या निमित्ताने नवीन सुर्वणालंकार विकत घेण्याची प्रथा आहे. व्यापारी वर्ग आपल्या तिजोरीचे पूजनही याच दिवशी करतात. हा दिवस व्यापारी लोकांसाठी विशेष महत्त्वाचा मानला जातो; कारण धनप्राप्तीसाठी श्री लक्ष्मीदेवीचे पूजन केले जाते. साधनेसाठी अनुकूलता आणि ऐश्वर्य प्राप्त होण्यासाठी या दिवशी धनलक्ष्मीची पूजा करतात. वर्षभर योग्य मार्गाने धन कमवून वार्षिक उत्पन्नाचा 1/6 भाग धर्मकार्यासाठी अर्पण करावा.

यमदीपदान -

या दिवशी यमदीपदानाला विशेष महत्व आहे. अकाली मृत्यू कुणालाच येऊ नये, याकरिता धनत्रयोदशीस यमधर्माच्या उद्देशाने कणकेचा तेलाचा दिवा (काही जण तेरा दिवे लावतात) करून तो घराच्या बाहेरच्या बाजूस दक्षिणेला तोंड करून सायंकाळी लावावा. एरव्ही दिव्याचे तोंड दक्षिणेस कधीही नसते. फक्त या दिवशी तेवढे दिव्याचे तोंड दक्षिणेस करून ठेवावे. त्यानंतर पुढील प्रार्थना करावी - 'धनत्रयोदशीला यमाला केलेल्या दिव्याच्या दानाने प्रसन्न होऊन त्याने मृत्यूपाश आणि दंड यातून माझी सुटका करावी.'

धन्वंतरि जयंती :

आयुर्वेदाच्या दृष्टीने धनत्रयोदशी हा दिवस धन्वंतरि जयंतीचा आहे. वैद्य मंडळी या दिवशी धन्वंतरीचे (देवांचा वैद्य) पूजन करतात. कडुनिंबाच्या पानांचे बारीक केलेले तुकडे आणि साखर असे 'प्रसाद' म्हणून देतात. यात मोठा अर्थ आहे. कडुनिंबाची उत्पत्ती अमृतापासून झाली आहे. धन्वंतरि हा अमृतत्व देणारा आहे, हे त्यातून प्रतीत होते. या दिवशी तोच धन्वंतरि प्रसाद म्हणून देण्यात येतो.

नरक चतुर्दशी :

नरकासुर राक्षसाच्या वधाप्रित्यर्थ साजरा केला जाणाऱ्या दिवाळीतील या सणाच्या निमित्ताने पहाटे सूर्योदयापूर्वी उठून अभ्यंगस्नान केले जाते. अभ्यंगस्नानानंतर अपमृत्यू निवारणार्थ यमतर्पण करण्यास सांगितले आहे. हा तर्पणाचा विधी पंचांगात दिलेला असतो. त्याप्रमाणे विधी करावा. श्रीकृष्णाने नरकासुराला ठार मारले, याचे स्मरण करून श्रीकृष्णाला प्रार्थना करावी, 'माझ्यातील नरकरूपी पापवासना आणि अहं यांचा नाश करून माझा ईश्वरप्राप्तीचा मार्ग सुलभ कर.' या दिवशी ब्राह्मणांना भोजन आणि वस्त्रांचे दानही दिले जाते तसेच प्रदोषकाळी दीपदान करतात. ज्याने प्रदोषव्रत घेतले असेल, तो प्रदोषपूजा आणि शिवपूजा करतो.

लक्ष्मीपूजन :

लक्ष्मीपूजनाच्या दिवशी श्रीविष्णूने लक्ष्मीसह सर्व देवांना बळीच्या कारागृहातून मुक्त केले आणि त्यानंतर ते सर्व देव क्षीरसागरात जाऊन झोपले, अशी कथा आहे. प्रातःकाळी मंगलस्नान करून देवपूजा, दुपारी पार्वणश्राद्ध अन् ब्राह्मणभोजन आणि प्रदोषकाळी लतापल्लवींनी सुशोभित केलेल्या मंडपात लक्ष्मी, श्रीविष्णु इत्यादी देवता आणि कुबेर यांची पूजा, असा लक्ष्मीपूजन या दिवसाचा विधी आहे. या दिवशी श्री लक्ष्मीदेवीचे तत्त्व कार्यरत असते. या तत्त्वाचा अधिकाधिक लाभ घेण्यासाठी श्री लक्ष्मीदेवीची पूजा यथासांग करावी.

बलीप्रतिपदा :

कार्तिक शुद्ध प्रतिपदा (दिवाळी पाडवा). श्रीविष्णूने ही तिथी बलीराजाच्या नावाने केली, म्हणून या तिथीला 'बलीप्रतिपदा' म्हटले जाते. अत्यंत दानशूर, परंतु दान कोणाला द्यावे याची जाण नसलेल्या बलीराजाला भगवान श्रीविष्णूने वामनावतार घेऊन पाताळात धाडल्याचा हा दिवस. दिवाळी पाडवा साडेतीन मुहूर्तापैकी अर्धा मुहूर्त आहे. हा 'विक्रम संवत' कालगणनेचा वषट्तिभदिन म्हणून साजरा करतात. या दिवशी अभ्यंगस्नान करून स्त्रिया पतीला ओवाळतात. या दिवशी गोवर्धन पूजा करतात. नवीन वस्त्रालंकार घालून, पक्वानांचे भोजन करून आनंद साजरा करतात.

भाऊबीज (यमद्वितीया) :

कार्तिक शुद्ध द्वितीया हा दिवस म्हणजे भाऊबीज. या दिवशी यम आपली बहीण यमुना हिच्या घरी जेवायला गेला; म्हणून या दिवसाला 'यमद्वितीया' असे नाव मिळाले. या दिवशी मृत्यूची देवता यम आपल्या बहिणीकडे जेवायला जात असल्याने नरकातील जिवांना या दिवशी नरकयातना भोगाव्या लागत नाही, असे म्हटले जाते. तसेच या दिवशी बहीण भावाला ओवाळून त्याच्या दीर्घायुष्यासाठी प्रार्थना करते. या दिवशी भावाने बहिणीकडे जावे आणि बहिणीने भावाला ओवाळावे. एखाद्या स्त्रीला भाऊ नसेल, तर तिने कोणाही परपुरुषाला भाऊ मानून त्याला ओवाळावे. ते शक्य नसल्यास चंद्राला भाऊ मानून ओवाळावे. अपमृत्यू निवारणार्थ 'श्री यमधर्मप्रीत्यर्थ यमतर्पणं करिष्ये ।' असा संकल्प करून यमाच्या चौदा नावांनी तर्पण करावे. हा विधी पंचांगात दिलेला असतो. याच दिवशी यमाला दीपदान करायचे असते.

हल्ली दिवाळी सणात रात्री उशिरापर्यंत कानठव्या बसणारे व मोठ्या आवाजाचे फटाके फोडले जातात. यातून ध्वनी आणि वायू प्रदूषण तर होतेच तसेच जीवित आणि वित्तहानीच्या घटना सुद्धा फटाक्यांमुळे घडतात. फटाक्यांमध्ये लक्ष्मीबार, कृष्णबार, नेताजी सुभाषचंद्र बाँब आदी देवता व राष्ट्रपुरुष यांची चित्रे असलेले फटाके सुद्धा फोडले जातात. देवता आणि राष्ट्रपुरुषांचे चित्र असलेले फटाके वाजवल्यावर त्या चित्रांचे तुकडे इतरत्र पडून त्यांचा अनादर होतो आणि धर्महानी केल्याचे पातक लागते. फटाक्यांवर खर्च होणारे पैसे राष्ट्र आणि धर्मकार्यासाठी अर्पण करा ! दिवाळी हा सण पावित्र्याचा, मांगल्याचा, आनंदाचा आहे. दिवाळीच्या दिवसांत अधिकाधिक साधना (म्हणजेच नामजप, प्रार्थना, सत्सेवा, दान आदी) करण्याचा प्रयत्न करावा. याचा साधना करणाऱ्या व्यक्तीला आध्यात्मिक लाभ होईल !

संदर्भ : सनातन संस्थेचा ग्रंथ 'सण साजरे करण्याच्या पद्धती'

संपर्क : 9920015949

जिजामाता बहुउद्देशीय जनकल्याण शिक्षण संस्था,
झिंगाबाई टाकळी, नागपूरतर्फे

समस्त नगरवासियांना
दिवाळीच्या हार्दिक शुभेच्छा

शुभेच्छुक

सौ. स्नेहल बंडुजी ठाकरे
(अध्यक्ष)

बंडुभाऊ अन्नाजी ठाकरे
(सचिव)

वृक्ष आणि संत

(वृत्त: शार्दूलविक्रीडित)

छाया देति जनांस तापुनि स्वये ते वृक्ष जाणा भले
तैसे देति सदा सुखास मनुजा अपूनि पुष्पे फळे
स्वार्थाचा लवलेशही नच दिसे ठायी तयांच्या पहा
साधावा परमार्थ जीवनि असा वृक्षांपरी की अहा...(1)

विश्वामाजि जसे सुजाण असती तैसेचि अज्ञ कुणी
स्वार्थाचा पडदा वरुनि करितो दृष्टीस त्यांच्या उणी
जेथे त्यांस दिसे स्वलाभ फिरते तेथे तयांची मती
लज्जा सोडुनिया स्वहीत जपणे ऐसीच त्यांची निती...(2)

पर्वा देश तथा समाजगतिची त्यांना कदापी नसे
दुष्कृत्ये भरिती सदैव घट, ती चिंता तया खातसे
देहांतापुढती अशांस म्हणती नकर्त जाणा असे
पापाचा अवघा हिशेब पण तो येथेच देणे असे...(3)

सन्मार्गा नच सोडिती सुजन जे माधुर्य सांभाळिती
कर्मासी प्रभु मानुनी सुनितिने पुण्यास जे जोडिती
जाणोनी परपीड जे मदतिसी धावोनि जाती सदा
ते वृक्षासम थोर संत असती ध्यानी असू द्या सदा...(4)

सुषमा (देशपांडे) मुलमुले
नागपूर | संपर्क क्र. 9960173560

पाणावती ही नयने

निष्पाप बालिका मी करते मनी प्रतीक्षा,
देईल का कुणी मज वात्सल्यपूर्ण भिक्षा?
कढ अंतरात माझ्या दाटून आज येती,
लाभेल का कधी ती, मज स्नेहपूर्ण प्रीती..?

रात्रंदिनी परी मी ही आस पाहताहे,
डोळ्यात प्राण माझ्या येऊनी थांबलाहे,
देईल का कुणी मज मातेसमान माया...?
वात्सल्यपूर्ण तृष्णा माझीच शांतवाया..

पाणावती ही नयने, असुसली ही गात्रे,
आशेत मिलनाच्या होती तृषार्त नेत्र..
सरले कीती उन्हाळे या शैशवात माझे,
वाहणे किती अजुनी या प्राक्तनात ओझे...?

प्रभाकर"

अरुण अनंतराव कुलकर्णी,
श्रीहरीनगर, नागपूर | 93715187630

माणसांनी माणसाचे सोडीले रंग

भ्रमणध्वनीच्या दुनियेत होऊनिया व्यस्त
जवळच्या माणसांना करून दुरापास्त
किती ही वेडी माणसं झालीया दंग
माणसांनी माणसाचे सोडीले रंग....!

आपलेपणाचा लावून मुखवटा
दिखाव्याला भुलल्या खऱ्या छटा
नाहीच राहिल्या कुणाच्याही संग
माणसांनी माणसाचे सोडीले रंग....!

साऱ्याच गोष्टीचे सोंग सुरु झाले
खऱ्या आनंदाचे इथे बेहाल झाले
बांधिलकीचे नाही राहिले तरंग
माणसांनी माणसाचे सोडीले रंग.....!

नाही या जगात कुणी कुणाचा झाला
माझा-माझा म्हणत तसाच निघून गेला
खऱ्या माणुसकीचा फाटला अंतरंग
माणसांनी माणसाचे सोडीले रंग.....!

माणुसकी इथली पाषाण झाली
नाही कुणाची कधी किव आली
उच-निच भेदभावाने झाले बेरंग
माणसांनी माणसाचे सोडीले रंग....!

• नवशाद भानारकर

कोंढाळा,
ता. देसाईगंज, जि. गडचिरोली

माणसातील एकांतवास संपवणारी
मनातील बोल ऐकणारी
अन्यायाविरुद्ध आवाज उठवणारी
अशी असावी कविता ॥1॥

वाळवंटाला पाऊसांत भिजवणारी
जगण्याची उर्मी देणारी
न सांगता समजून घेणारी
अशी असावी कविता ॥2॥

सत्याच गुणगान गाणारी
असत्याविरुद्ध पेटून उठणारी
गुलामीची जाणीव करणारी
अशी असावी कविता ॥3॥

स्वातंत्र्याची नवी पहाट देणारी
जगायचं कसं ते शिकविणारी
जाती, धर्म, पंथ नसणारी
अशी असावी कविता ॥4॥

एकरूपतेने मनाला स्पर्शून जाणारी
दिनदलितांचे दुःख जाणणारी
सर्वांना प्रेमाच्या बंधनात गुंफणारी
अशी असावी कविता ॥5॥

- प्रियंका ठाकरे

नभांगणी अदाकारी
घाली झोपडीला साद
चिमुकल्या स्वप्नातून
जागे दिवाळीचा नाद

फराळाचा गंध नाही
नाही दागिन्यांचा थाट
कष्टातून भाकरीचा
वाटे असो एक ताट

पणत्यांची रांग दूर
गर्द अंधाराच्या राती
चांदण्याच्या शिंपणात
खुले आनंदाची पाती

रुसलेली लक्ष्मी जरी
जिव्हाळ्यात दारिद्र्याच्या
प्रज्वलित माणुसकी
ठिगळात कपड्याच्या

अभ्यासात रमताना
स्वप्न फुललेली रात्र
आशावादी जीवनात
चिंब भिजलेले गात्र

हीच दिवाळी शाश्वत
हृदयीच्या कोपऱ्यात
आकाशीचा कंदीलही
चंद्रमौळी झरोक्यात

टिमटिम तारकांचा
साज उघड्या नशीबी
ओठावर हसू राही
जरी जन्माची गरीबी

- सौ. अर्चना हितेंद्र धोटे ब्रम्हपुरी

कातरवेळी उधाणलेला सागर
तुझ्या आठवणींचा मनात होतोय जागर
सागराची प्रत्येक लाट, जणू तुझीच बघतेय वाट
तू अथांग सागर, कशी मोजू खोली तुझ्या भावनांची
जाणीव होईल मग मला भरती ओहटीची
बेधुंद तू, स्वच्छंद तू
मर्यादा मात्र किनाऱ्याची
ह्या शुभ्र निळसर वेड्या लाटा
सारी वादळे पचवूनही नव्या प्रवाह वाटा
सळसळणाऱ्या लाटा अबोलशा झाल्या
जणू शरदाच्या चांदण्याने स्वतःला हरवूनच गेल्या
तेजाळ चंद्र आणि निरव किनारा
मंत्रमुग्ध करतोय समुद्रावरील आसमंत सारा
कातर वेळी उधाणलेला सागर
आणि तुझ्या आठवणींचा मनात होतोय जागर

श्रेया पाटील
नागपूर

(8805623370)

कास्तकार

काळ्याकुट्ट जमिनीवर साकारलं स्वप्न माझं,
घामाच्या धारांनी ओतलं, हवं त्याचं सुख माझं।
मेहनतीचं सोने करी, रात्रंदिवस घेतलं पाणी,
पण निसर्गाचं नियती, का हेच दिलं परवाणी?

तूफान आलं, सोसाट्याचा वारा आला,
पिकं गळून गेली, डोळ्यांत पाणी साचलं।
काय सांगू, कोणाकडे जाणार मी,
स्वप्नांच्या त्या वेलीची आता राख झाली।

सरकार येतं, वचनं देतं, आश्वासनं मिळतात,
पण शेतकऱ्याचं दुःख कोण पाहतं,
कोण त्याला समजून घेतं?
आम्ही आहोत या मातीचे लेकरं,
पण आपलीच माती झाली वाटतंय प्रत्येक फेरा।

हे काळ्या मातीच्या लेकरा, तू हार मानू नकोस,
तुझ्या घामाच्या कणांनी पुन्हा उगवेल नवा अंकुर रोज।
पण हीच आहे माझी व्यथा,
शेतकऱ्याचं दुःख ते कोणी समजू शकलं नाही,
माझ्या कष्टांचं सोनं केव्हा होईल?
हा प्रश्न अजूनही अनुत्तरीत राहिला आहे।

- प्रवीण नन्नेवार

पेटला दिवा

जळता दीप अंधारातहोते सारेच प्रकाशित ।

पेटला दिवा या मनातधग निखाऱ्यांची उरात ।

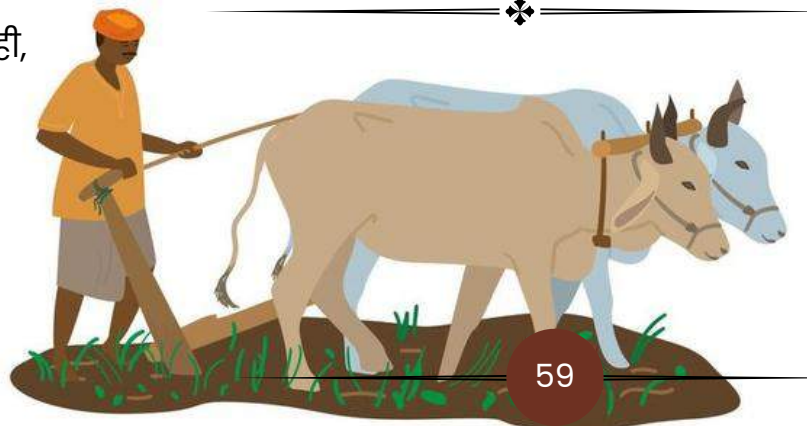
राख सारे होणार नाहीऊब त्याची कणाकणात ।

पडू दे कोळसा आताघावच खोल हृदयात ।

आठवणींना कसे सावरुभिजल्या त्याही रक्तात ।

वायझविण्या हवे पाणीतेही नाही या डोळ्यात

- संजय रोंघे

*May the millions of lamps of Diwali
illuminate your life with happiness,
joy, peace & health.*

*Wish you and your family
a very prosperous Diwali.*

**Happy
Diwali**

With Best Wishes from

Pravin Jani Shashikala Jani

Meghnad Jani Preeti Jani

Nishant Jani

Himanshu Jani

& Staff of

TIME ENGINEERS POWER PVT. LTD

(Formerly : THE TIME ENGINEERS.)

STOREWELL INDUSTRIES

CHANDRAPUR UNIT/ HEAD OFFICE:
A-2/11, CHANDA INDUSTRIAL ESTATE
MUL ROAD, CHANDRAPUR - 442401

REGD OFFICE:
F1, MULIK COMPLEX, SOMALWADA
WARDHA ROAD, NAGPUR - 440025

NAGPUR UNIT:
Plot No. B-28, MIDC, Butibori, Nagpur
M: 9049384385, 9823159385

वार्षिक राशी भविष्य, 2025

कुंडली 2025 हा वैदिक ज्योतिषशास्त्राच्या गणनेवर आधारित सर्व 12 राशींसाठी अॅस्ट्रोसेजच्या विद्वान ज्योतिषांनी तयार केलेला तपशीलवार आणि अचूक लेख आहे. 2025 मध्ये तुमच्या जीवनातील विविध पैलूंमध्ये तुमच्यासाठी काय आहे हे जाणून घ्यायचे असेल तर 2025 चा हा राशीभविष्य लेख तुमच्यासाठी आहे!

लेखक: आचार्य हनुमान मिश्रा

मेष : जे मेष आहेत त्यांच्यासाठी 2025 मध्ये त्यांचे परिणाम सरासरी किंवा सरासरीपेक्षा जास्त असू शकतात. शनीच्या विशेष कृपेने, विशेषतः मार्च महिन्यात, आपण अनेक क्षेत्रांमध्ये अनुकूल परिणाम प्राप्त करण्यास सक्षम असाल. यानंतर परिणाम तुलनेने कमकुवत राहू शकतात. असे असले तरी, मार्च महिन्यानंतरही ज्यांचे आंतरराष्ट्रीय संबंध आहेत ते सकारात्मक परिणाम साध्य करू शकतात. गुरुचे संक्रमणही मेच्या मध्यापर्यंत तुमची आर्थिक बाजू मजबूत ठेवेल. हे सूचित करते की लोक तुम्हाला या वर्षी तुमच्या व्यवसायात यशस्वी होताना पाहतील. तरीही वर्षाच्या उत्तरार्धात सावधगिरी बाळगावी लागेल. विद्यार्थ्यांनाही यावर्षी अधिक झोकून देऊन अभ्यास करावा लागेल. तुम्ही विवाहित असाल तर तुमच्या जोडीदाराच्या किंवा जोडीदाराच्या आरोग्याची काळजी घेणे आवश्यक आहे. त्याच वेळी एकमेकांशी नातेसंबंध टिकवून ठेवणे देखील महत्त्वाचे असेल. रोमॅंटिक संबंधांच्या बाबतीत हे वर्ष मागील वर्षाइतके मजबूत नसेल.

उपाय: नियमितपणे माँ दुर्गेची पूजा करणे खूप शुभ राहील.

वृषभ : वृषभ राशीत जन्मलेल्या लोकांना 2025 मध्ये तुमच्याकडून अधिक कामाची गरज भासू शकते, परंतु तुमच्या प्रयत्नांचे सकारात्मक परिणाम देखील मिळू शकतात. विशेषतः मार्च 2025 पर्यंत तुम्ही अतिरिक्त प्रयत्न केल्यावर शनि सकारात्मक लाभ देत असल्याचे दिसते. मार्च 2025 नंतर कामाचे पूर्ण फळ मिळणे शक्य आहे. याचा अर्थ असा की अतिरिक्त प्रयत्नांची आवश्यकता नसली तरी, परिणाम अजूनही दिसून येतील. प्रयत्न मे पर्यंत, राहु संक्रमण तुमच्यासाठी उत्कृष्ट परिणाम दर्शवत आहे. राशिभविष्य 2025 मे नंतर कामात काही अडचणी येऊ शकतात. शनि आणि राहु अशा स्थितीत असल्याने असे दिसते की आव्हाने वर्षभर चालू राहतील, परंतु ते यशस्वी कार्य आणि अनुकूल परिणामांद्वारे अनुसरण करतील. बृहस्पतिचे संक्रमण हे देखील सूचित करते की तुमच्या आर्थिक परिस्थितीच्या दृष्टीने तुमच्या प्रयत्नांना फळ मिळेल. सर्वसाधारणपणे शिक्षणासाठी हे वर्ष चांगले असू शकते. विवाह आणि वैवाहिक जीवनाशी संबंधित समस्यांसाठी हे वर्ष अनुकूल असेल असाही अंदाज आहे. याव्यतिरिक्त, 2025 रोमॅंटिक संबंधांसाठी सामान्यतः सकारात्मक परिणाम आणू शकेल.

उपाय : चांदी धारण करणे शुभ राहील.

मिथुन : मिथुन राशीच्या लोकांसाठी 2025 हे वर्ष काहीसे चांगले असू शकते. अशाप्रकारे, 2025 हे वर्ष 2024 पेक्षा चांगले वर्ष ठरू शकते. मार्चपर्यंत, शनि काही अनपेक्षित मदत देऊ शकेल. त्यानंतर, अधिक प्रयत्न करून, आपण सकारात्मक परिणाम देखील देऊ शकता. दुसऱ्या शब्दांत सांगायचे तर, या वर्षी खूप काम करावे लागणार असले तरी, परिणाम खूप मोठे आणि परिपूर्ण असू शकतात. राहुच्या संक्रमणकाळात तुमच्या वडीलघाण्यांशी आणि सहकाऱ्यांशी सकारात्मक संबंध ठेवण्याचा प्रयत्न करणे महत्त्वाचे ठरेल. कठोर परिश्रमाव्यतिरिक्त धर्म, अध्यात्म आणि देवाशी बांधिलकी आवश्यक असेल. तरच तुम्ही मानसिक शांतता राखण्यास सक्षम असाल, ज्याचा तुमच्या वैयक्तिक, व्यावसायिक आणि व्यावसायिक जीवनावर स्पष्ट परिणाम होईल. अध्यात्मापासून दूर राहिल्याने काहीवेळा लोक मानसिकदृष्ट्या अधिक तणावग्रस्त होऊ शकतात. बृहस्पतिचे संक्रमण मे महिन्यापर्यंत मध्यम परिणाम देईल आणि त्यानंतर काही प्रमाणात चांगले परिणाम देईल. परिणामी, तुमच्या आर्थिक परिस्थितीमुळे या वर्षी विविध परिणाम मिळू शकतात. याव्यतिरिक्त, परिणाम सरासरीपेक्षा जास्त असू शकतात. वैयक्तिक जीवनाच्या दृष्टीनेही मे महिना अनुकूल ठरू शकतो. मे नंतर तुम्ही लक्षणीय चांगले परिणाम मिळवू शकाल, मग ते तुमच्या वैवाहिक जीवनात असो किंवा तुमच्या प्रेमसंबंधात. मे नंतर, विद्यार्थी देखील अधिक चांगले निकाल मिळवू शकतील.

उपाय: जेव्हा शक्य असेल तेव्हा दहा किंवा अधिक अंध व्यक्तींना उपाय म्हणून जेवण द्या.

कर्क : कर्क राशीच्या लोकांनो, 2025 हे वर्ष तुम्हाला मोठ्या समस्यांपासून आराम देऊ शकेल. तुम्हाला पूर्वीच्या समस्यांपासून आराम वाटू शकतो आणि तुमच्यात एक नवीन उत्साह आणि ऊर्जा दिसून येईल, विशेषतः मार्चनंतर. वडीलघात्यांच्या मार्गदर्शनाखाली तुमची वाढ होत असल्याचे दिसून येईल. समस्या अद्याप पूर्णपणे दूर होताना दिसत नाही, परंतु समस्या कमी झाल्यामुळे तुम्ही सुटकेचा निःश्वास टाकू शकाल. मे मध्ये अजूनही मोठा नफा कमावण्याची संधी आहे. त्याचबरोबर मे नंतर खर्चातही वाढ होऊ शकते. जे लोक परदेशात किंवा त्यांच्या जन्मस्थानापासून दूर राहतात त्यांना मे नंतरही सकारात्मक परिणाम जाणवू शकतात, परंतु कौटुंबिक आणि आर्थिक बाबींच्या बाबतीत इतरांना अधिक सावधगिरी बाळगणे आणि सावधगिरी बाळगणे आवश्यक आहे. मे नंतर राहूचे संक्रमणही कमी होऊ शकते. अशा प्रकारे, कधीकधी काही अनपेक्षित समस्या उद्भवू शकतात. प्रेमविवाह आणि वैवाहिक संबंधांसाठी मे महिना तुलनेने चांगला राहिल. विद्यार्थ्यांनी मे महिन्यापूर्वी त्यांच्या अभ्यासाची गती कायम ठेवल्यास भविष्यात त्यांना चांगले परिणाम मिळत राहतील.

उपाय : पिंपळाच्या झाडाला नियमित पाणी अर्पण करा.

सिंह : सिंह, 2025 हे काही क्षेत्रांमध्ये मजबूत आणि काही क्षेत्रांमध्ये कमकुवत वर्ष असू शकते. हे सूचित करते की वर्ष अनेक परिणाम आणू शकते. शनीच्या मार्च संक्रमणाचे परिणाम सरासरी सर्वोत्तम आणि खराब असू शकतात. परिणामी, व्यवसाय आणि नोकरीशी संबंधित विषयांमध्ये आव्हाने किंवा समस्या उद्भवू शकतात. बदली किंवा नोकरीत बदल होण्याचीही परिस्थिती उद्भवू शकते. परिणामी, जन्मकुंडली 2025 नुसार तुम्हाला घरी जाणे टाळावे लागेल. एकंदरीत असे असले तरी हे वर्ष अर्थव्यवस्थेच्या दृष्टीने फलदायी ठरावे. कारण वर्षाच्या सुरुवातीला गुरुची राशी धन स्थानावर राहिल. बृहस्पति अखेरीस लाभ गृहात पोहोचेल आणि विविध पद्धतींद्वारे लाभ मिळवण्याचा प्रयत्न करेल. याचा अर्थ असा होतो की कामावर काही आव्हाने असली तरी पैशाच्या बाबतीतही अनुकूल परिस्थिती असू शकते. वैयक्तिक संबंधांच्या बाबतीत, मे नंतरचा कालावधी देखील चांगले परिणाम देऊ शकेल. विवाह-संबंधित बाबी सुसंगतता प्रकट करू शकतात. मुलांशी संबंधित बाबींमध्येही सकारात्मक परिणाम मिळू शकतात. याउलट, असे दिसून येते की मे नंतरचे महिने शैक्षणिक-संबंधित विषयांमध्ये चांगले परिणाम देतात.

उपाय : दर चौथ्या महिन्याला शुद्ध वाहत्या पाण्यात सहा नारळ टाकावेत.

सिंह राशी भविष्य 2025 सविस्तर वाचा

कन्या : तुमच्या कन्या राशीसाठी, 2025 हे सरासरी किंवा सरासरीपेक्षा चांगले परिणाम आणू शकते. दुसरीकडे, जेव्हा शनीच्या संक्रमणाचा विचार केला जातो तेव्हा वर्षाच्या सुरुवातीपासून ते मार्च महिन्यापर्यंत गोष्टी खरोखरच चांगल्या प्रकारे जात असल्याचे दिसून येते. नंतर, शनीचे संक्रमण अधूनमधून सरासरी परिणाम देऊ शकते. बृहस्पतिचे संक्रमण मे महिन्याच्या मध्यापर्यंत उत्कृष्ट परिणाम देत आहे, त्यानंतर ते विसंगत परिणाम देऊ शकतात. या सर्वांचा फायदा म्हणजे तुमच्या पहिल्या आणि सप्तम घरातील राहू केतूचा प्रभाव मे नंतर थांबेल. त्यामुळे व्यवसायांना यापुढे अडचणी येणार नाहीत. सुसंगतता वैवाहिक चिंता देखील वाढवेल. लग्नाच्या मार्गात कोणतेही अडथळे येणार नाहीत. आरोग्यामध्येही तुलनात्मक सुधारणा दिसून येते. व्यावसायिक शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांनाही अनुकूल ग्रेड मिळण्याची शक्यता असते. या पद्धतीमध्ये, आम्हाला आढळून आले की, काही अपवाद वगळता, या वर्षातील बहुतांश परिस्थिती तुमच्यासाठी सकारात्मक परिणाम देत आहेत.

उपाय : नियमितपणे कपाळावर केशराचा टिळक लावा.

तूळ : तुमच्यापैकी जे तूळ राशीचे आहेत त्यांच्यासाठी 2025 हे वर्ष तुमच्यासाठी एकंदरीत खूप सकारात्मक आहे. विशेषतः मे महिन्यांनंतर परिस्थिती अनुकूल होऊ शकते. मार्च महिन्यात शनीच्या शुभ संक्रमणाच्या मदतीने तुम्ही तुमच्या मागील समस्यांवर मात करू शकता आणि नवीन दिशांमध्ये प्रगती करू शकता. उत्कृष्ट परिणाम शक्य आहेत, विशेषतः जेव्हा कामाशी संबंधित समस्या येतात, इ. स्पष्टपणे आणि विश्लेषणात्मकपणे विचार करण्याची तुमची क्षमता आता तुम्हाला अधिक प्रभावीपणे नियोजन करण्यास आणि व्यवसायात यशस्वी होण्यास सक्षम करेल. विद्यार्थ्यांच्या जीवनात यापुढे कोणतेही अडथळे येणार नाहीत. मेच्या मध्यांनंतर गुरु ग्रहाची अनुकूलता देखील महत्त्वपूर्ण अडथळे दूर करण्यात मदत करेल. तुम्ही चांगले नशीब अनुभवाल. ज्येष्ठांचे बुद्धी आणि आशीर्वाद भविष्यातील यशाचा मार्ग मोकळा करतील. जर तुम्ही विद्यार्थी असाल तर बृहस्पति तुमच्या शैक्षणिक ध्येयांना समर्थन देईल. दुसरीकडे, काही व्यक्तींना बृहस्पतिकडून अनुकूल आर्थिक पैलू मिळू शकतात. मे महिन्याच्या मध्यांनंतर, प्रेम, विवाह आणि वैवाहिक जीवन यासह इतर गोष्टींमध्ये चांगली अनुकूलता असू शकते.

उपाय: मांस, अल्कोहोल किंवा व्यभिचाराचे सेवन टाळणे हे जादुई उपाय म्हणून काम करेल.

वृश्चिक : वृश्चिक रास, 2025 तुम्हाला विविध प्रकारचे परिणाम आणू शकेल, राशिफल 2025. असे दिसते की मार्चनंतर चौथ्या घरातून शनिचे संक्रमण त्याच्या नकारात्मक पैलूंवर नियंत्रण ठेवत आहे; तथापि, मे महिन्यात त्याच घरातून राहूचे संक्रमण होईल. परिणामी, काही महत्त्वाच्या समस्या जाऊ शकतात, तर इतर पुन्हा उद्भवू शकतात. दुसरीकडे, जर तुम्ही काही दिवसांपासून पोट किंवा मेंदूच्या समस्या अनुभवत असाल तर तुम्हाला आराम मिळेल. बृहस्पतिचे संक्रमण सप्तम भावातून मे महिन्याच्या मध्यापर्यंत तुमच्यावर अनुकूल परिणाम करत असल्याचे दिसते. त्यानंतर मात्र गुरुचा आठव्या घरात प्रवेश झाल्याने गुरु काहीसा कमजोर होईल. दुस-या घरावरील परिणामामुळे कोणतीही महत्त्वाची आर्थिक समस्या उद्भवणार नाही, परंतु कमाईचे स्रोत त्याऐवजी मंद राहू शकतात. असाही तर्क केला जाऊ शकतो की मे पर्यंतचा कालावधी शैक्षणिक विचारांच्या दृष्टीने तुलनेने अधिक फायदेशीर आहे. विवाह, प्रतिबद्धता, प्रेम प्रकरणे, मुले होणे इत्यादी बाबींसाठी देखील मध्य मेपूर्वीचा काळ फायदेशीर राहील.

उपाय: दर चार महिन्यांनी 400 ग्रॅम धणे स्वच्छ, वाहत्या पाण्यात प्रवाहित करणे शुभ राहील.

धनु : धनु, 2025 च्या चिन्हाखाली जन्मलेले लोक मजबूत आणि कमकुवत दोन्ही परिणाम आणू शकतात. गुरुचे संक्रमण मे 2025 पर्यंत कमकुवत राहणार असले तरी, मार्च 2025 पर्यंत शनीचे संक्रमण तुमच्यासाठी पूर्णपणे चांगले आहे. मे महिन्याच्या मध्यांनंतर गुरुचे संक्रमण तुमच्या बाजूने काम करू लागेल. त्यामुळे मार्चनंतर शनीचे संक्रमण कमी होईल. अशा प्रकारे या प्रत्येक मोठ्या संक्रमणाचे मजबूत आणि कमकुवत दोन्ही परिणाम होऊ शकतात. असे असले तरी, राहूचे संक्रमण मे महिन्यापासून सुरु होणाऱ्या चतुर्थ भावातून नकारात्मकता दूर करेल, अनुकूल परिणामांचा खजिना असेल. परिणामी, शनिमुळे कोणतीही समस्या उद्भवणार नाही, परंतु घरगुती जीवनाशी संबंधित काही समस्या किंवा जुन्या समस्या नाहीशा होतील; असे असले तरी, बदलाची भावना मनाला काहीसे प्रफुल्लित करू शकते. गुरुचे संक्रमण आर्थिक घडामोडींवर सकारात्मक परिणाम करत राहील. परिणामी आर्थिक संकट उद्भवणार नाही आणि मे नंतर, महसूल स्रोतांमध्ये वाढ होऊ शकते. प्रेम, विवाह, शालेय शिक्षण आणि यासारख्या क्षेत्रात, मे नंतरचे महिने अधिक अनुकूल परिणाम देऊ शकतात.

उपाय : कावळा किंवा म्हशीला दूध आणि तांदूळ खाऊ घालणे शुभ राहील.

मकर : मकर राशीत जन्मलेल्या लोकांसाठी 2025 हे वर्ष भूतकाळातील समस्या सोडवण्यासाठी अत्यंत फायदेशीर ठरेल. आपण काही काळासाठी संघर्ष केलेल्या मागील समस्या हलविण्यात सक्षम होऊ शकता. तसेच, कौटुंबिक वाद लवकरच मिटतील. तुम्ही नोकरी, करिअर इत्यादी बदलण्याचा प्रयत्न केल्यास बदल देखील शक्य आहे. याव्यतिरिक्त, व्यवसायात बदल होऊ शकतो. याव्यतिरिक्त, नवीन व्यवसाय सुरु करणे शक्य होईल. तुमचे मन खूप शक्तिशाली असेल. तुमची निर्णय घेण्याची क्षमता वाढेल. मध्यंतरी कुठूनतरी चांगली बातमीही ऐकायला मिळेल. हे सर्व असूनही, मे नंतर कौटुंबिक आणि आर्थिक क्षेत्रात सतत सतर्क राहणे शहाणपणाचे ठरेल. मे महिन्यापासून राहू दुसऱ्या भावात प्रभाव टाकण्यास सुरुवात करेल, जरी मार्चपासून शनी आपला प्रभाव काढून टाकत आहे. परिणामी, समस्या पूर्वीपेक्षा मोठ्या प्रमाणात निश्चित केल्या जातील, तरीही काही लहान व्यत्यय असू शकतात, विशेषतः कौटुंबिक आणि आर्थिक क्षेत्रांमध्ये. अशा परिस्थितीत सावधगिरी बाळगणे उचित ठरेल. मे महिन्याच्या मध्यापूर्वी, हा रोमॅंटिक संबंधांसाठी चांगला हंगाम आहे.

उपाय : दर तिसऱ्या महिन्यात पुजायला काही पिवळे वस्त्र दान करणे शुभ राहिल.

कुंभ : जे कुंभ राशीचे आहेत त्यांना 2025 मध्ये संमिश्र नशिबाचा अनुभव येऊ शकतो. तुम्ही अधूनमधून सरासरीपेक्षा चांगले परिणाम मिळवू शकता. एकीकडे, पहिल्या घरात शनीचा प्रभाव मार्चनंतर कमी होत आहे, ज्यामुळे तुम्हाला अधिक उत्साही आणि उत्साही वाटेल. तुमच्याकडे अपूर्ण कामांना गती देण्याची क्षमता असेल. प्रवासही तुमच्यासाठी फायदेशीर ठरेल. तथापि, राशिभविष्य 2025 असे भाकीत करते की मे महिन्यांतर राहुचे प्रथम घरातील संक्रमण पुन्हा एकदा तेच समस्या निर्माण करू शकते. समस्यांचे स्वरूप, तथापि, सौम्य आणि किरकोळ असू शकते; दुसऱ्या शब्दांत, ते कदाचित पूर्णपणे नाहीसे होणार नाहीत परंतु ते पूर्वीसारखे वाईट नसतील. अशा प्रकारे, आपल्या आरोग्याची काळजी घेणे आणि आपल्या वास्तविक उर्जेनुसार कार्य करणे अर्थपूर्ण आहे. यामुळे तुमचे आरोग्यही सकारात्मक राहिल आणि तुमचे काम हळूहळू पूर्ण होण्यास मदत होईल. या वर्षी तुमच्या आईच्या प्रकृतीवर लक्ष ठेवणे महत्त्वाचे ठरेल. तरीही, मेच्या मध्यानंतर, गुरु तुम्हाला विविध प्रयत्नांमध्ये यशस्वी होण्यास मदत करण्यासाठी अनुकूल स्थितीत असेल. तुम्ही विद्यार्थी असल्यास, मेच्या मध्यापर्यंत तुमचे ग्रेड लक्षणीयरीत्या सुधारू शकतात. या गुरु संक्रमणामुळे प्रेम संबंधांनाही फायदा होईल. बृहस्पतिचे संक्रमण प्रतिबद्धता, विवाह आणि एकूणच वैवाहिक जीवनासाठी अनुकूल असले तरी केतूमुळे काही वेळा वैवाहिक नात्यात काही अडचणी येऊ शकतात. म्हणून बृहस्पति त्या समस्या दूर करण्याचा प्रयत्न करतो. याचा अर्थ असा होतो की समस्या समोर येतील परंतु त्वरीत निराकरण केले जाईल. या प्रमाणेच, काम, व्यवसाय, नोकरी इ. मधील लहान-मोठे मतभेद असतानाही काही अडथळे न येता पुढे चालू राहतील. सारांश, तुम्हाला या वर्षी विविध क्षेत्रांमध्ये छोट्या-छोट्या समस्यांना सामोरे जावे लागेल, परंतु कठोर परिश्रम आणि विचारपूर्वक तयारी करून, तुम्ही त्यांना मागे टाकून यशस्वी व्हाल.

उपाय : गळ्यात चांदीची साखळी घालणे शुभ राहिल.

मीन : मीन, 2025 हे वर्ष तुमच्यासाठी संमिश्र असू शकते. राहुचा प्रभाव मे नंतर तुमचे पहिले घर सोडेल, ज्यामुळे तुम्हाला तणाव कमी आणि अधिक आराम वाटेल. दुसरीकडे, मार्चपासून, शनि तुमच्या पहिल्या घरात प्रवेश करेल, ज्यामुळे तुम्हाला आळशी वाटू शकते. त्यामुळे तुम्ही तुमच्या कामाशी संबंधित व्यवसाय काही निष्काळजीपणाने हाताळू शकता. तुम्ही परिश्रमपूर्वक काम केले आणि बेपर्वाई टाळल्यास तुम्हाला चांगले परिणाम देखील मिळू शकतात. या वर्षी गुरुचे संक्रमणही तुम्हाला विविध परिणाम देईल. मेच्या मध्यापूर्वी बृहस्पति लाभाच्या घराकडे लक्ष देऊन चांगला नफा मिळवू इच्छितो. मे महिन्याच्या मध्यानंतर तुमच्या प्रामाणिकपणाची फळे येण्याची शक्यता आहे. घरापासून दूर राहणारे विद्यार्थी यश मिळवू शकतील. ज्या व्यक्ती दूरस्थपणे काम करू शकतात आणि पैसे कमवू शकतात त्यांनाही यश मिळू शकेल. त्यांच्या जन्मस्थानाच्या जवळपासच्या भागात उर्वरित कर्मचारी त्यांच्या नोकरीबद्दल थोडे असमाधानी वाटू शकतात. एकंदरीत, तरीही, आम्ही या वर्षाचे वर्णन तुमच्यासाठी सरासरी किंवा काही विशिष्ट परिस्थितींमध्ये सरासरीपेक्षा चांगले म्हणून करू शकतो.

उपाय : स्वतःला शुद्ध आणि सदाचारी ठेवण्यासाठी माकडांना गूळ आणि हरभरा खाऊ घालणे शुभ राहिल.

**ऊर्जा का आधार, सतत विकास की राह,
हमारा अनवरत प्रयास**

वेस्टर्न कोलफील्ड्स लिमिटेड

(कोल इंडिया लिमिटेड की सहायक कंपनी)

कोल इस्टेट, सिविल लाइंस, नागपूर - 440001

Western Coalfields Limited

@teamwcl

westerncoalfieldslimited

@TeamWCL

westerncoal.in

Celebrate the Spirit of Diwali.

खास मुलाखत
(Interviews)

सफर विदर्भाची
(Journey of
Vidarbha)

खाद्ययात्रा
(Food Journey)

मैफल
(Entertainment)

आरोग्यसल्ला
(Health Tips)

लेडीज
(Women
Empowerment)

भक्तीगंगा
(Devotional)

फिटनेस मंत्रा
(Fitness
Mantra)

वेध भविष्याचा
(Astrology)

यंगिस्तान
youngistaan

बिझनेस मंत्रा
(Business mantra)

सेकंड इनिंग
(Second innings)

कृषी जगत
Agricultural world

हवामान
(weather)

GTPL
NETWORK
set-top box Channel number

279

सफर विदर्भाची
मैफल खाद्ययात्रा
वुमेन विंग भक्तीगंगा फिटनेस मंत्रा
आरोग्यसल्ला

पत्ता : 84/ पांडे ले-आऊट, खामला नागपूर 440025

SUBSCRIBE NOW!

shanknaad.live

